

**MAKOVICS
JÁNOS**

**ÁTÉLHETŐ
SZABADSÁG**

Makovics János

**ÁTÉLHETŐ
SZABADSÁG**

Novellák

URÁNUSZ Kiadó, 2002

A címlapon
Ferenczy Károly: Október
című képe látható

© Makovics János, 2002
ISBN 963 9304 40 9

M.B. 181.845

2002

URÁNUSZ Kiadó, Budapest, 2002
Cégtulajdonos: dr. Györgypál Katalin
1113 Budapest, Karolina út 20. T.: 361-1065
Készült Holló & Társa Bt nyomdájában

*„Kétkedő vagyok, de nem azért, mert sem-
miben sem hiszek, hanem mert mindent lehet-
ségesnek tartok.”*

(Zen tan)

Vidéki napok

Jó volt a csend, mely ezen a vidéken annyira hétköznapi, hogy az itt lakók többnyire észre sem veszik. De aki a nagyváros szüntelen zakatolásában él, kizökkenve onnan ebbe a csodálatos tájba, ahol hegyek és völgyek váltogatják egymást és harapni lehet a friss hegyi levegőt s a szem látóhatárát nem gátolja semmi, mert ellátni a ködbe, párába burkolózó hegyekig, melyek úgy néznek ki, mint az esőerdők, akaratlanul is észreveszi és megtapasztalja a vidéki élet romantikáját; különösen fenn a dombon, a kis sziklán ülve, miközben alatta eltörpülnek a falu háztetői, és az út, mely összeköti a nagyvilággal, mint egy folyó, tekergőzik végig. Csodálatos panoráma tárul elé újra és újra, s ez a legvonzóbb ebben a faluban, hogy mindenhol más és más látnivalót mutat magából, mint rafinált szerető, aki úgy öltözik, hogy közben mutatja magát, szemérmesen, mint a szende szűz, apránként feltárva bájait. A természet sokszínűsége, völgyek, ligetek és hegycsúcsok, barlangok, mezők és szántások, szőlőültetvények s borospincék hűvössége, faluszéli házikó omladozó vályogfalai, melyet elhagytak, mint holmi régi göncöt. És csak pókhálók, kóbor kutyák-macsák tanyáznak benne és egykori lakóinak szellemei, ha vannak, kísértve a múlt árnyait, megbújva a sarokban egy viharos éjszakán, mikor a villámcsapás úgy zeng itt, a hegy alatt, mint ezernyi pokol harsonája, hogy a véletlenül arra járó a frász kerülgesse, miközben a kíváncsiság behajtja nemcsak az eső elől, hanem valami megmagyarázhatatlan ősi vágytól vezérelve, hogy végigjárja a már rothadó s szüette bútorok porszőnyegeit, megbámulva egy búboskemencét és kis bölcsőt, melyben már nem sír régóta senki, csak magában nyekereg egy-egy nagyobb szélvihar idején, mikor a kitört ablakon át befúj a szél, kisöpörve az állottságot, frissességet hozva a döngölt földes padlónak, melyen oly ritka a vendégtér, de mégis őrzi még emberi nyomok súlyát.

Olyan ez a vidék, mint egy darabka múlt; persze csak annak, aki megpihenni és emlékezni jár ide. Akik itt élnek, nem érzik múltját

e tájnak, s jelenük épp annyira zaklatott és technikával ellátott, mint a városiaknak. Elvesztették kapcsolatukat falujukkal, mely csak nevében az, hiszen ismeretlen ismerősök már egymás számára, ahol ritkává vált a csevely, a jó értelemben vett szomszédolás, mely megszínesíti a hétköznapiak unalmát. Mert az élet mindenütt egyforma: család, munkahely, barátok. Boltbajárás, kisebb-nagyobb ügyek intézése, alkalmanként egy kis ünneplés, születés, halál, s a világ minden gyarlósága és öröme visszhangra talál, mert alapjaiban egyforma a világ. Csak a kis részecskék teszik különbözővé: mint ez a kis falu a maga atmoszférájával. Emlékezik és találkozik múltjával, mesélnek az útmenti fák és kövek, a réti virágai, a fák, bokrok, melyek mintha összementek volna, pedig csak az évek nőttek, ahogy ő, s rátelepedtek egykor nagynak hitt világára, s már nem érezte hatalmasságát, de hiányát a varázsnak, igen.

Ahogy sétálgatott a jól ismert utcákon, mindig eszébe jutott egy-egy régmúlt jelenet emberekkel, állatokkal. Mintha újra látná, hallaná, miközben kietlen az utca, csak autók suhannak el pár centire mellette, milliós értékben, megmutatva a „nekem mi van”-t s a leereszkedő mosolyt, mely hátramarad a füsttel, hogy könnye áztassa a szemét. Időnként úgy tűnt, egykor volt haverjaival találkozik, de már nem köszönnek, csak lesik egymást, mint kóbor kutyák. Valami nagyon megváltozott benne, vagy a faluban, de az már nincs, ami volt, s nem is lesz sosem. Ezt tudta, mégis szíve mélyén reménykedett, hogy talán... megmaradt valami abból a gyermeki naivitásból és szépségből, amikor még minden olyan egyszerűnek és tisztának tűnt.

Elszálltak az évek! Eltűntek a suddogott szavak, meghaltak, magukba temetve álmukat, s már csak ritka pillanatokban szembesültek egykor volt önmagukkal. Rendszerváltozás és eszmeváltóztatás, kavargás testben és lélekben, lakosságban és földi javakban, széttúrva és felépítve valami újat, pedig hát nincs új a Nap alatt. Kelet helyett nyugat szelleme jár a fejekben, de az árokperti virágok ugyanúgy nyílnak és hervadnak ezernyi színben s alakban, miként az élet halad a maga útján kiszámíthatatlanul, egyre tovább.

A csend azonban néha bántó; a legyek zümmögése, mint rock-koncertek dobpergése, átjárja az ember egészét tetőtől talpig, s izgatottsága felhevíti lankadó lelkét, hogy annál jobban hasítson belé újra magányos csendjének sűrűsége, melyben fuldokol, miközben tárva-nyitva minden ajtó, ablak.

Persze, egy gombnyomás mindössze, és kapcsolatba kerülhet a nagyvilággal; tévéadók sokasága, rádiók, no és a videókazetták, melyek a szomszéd utcából áthozhatók nap mint nap, borzalmat vagy szexet kínálva, hogy oldják a csendet, a szürke lámpafényt. De inkább nem kell a pótszerek sivársága, mely átítatta amúgy is lényét; jobb a nap, vagy az árnyék, mely hűvös, és a tespedtség melankóliája, melyben megfürödhét múltja és jelene, tágítva a jövő lehetőségét, hol minden megtörténhet.

Még az is, hogy újra „megismerik” egymást, nemcsak az osztálytársak és ismerősök, hanem a rokonok is. Rokonok? Ez a szó vegyes érzéseket kelt benne, hiszen elvesztette jelentőségét, de lelkében mindig is gondolt rájuk, gyakorta elnézegette a róluk készült fényképeket, amikor még bízott abban, nemcsak pusztá szó, holmi formalitás az, aminek természetesnek kellene lennie?

Neki nincs lelkiismeretfurdalása, legalábbis nem úgy és nem annyira, hogy önmagát hibáztathatná mindazért, ami kialakult az évek folyamán. Gyermekkorától fogva mindigis eljárt rokonaihoz, s mikor kamasz volt és már dolgozni járt, akkor is havonta egyszer mindekihez elment, és fél napokat eltöltött náluk, mert jól érezte magát, és azt hitte, ők is. De úgy tűnt, mégsem; hiszen őhozzá sosem jöttek, csak születés- és névnapkor, de azt is már inkább felnőtt korában, mikoris valahogy „kierőszakolta” ezt az aktust, hogy legalább akkor találkozzanak nála, és nem náluk. Ha ő nem ment el hozzájuk, akkor hónapok, fél évek teltek el úgy, hogy nem találkoztak, pedig egy faluban laktak, mégis, mintha más világban éltek volna. Ő szerette volna tartani a kapcsolatot rokonaival, nagynénik és nagybácsik, unokatestvérek és egyéb távolabbi rokonok gyakori találkozásával, de az évek múlásával már belefáradt abba, hogy mindig csak ő menjen hozzájuk, csak ő érdeklődjön felőlük, hogy vannak, élnek-e, halnak-e. Vele nem törődtek, s ez

fájt neki, hiszen mindig igyekezett kedves lenni velük, és próbált éveken keresztül valami elviselhető és életbentartó emberi kapcsolatot kialakítani. De hát nem ment, erőltetettnek tűnt a dolog, így aztán sok-sok évi próbálkozás után abbahagyta a hozzájuk való járást. Eltávolodtak egymástól, és már tényleg hosszú hónapok teltek el, mikor véletlenül összefutottak az utcán, de akkor már nem volt mit mondaniuk egymás számára igazából. Csak felszínes, köznapi szavak, a „hogya vagy”-ok, melyre persze nem kell komolyan válaszolni, csak az illendőség kedvéért, és hogy mégis szólna valamin, ha már a véletlen egymásba lökte őket. Mindegyik rokon élte a maga életét, barátaival, szomszédaival, de egymás társaságát nem keresték. S olyan szekér után futni éveken át, mely nem akarja felvenni, fölösleges energiapocsékolás. Abbahagyta hát, de közben fájt neki, hiszen hiányoztak, s szeretett volna velük lenni csak úgy, napfényes délutánokon elbeszélgetni, vagy kirándulni közösen. Vannak, mégisincsenek rokonok.

Ahogy ismerősei is elhalványultak, vagy ő változott meg, s ennek függvényében alkot ítéletet mindarról, mit megtapasztal? Lehet, bár nem szokása ítélkezni semmi és senki felett – mélyen megértő, toleráns embernek gondolta magát –, így aztán minduntalan ugyanarra a végeredményre jutott; valami nem jó nála! Szomszédaival is olyan „furcsa” a kapcsolata: vannak is, meg nem is, közben mégis szemmel tartják egymást, bár beszélgetni, egymáshoz járni nem szoktak. Különösen egyik szomszédja „zavaró”, aki bár minduntalan azt mondja, sosem unatkozik, mégis nap mint nap ki-berohangál teljesen feleslegesen, hol járdát söpörve, hol virágot, zöldséget babusgatva csak azért, hogy átlessen, mit csinál a másik. Sovány élet az olyan, mely a másik meglesésén alapszik.

De itt fent a dombon ebből semmi sincs; csak a tág látóhatár s kövek, melyek nem mesélnek, csak vannak, függetlenül attól, mit gondolnak róluk, s fittyet hánynak múltnak és jövőnek, mert számukra nem létezik az idő, csak az évszakok változása, mikor hol nedvesek, hol repedezettek, de mindig megmaradnak annak, amik: köveknek.

A napok elmúltak, beleolvadva a csodás napfelkeltébe és naplementébe, a Nap vörös korongjával elnyelte a napok színességét, magába szívva, mint egy szivacs, hogy másnap majd újra kiadhasssa magából mindazt, amit átadni képes másoknak. A vidék nem változik alapjaiban. Még ha le is aszfaltozzák, fel is oszlopozzák, a mélyben ott lángol a gyermekkor nyári forróságának fuvallata és a jégvirágos ablakok didergető hajnala, hogy egybekovácsoljon minden évszakot.

Napjai a semmittevés felső fokán telnek; télen, mikor zúzmarától fagyos minden ág, bokor – ami gyönyörű –, nyolc körül kel; az első kávé után egy kis zenehallgatás – komoly –, majd újabb kávé, utána séta a boltba, postára. Délelőttönként olvasgat, vagy kirándulgat, csak úgy, a faluban, egyik utcából a másikba, de sokszor ki sem lép a kertből, mert ez a kert maga a paradicsom nagy, sűrű fáival, virágaival, a gyermekkorból ittmaradt szőlőtőkékkel. Majd valamit főz, s ebéd közben mindig a nótaszót hallgatja – a világ borzalmaira nem kíváncsi –, s utána szieszta, olvasgatás. A délután, különösen télen, néha hosszúra nyúlik; de van videó, tévé a könyvek, folyóiratok sokasága mellett. Este megnézi a híradót, valamelyik filmet, majd egy-egy éjszakait is. Nyáron annyival másabb a dolog, hogy korábban kel; szeret a napkeltevel kelni, mikor az első napsugár beragyog szobájába; esténként a naplementét is megnézi teraszáról, ahogy lebukik a távoli hegy karéjában, hogy percek múlva sötétségbe boruljon a táj. Beszélgetni bizony keveset szokott. De telefonon gyakorta beszél városi barátaival, s ők is hívják. Így telnek napjai gyermekkori házában, ahol már nem hallatszik szüntelenül apja morgása, anyja nevetése, mert már eltávoztak, és a csend, a hiány észbontó utánuk. Két hétnél tovább nem tud itt lenni egyedül; akkor visszamegy városi lakásába, ahol az örökös zaj, a sok ember látványa biztonságot ad, és elűzi egyedüllétének árnyát, és ahol barátai várják.

Mégis, csodálatos a természet minden évszakban; bár a kert nem úgy néz ki, ahogy szülei idejében, azért van benne krumpli, zöldség, paradicsom, káposzta, ez-az. Bezzeg régen öröm volt ránézni a kertre, sorban álltak a karóhoz kötött paradicsomok, uborkák, és

mindig volt valami tennivaló a kertben, ami augusztusban olyan sűrű volt, mint egy őserdő. Most inkább gaz nő, de a fák megmaradtak, csak nagyobbak, és egyre több árnyékot vetítenek a kertre. És órá; beárnyékolják gyermekkori álmait, és az idő vasfoga lassanként átrág mindent. Ahogy a temető sírköveit is megeszi az évszakok változása, úgy az ő külsejét is lassan átváltoztatja. De a nap most reggel is ugyanúgy beragyog szobájába, mint húsz évvel ezelőtt, és újra hallja anyja hívó szavát, s érzi a készülő ebéd illatát, és a bútorok is ugyanúgy nyekeregnek, mint régen, csak már kevésbé nyitogatják őket.

Azért vidáman telnek napjai; mikor orgonák nyílnak, minden szobában hatalmas csokor ontja bágyító illatát; máskor mezei virágok kavalkádjától zsúfolt a lakás, de kora tavasszal az aranyeső riktó sárgája feledtetni tudja melankóliáját, és gyermeki örömmel fut fel a hegyre, bár gyakrabban megáll pihenni, de az egykor volt kis patak helyén, ahol a forrás még csobog, mindig leül, megmártóztatva kezét a friss vízben, miközben békák ugrálnak körülötte, és legyek, méhek zsongása veszi körül, s feje felett fecskék szállnak, a távolban egy gólya; talpa alatt hangyák szorgoskodnak, miközben a kis dombhátról egy kóbor kutya figyelő árgus szemmel.

Mintha valami lehámlana róla, amikor itt jár a hegyek-völgyek között; sikítani tudna az örömtől, hogy itt lehet, s meghemperegphet a nagy fűben, óvatosan simogatva az árokperti mohát, meglesve a gyíkokat, figyelve a szöcskéket, az ismeretlen, kisebb-nagyobb madarakat, egy-egy elfutó nyulat. Belenőtt ebbe a tájba, mely gyermekkori részese, és ott él zsigereiben a táj minden mozgása, rezgése, ismerve rejtekhelyeit, útjait. A zabtáblák közt körbe-körbetáncol, majd elnyúlik a kukoricásban, lent a földön, s feje fölött oly magasnak tűnik a kukoricaszár, s levelei, melyek szúrósak; a szőlők közt, beakadva egy-egy tőkébe, megbotlik, de megy tovább, bejárva a vidék minden zegét-zugát. Sok hely van, hová menni lehet; nap mint nap újabb és újabb kirándulásokat tehet, és sosem unja meg, mert mindig mást mutat magából ez a táj. Pedig ismeri, mégis, a rácsodálkozás örömmámora előnti, és szinte könnyelábad a szeme, mikor újra szembesül a táj csodála-

tos összhangjával. Sok fényképet készített, de ezek nem tudják visszaadni az eredetiséget, mert kívágnak egy részt az egészből. Így, a maga egészében teljes itt minden. Ez az otthona, múltja, jelene és jövője is, miközben újra járja útjait, bár egyre lassabban, nehezkesebben, mégis gyakori vendég.

Igaz, csak hétköznap; hét végén bezárkózik, akkor nyomasztja a sok család, a gyerekek és a fiatalok. Egyedül szeret lenni a tájban, mikor meghallani az ág recsenését, és nem zavarja tekintetét más lábnyoma.

Kábulat

A gépek zúgásától nem hallani tisztán a rádióból áradó zenét, pedig kedvenc együttese játszik; a gép mellől nem mehet el, neki ott kell állnia és nyomkodnia a gombokat, amíg mind a két tucatsnyi formát tele nem öntötte. Az egész épületcsarnokban émelyítő a szag, sokan nem bírják tovább pár hónapnál, hiába a viszonylagos „jó” kereset. Sokszor elgondolkodik mostanában, és ezt észre is veszik rajta munkatársai. Barátai nemigen vannak, barátnője pedig... ki tudja, szüksége van-e rá igazán. Nem jár sehová, mintha neki mindig otthon kellene lennie. Neveltetése sulykolta ezt belé, és a szokás hatalma erős. Ma már örülnének szülei, ha elmenne hazulról, mikor azonban még szeretett volna, nem mehetett; vagy ha elment, hazaérve, szüleinek szavak nélküli pillantása olyan mély lelkiismeretfurdalást okozott, hogy legközelebb nem ment el. Hiába voltak nagy „lázasításai”, mégiscsak magára maradt. Közelebb a harminchoz, mint a húszhoz, már nem remél semmit. Kifáradt az élet egyhangúságában. Egykor volt osztálytársai ma már mind önálló életet élnek saját házukban, saját autójukkal, gyerekeikkel. Ő pedig? Mintha tíz éve megállt volna az idő: kamaszkori álmok, problémák, egyhelyben maradás. Közben a

dühítő élniakarás, ami levezetés hiányában mély depresszióban okoz csak kielégülést, és a vágy, mely időnként birtokba veszi egóját, kibírhatatlan. Sokszor sír, fejét a falhoz verné. Élete ma épp olyan, mint tíz évvel ezelőtt, és ugyanilyen lesz tíz év múlva is. Jön a tavasz, az ültetés időszaka, majd a nyár, mikor a határban mindig akad munka, kukoricát kapálni, szőlőt kötözni, választani, a forró homokban mászkálni, közben tévét lehet nézni, egy-egy könyvet elolvasni, majd jön az ősz, krumplit kiszedni, kukoricát törni, szüretelni, belemerülni a vidéki munka kíméletlenségébe, és a hosszú téli esték, amikor egyikük jobban unatkozik, mint a másik, és az embernek már ahhoz sincs kedve, hogy elmenjen valahová.

Ez hát a középut, a középosztály osztály nélküli begyepesedése, ahol nincsenek nagy szavak, érzések, indulatok, csak a megszokás újraismétlődő ritmusa. Pedig neki a nagy átélések, a nagy indulatkitörések kellenek! Annál nagyobb a fájdalma, minél szürkébb az élete, s tudja, változtatni nincs ereje, s ez mindennél jobban megbénítja még azt a picinyke erőt is, amikor néha azt hiszi, ő is „valaki”.

A főnök rákiált, és ő gyűlölettel teli gondolatokkal teljesíti parancsát; ha nem teszi, máris kiteszik. Munkanélküliség van, nem lehet nem „szót fogadni”. A XX. század törvényesített rabszolgasága – a lázadó menthetetlenül kiesik a vállalkozók kegyeiből, hogy aztán tengődjön a szociális segélyen.

Sose lesz vége ennek a napnak! A gépek zúgása egyre jobban hasítja fejét; úgy érzi, nem bírja tovább... Dühöng, üvölt magában, és szeme szikrákat szór, miközben gondolatai egyre-másra újabb és újabb radikális ötleteket sugallnak neki, hogy felszabadítsa önmagát önmaga építette ketrecéből. Nem, nem – feleli magának azon nyomban, de a kísértés, a pokol angyalai, melyek mint visszaszállt gondolatok, újból csak kizsigerelik, indulatai a gyomor tájékán egyre jobban bugyborékolnak. Aztán elveszti fejét, a biológia működésbe lép a józan gondolkodás helyett, és egyre gyengébben kapaszkodik a gép pereméhez, ujjai szétnyílnak, mint egy legyező, és tompa puffanással zuhan az olajos padlóra.

A percek egymás után kullognak, zakatol a gép és üresen megy tovább a másik szalaghoz; akkor klabálás töri át a monoton zúgást, egy káromkodás is áthatítja a levegőt, de még jónéhány hosszú perc eltelik, mire észreveszik, hogy baj van.

– Gyorsan szaladjon valaki orvosért! – kiált az egyik munkás, és ott térdel az ájult test mellett, nem tudva, mit csináljon. Akik elszabadulhatnak a gépek mellől, mind odaszaladnak, és tanácsokat adva, szörnyülködésük közepette lesik a fejleményeket, és titokban cigarettára gyűjtanak.

Végre megjön az orvos, elviteti a beteget, s egy másik munkást állítanak a helyébe; azért, mert valaki rosszul tett, még nem állhat le a munka! Első a profit, és különben is, nem történt semmi; kiesett egy „csapágy” a sorból, de máris van, akit a helyébe tehetünk.

Mikor magához tér, egy kórházi ágyon fekszik; fehérek a falak, de pókhálók díszítik a sarkokat. Körbenéz, és egy pillanat alatt ráeszmél, hol van. Nem gondol semmire; nem vár részvétet, és nem akar hálás lenni.

Ma este nem látja a tévében a sorozatot; a könyv olvasását sem tudja befejezni, pedig csak pár oldal van hátra.

Mikor később már tisztábban fogja fel a helyzetet, rátör a félelem. Soha ennyire nem érezte át magányának kézzelfoghatóságát, mint most, amikor teljesen kiszolgáltatva áll mások kényéré-kedvére. Mint egy falevél, mely elhull és semmivé foszlik, olyan vagyok – gondolja, és szeme-elhomályosul.

Lassan álomba sírja magát. Rosszat álmodik, forgolódik, és majdnem leesik az ágyról. Szeme eszelősen bámul a tükörbe, mikor hajnalban öntudatlanul felkel, és körbenéz. Izzadságszag tölti be a szobát. Körbejár, feje lüktet, és érzi, amint vére pezseg egyre jobban, egyre akaratosabban, mintha nem lenne elég a saját teste, mintha még többet akarna, még nagyobb lehetőségeket, távlatokat. Aztán gyenge mosollyal, mint aki tudja, hogy túl van már mindenen, leguggol, bemászik az ágy alá, ott összegömbölyödve alszik tovább.

Reggel az ápolónő nem találja, és felületességét igazolja, hogy rohan jelenteni: megszökött a beteg. Később mégis rátalál a taka-

rítónő, aki majdnem kiejti kezéből a vizesvödröt; gyorsan első-lítják egy másik osztályra.

Ami utána történt: megaláztatások végtelen sora, hivataltól épp úgy, mint családi, ismerősi köröktől; az abszolút létbizonytalanság, több mint egy éves munkanélküliség, majd a segély, aztán a semmi, az üres légben való lebegés, mely kikészítette az idegeit. És a rendszeres idegorvosi kezelés, miközben állandó gyulladásai színesítették napjait, akárcsak fuldoklásos rohamai.

Aztán hirtelen ötlettel, senkinek sem szólva, beadta leszázalékolási kérelmét; újabb hivatali tortúra orvostól orvosig, majd a két hónap várakozás, hogy sorra kerüljön. De akkor már minden mindegy volt neki; tudta, utolsó szalmaszál, melyben megkapaszkodhat.

Az orvosi felülvizsgálaton remegett a lába; akaratlanul is ideges volt, hiszen itt dől el jövője sorsa. A vizsgálat fél órát tartott. Kifelé már nyugodtabb volt, olyasfajta érzés kerítette hatalmába, mint amikor bíróság előtt állt, és visszavezették a cellájába, eredményhirdetés nélkül.

Más dolga nem volt, mint várni. Várni és lesni a postást, mikor hozza el a határozatot. Itt is aggályoskodott, mert másoktól hallotta, ha hamar megjön a papír, akkor nem sikerült a dolog. Így aztán minél tovább peregtek a napok naptárjában, annál nagyobb bizalommal tekintett jövője elé. Aztán eljött október 13-a, péntek. Sosem volt babonás, de neki 13-án és 22-én általában mindig jó napjai vannak. Mikor lottót vett két évente, akkor is ezt a két számot mindig megtette.

Ma azonban a sors „tett” neki; levelet hozott a postás. Remegő kézzel bontotta fel a vastag borítékot, és szemüvegét megigazítva, enyhe gyomorsüllyedés mellett nekiállt olvasni a határozatot. Aztán ahogy a végére ért, már széles mosoly ült arcán, és valami kimondhatatlan megnyugvást érzett.

Sikerült! Megkapta az 50 %-ot, így most már nyugdíjas, és biztosítva lesz szerény havi jövedelme. És mindez pénteken, 13-án. Hálát adott Istennek, és könnybelábadt szeme az örömtől, a megnyugvástól.

Nem kell „rabszolgának” menni egy gyárba betanított munkásként, megszabadult a munkahétköznapi nyomasztó szűrke-ségeitől, és mindezt 32 évesen. Ezentúl valóban az írásnak élhet, és az sem baj, ha nem kapja meg a honoráriumokat, hiszen most már lesz pénze. Élete egyik legnagyobb napja volt, mikor átérezte és felfogta az örömet és a felszabadulásnak azt a ki nem fejezhető érzését, amit a halálból visszatérők mesélnek. Ő is visszatért az életbe, hiszen csak most fog igazán „élni” szabadon, függetlenül minden kötöttségtől, és ez annyira eksztázisba hajtotta, hogy legszívesebben magához ölelte volna az egész világot.

Szülei is örültek – tán még jobban, mint ő maga –, hiszen nekik sem volt mindegy, mi lesz. Megnyugodtak, és az a feszültség, ami ott lebegett felettük, egyszeriben eltűnt: felszabadult, és aának élő harmonikus család lett az egykor oly viharos otthon.

Napokon keresztül nem bírt magával; állandóan visszhangként kísértte egy: „szabad vagyok, szabad vagyok!” És mint a kismadár, röpködött ide-oda a lakásban, kertben, nézte az őszi természetet, a hulló faleveleket, az őszi napfényt, melyben megcsillan az elmúlás árnyéka, míg végülis lassan lehiggadt.

Most már a hétköznapiak jönnek, és útra kelhet bármikor.

De minden elindulás egy darabka kettészakadás; s ehhez társul az a mély, minden napfényes pillanatot beborító „lelkiismeretfurdalás”, mely árnyékként hátramarad a kertkapu becsukódásakor, és követi minden pillanatban, hogy távollétét homályba borítsa, miközben semmi nem akadályoztatja elvileg abban, hogy elmenjen és ott legyen, ahol lenni szeret, és szeretne, mert abban a másik világban is otthon érzi magát, miközben mégis idegen, ám évtizednyi ingázása vidék és város között abszolút kétlakivá változtatta, s mindenütt otthon volt, így aztán sehol, mert csak egy otthona lehet az embernek, ahogy anyja, apja, és freudi éneje, mely időnként leigazza kivirágzó önbizalmát, hogy annál jobban essen a lélek mély szakadékába, összetörve, megalázva, hogy napokig, olykor hetekig ne lásson mást, csak szobájának jólismert képeit és az ablakon túli világot, mely néha oly iszonyatos, hogy semmi rá nem venné arra, hogy elhagyja elefántcsonttornyát, ezt a vidéki

tusculanumot, melyben mindene megvan, csak valami lényeges lét hiányzik, ahogy belőle is annyi minden.

Sokszor úgy érzi, döntenie kell, és elhatározása képlékeny, mint optimizmusa, és ha rá is jön időnként egy-egy roham, hogy most márpedig itt és ott fog élni, nem pedig sehol, nos, elég egy-egy szótlán pillantás, egy gesztus, vagy valamiféle párbeszéd a beszéd-képtelenség visszhangtalanságában, hiszen bármit próbált mondani, az a másik abszolút mindig mást értelmezett, mintha egyazon szó mást jelentene neki és őneki, így aztán süketek párbeszéde és rácsodálkozásos aggodalommal teli félelem kerítette hatalmába, megkérdőjelezve ama lény valóságbeliségét, hogy hát ő... ő lenne, aki... miközben hangoztatja aggodalmát, félelmét, melyben az önféltés dominál, hisz elsődlegesen saját jövőjét félti: mi lesz, ha vele történik valami, ki fogja gondját viselni, hiszen az a másik van is meg nincs is, rá nem számíthat semmiben, csak erre a megnyomorodott és kizsigerelt emberszerű valakire, kinek elrohanni tüneteinek vannak, mert valami másként működik benne.

Itthon mindene megvan, mit anyagbázárt ember kívánhat, sőt, még szellemiek is, melyeket ő teremtett meg, könyvek ezreivel zsúfolva a szobát, hogy időnként lerángasson egy-egy gondolatbombát, felrobbantva magát, hogy álmotlan alvásba zuhanjon, bízva abban, hogy a felébredés már megérkezés „odaátira”.

De minduntalan csalódik a túlvilágban, mert időszakos az átlépés álmában, s a felébredés még napfényes reggelen is elszomorító, mert úgy érzi, már nincs mit tennie, útrakész, aki megmászta a maga hegycsúcsait, bevégezve és elvégezve, amit kell, s átélve mindazt, mit gyermekkorától kezdve vágyott, s megtapasztalva annyi mindent, már kiégett és üres, mint egy vulkán.

Rég lett már arról, hogy valamit is „akarjon”; nincs akarat és cselekmények láncolata, mely még akkor is véletlen, ha tudatos, és akaratos akkor is, ha sorsszerűnek hat. Mert minden összefut, minden egy valamiből indul és egy valamibe érkezik, s a kettő közti távolság, melyben az Idő az egyetlen igaz úr, történnek ilyen-olyan dolgok, melyekre azt mondják: élet.

Néha dühöngött, maga alatt volt, mikor újra és újra fellángoltak a vitatkozás nélküli viták, melyben a „minek mész el”, csak csináld és a többi szlogen, mely reklámszöveg lehetne, és elhatározások acélos rugói, melyeken elpattanhatna saját életébe, ám valami miatt mégsem teszi, pedig... adatott minden hozzá, hogy lelépjen, emléket hagyva hátra, mert elvi szabadsága, mely kegyelmi állapotba helyezte a társadalomban, lehetővé tenné a tényleges és valódi „megszabadulást” hamis életétől, megalkuvó napjaitól, hogy a fényben álljon és szembenézhesen a nappal, tükörképével és belső világának torzított kristályaival, hogy... ugyan, minek is és miért is?

Saját magát vinné, bárhova megy, s a helyzetváltoztatás csak időkitolás, nem a problémák megoldásának kulcsa. A kulcs benne van, ahogy a zár is, és keze, mely újabban remeg, megtalálhatja és megfoghatja, behelyezve a megfelelő helyre, de nem teszi, mert igazából nem is akarja talán? Mit is akarhat még életétől, időtlenségétől, melyben az óra elvesztette jelentőségét, és az ünnepek ugyanolyanok, mint a hétköznapiak, legfeljebb unalmasabbak. Az évszakok változásai lenyűgözik, de néha már az is unalmas; minden unalmassá és megszokottá válik! Alapvetően új események sodrába szállni már nincs ereje, mert megfoghatkozott a világba vetett hite, és szüntelen pofonok közepette jobban szerette már az unalmat, mely biztonságot adott, vagy legalábbis nyugalmi állapotot. S ez sem semmi, sőt!

„Gyerek” maradt, kinek gondolai alapvetően mások, mint „normális” kortársaié. Otthona nem engedte, bár szüntelen erre inspirálta a szavak mezején, hogy „felőtt” legyen. Ugyan, hogy is gondolhatták, hogy ő... elvakultság részükről, nem látni a valóságot. Azt a valóságot, amely hús-vér, melyben az anyag szilárdsága a romlottság bűzével párosul. Hát nézzenek rá, nézzék már meg ne csak lássák, mert úgy tűnik, valami mást látnak, azt, amit szerettek volna, de nem az lett belőle. Egészség helyett örökös betegeskedés, szépség helyett csúnyaság, gazdagság helyett szegénység, egzisztencia helyett eltartottság. Ilyen starttal hogyan is lehet az életet remélni, vágyani, mikor e századvég az álhumaniz-

mus fertőjében lobog, mint templomi gyertyák fénye, kiokádva magából a különbözőt, miközben mindenhol az visszhangzik: légy egyéniség, légy személyiség. A társadalom pont az ilyen személyiségeket veti ki és meg, miközben valami tabuként szemléli, tisztos távolságból, hogy dicsérje, ha dicsérni kell, és gúnyolja, ha a köz azt akarja.

Még jó, hogy a köz tudja, mit akar; de ő? Csak szellemi szinten valósul meg vágya, mely egyre zavarosabb, hiszen a világtól elvonultan ép annyira vágyik élni, mint benne lenni, részesévé válni, járva nagyvárosok, földrészek sokaságát. De már ez sem biztos; semmi sem maradt belőle, úgy érzi, lebegő, láthatatlan lény, akiről azt hiszik, ismerik, de ismeretlen örökre, mert soha, sehol nem adta magát úgy, ahogy igazából akarta. Mindig mást tett és mondott, mint amit bensejében érzett, s a meggátolt és lecsónkított szavak és tettek saját lelkiességét is megnyomorították, olyannyira, hogy már nem is érzett lelkiismeretfurdalást magával szemben, mert elveszett már benne az a valami, ami egykor annyira lángolt és vibrált; vitalizmusa a közöny fájdalmában elvetélt.

Jó ideje már csak úgy elmennek a napok, hetek, hónapok. Dönteni nem tud, sőt, már nem is akar, mert nem akar senkinek fájdamat okozni, miközben mégis ezt teszi, s ez a tudat annál elviselhetetlenebb, minél tudatosabb, mert ha otthon van, ott akar lenni, ha ott van, otthon akar lenni. Hogy lehet egy életet kettéosztani úgy, hogy az osztódás folyamata fájdalommentes legyen? Sehogy, és ez a baj. Test és lélek sem válik ketté, csak néha az egyik elnyomja a másikat, elfeledve szinte, de azért ott van és él, mert elfojtani nem lehet sem az egyiket, sem a másikat külön-külön, csak együtt, mert egymáshoz tartoznak mindörökké.

„Paraszt” lesz

Mindig is vágyott az egyszerű, „paraszi” életre, s nem véletlenül szerette hallgatni a rádióban a „Népdalkörök pódiuma” és a „Hagyományápolók” című műsort, melyből fél tucatnyi kazettája volt már, s ezeket gyakorta hallgatta, mert az egyszerű emberek dalolása szeretetről, barátságról, örömről, bánatról olyan régmúlt és vágyott időbe repítette, ahol még minden más volt, mint most, akkor egyszerűen lehetett élni, munkálkodni, s a megszokott életritmusok hozták a napi élet értelmét.

A falvak már nem falvak, inkább „kertvárosok”, s azt a fajta szomorú pusztulást tapasztalta és élte át, amit az amerikai indiánok a gyarmatosítás korában, vagy az ipari forradalom betörése a régi Európába, mely alapjaiban szántotta fel a régi életet, bonyolítva az amúgyis bonyolult dolgokat, hajtást, robotolást hozva a természet rendje ellen, mely éjszaka is nappalt akart, és nem voltak ünnepek, rítusok, beavatások, semmi szentség, csak az anyagbasüllyedés.

Irtóztott ettől, de kénytelen volt benne élni, és élt is, járva a világ megannyi városát, látva nagy hegyeket, folyókat, tavakat, műemlékeket s megannyi szenvedést, kihasználtságot, csalódást, kevéske örömet, s szelte a tengerek hullámain, az égből is járt, repülve mint a madár. De aztán minden elszürkült, ellaposodott, az ismétlés unalmát hozva. Híres és hírhedt is volt, címlapokon szerepelt, tévében, gyűlölték és tisztelték, imádták és utálták, miközben húszéves láza lobogott szemében, és hitte, jobba, szebbé teheti a világot, az emberek életét...

Hiába volt első fecske sok helyen, a magányos tömeg legyűrte, maga alá teperve, és már nem akart mást, csak nyugalmat, de nem a vallásosságban, hanem önmagában, önmagával szemben.

Kamaszkorában gyűlölte a falusi élet megannyi munkáját; a kert, a föld, a szőlő... tavasztól télig mindig volt mit tenni: ültetni, veteményezni, gyomlálni, kapálni, kötözni, választani, permetezni, horolni, karókat verni újra és újra, majd leszedni, ami beérett,

eltenni, ásni, kapálni, és mindezt újra és újra, ahogy változtak az évszakok.

De akkor még azt hitte, az „igazi” élet odaát van, a fénylő városokban, de miután megtapasztalta azt az oldalt is, rájött, nem olyan az sem, mint a képzeletben, bár voltak jó napjai, mégis, annyi kaland után már inkább a vidéki életet választotta, mert... derűs nyugalom, mint a mesebeli öregség, egy cica, kutya, kertes ház, napi boltba járás, olvasgatás, tévézgetés, kirándulás a hegyekbe, völgyekbe, biciklitúra a környéken, miközben a kertben a napi munkák visszavárják. Mennyivel nyugalmasabb ez az élet! Kezdte megérteni, bár régebben is felsejlett benne, miért is szeretik az idősek a mezei munkákat, de most már olyan fényesen és tisztán látta maga előtt ennek a dolognak az „értelmét”, mely napnál világosabb volt számára. Nem a termés a lényeg, hogy van zöldség, gyümölcs, hanem maga a tevékenység, a „valaminek a világrajötte”, melyben test és lélek egyaránt örömet leli, hiszen szemet gyönyörködtető a virágzó gyümölcsfa, az elvetett mag, mely nő és terebélyesedik, virágba borul és termést hoz, krumpli, hagyma, paprika, paradicsompalánták, ahogy nőnek, ahogy egyre jobban fejlődnek, miközben gondozni kell, locsolni, gyomlálni; ez olyan fajta meghitt kapcsolat, mintha „valakit” nevelne az ember. Nem a kényszer viszi rá, hiszen nem sok kiegészítést ad a konyhára igazából a termés, úgyis a boltban vásárol és a nyugdíjából él, nem a kertből, szőlőből, az csak egyfajta „menedék” a külvilág romlottságától, zavarodottságától egy olyan „természetközeli” állapotba, ahol még az ősi világ egy darabkája visszaköszön, mikor az ember és a föld összetartozott, egymáséi voltak és nem egymás ellenségei. Kölcsönösen adtak és kaptak, s ez kitöltötte napjaikat, az évszakokat, miközben az élet ment a maga útján, születés, halál, ilyen-olyan ünnepek, örömök, csalódások, de mégis, valami „nyugalmasság”-i elv szerint, mint akik tudják, semmi új nincs a nap alatt, csak a régi dolgoknak adnak új nevet.

A hagyományápolók kazettáit hallgatva, olyan nyugalom, béke szállta meg, mint hívőket a maguk imája. Tiszta, ősi népdalok, melyek a gyökerekből táplálkoznak, ahogy a zöldségek, a fák,

virágok, melyek nyílnak és pompáznak, illatukat árasztva szét, miköben a cica közte fekszik, elnyújtózkodva, és elhempereg a selymes fűben, kinyújtózkodva, mint aki tud valamit, amit mi, emberek, néha elfelejtünk. Hogy milyen egyszerű is lehet az élet a maga teljességében. Nem győzte csodálni cicáját, hogy mennyire tud örülni a meleg napsütésnek, mindannak, amiben él. Természetessége, közvetlensége a körülötte levő világgal szinte paradicsomi állapotba helyezi.

Eldöntötte, hogy a jó értelemben vett „paraszt” lesz ő is; elege lett a városi élet zajosságából, a túlekedésből, koszból, zajból, visszavonul vidéki lakába, és megpróbál „visszatalálni” a természethez, a kerthez, melyhez olyan hűtlen volt az utóbbi években. A határban van szőlője, már majdhogynem parlag félig; tavasszal újrakezdi, nekiáll rendbehozni, bár nem iszik bort, mégis, magáért a „művelésért” csinálja, hogy legyen mivel törődnie, miközben lesz hová mennie, egyfajta séta is, hisz kiserdőn kell átmenni fel a dombon, ahonnan ellátni messze. Útközben találkozik más emberekkel, kik szintén művelik szőlőjüket, elbeszélgetnek kicsit, s elfáradva a munkában, otthon nyugodtan pihenhet majd, s értelme lesz a napnak, mert „valamit” csinált, nem tétlenkedik, mint annyiszor, mikor csak úgy elúsztak napjai a semmibe.

Igen, „paraszt” lesz, mert az akar lenni; művelni fogja kertjét, szőlőjét, újra akarja érezni a föld szagát, illatát, egybekovácsolva valami ősi mítoszt, melyben megnyugodhat háborgó lelke, visszatalálva faluja életéhez, régmúlt gyökereihez, hogy mint tékozló fiú, hazatérjen igazi otthonába, s meglege végre azt, amit mindig is keresett, de sehol sem talált. Úgyis kiszolgáltattott az ember a világ eseményeinek, tőle függetlenül kirobbanhat atomháború, katasztrófa, biológiai egyensúlyzavar, káosz, hiába van benne szeretet és tolerancia mások iránt. Neki ez az élet lesz az „élet”, melyben ad és kap a természetnek, a természet szerint, miközben tavaszodik, a nyári forróság megizzasztja, s téli estéken olvasgat, hogy erőt gyűjtsön a tavaszi munkák újrakezdéséhez, miközben megpróbál szeretni, és újra örülni annak az egyszerű ténynek, hogy él.

Hétköznapokon eljár majd a reggeli, délelőtti misékre – vasárnap és ünnepnapokon be nem tenné a lábát a sok álszent „keresztény” miatt, kikről tudja, milyenek is valójában. Közben eljárogat a faluban, csak úgy, beszélgetni ismerősökkel erről-arról, s félnapokat a hegyekben tölt, vagy biciklitúrára megy.

Am mégsem sikerült valahogy visszailleszkedni faluja életébe; az „idegenek” sokkal jobban ismerték a falu örömeit, gondjait, mert valahogy ráálltak a helybeli emberekre, beszélgetve velük, pletykálkodva, segítve ezt-azt, s bizony elszomorító érzés volt ez a kívülállóság, melyet nem tudott igazából megtörni. Túl hosszú idő telt el, s már nem tartozott a faluhoz; ismerősök, rokonok elvileg vannak, és csak addig kellett, amíg valamit adott nekik. Senkire nem számíthatott igazából itt helyben, s egykori lakhelye inkább már „csak” lakhely s nem élethely, mert tényleges élete a fővárosba „költözött”, ottani lakásába, baráti köréhez, kik egyvívásúak voltak vele. Mit is kezdhethetne vénülő fejjel falujában? Igen, hiába is szeretne – szeretne? – visszatalálni falujához, ő már rég kiesett belőle, csak a kertje az, ami hazavárja, ahol „otthon” lehet, s a környező helyek, melyek nem tesznek megjegyzést tetteire, mint rokonai, ismerősei, pedig hát „keresztények” elvileg, mégis, jónak lenni a hétköznapokban bizony nehéz, mikor olyan könnyű rosszmájúnak lenni. Tolerancia az elanyagiasodott világban? Ugyan! A természet még úgy ahogy tartja magát, de erőszakoskodnak rajta is génekkel és egyéb tudományos dolgokkal, de....

Nem, nem tud már „paraszt” lenni; túlon túl hosszú időt töltött művészbarátai közt, s számára a múzeum, kiállítás, színház, irodalmi est nem „esemény”, hanem hétköznapi szükségszerű természetesség, ahogy az éjfélig tartó bulik, a váratlan elutazások, az improvizált helyzetek sokasága. Ugyan, mit is kezdhethet a lebetonozott, kispolgári nézeteket valló hétköznapi rokonaival, kiknek a munkahely, az óvoda, iskola és egyéb események töltik ki életüket.

Nem, nem tartozik már közéjük, s lehet, sznobság ez részéről, de „ez van”! Azért elművelgeti kertjét, szőlőjét, ha itthon, van; de kétlakisága már „gyűrűsödött”, s nem tud szakítani vele, ebben kell

élnie, ez már a sorsa. Nemrég felásta a fél kertet, még nem tudja, mit fog bele ültetni; olyasvalamit kell, ami nem igényel nagy gondoskodást, hiszen teljesen kiszámíthatatlan – szerencsére! – a hangulata, s lehet, egy egész hónapig nem jön vissza, de az is lehet, hogy egy hónapig is itt lesz.

Hosszú hétvége

Hosszú hétvége várt rájuk; először nem is tudták, mihez kezdenek, bár minduntalan időzavarban voltak, mégis, hirtelen ötlettel döntöttek az elutazás mellett, de már akkor érezni lehetett a levegőben valami vibrálást, ami előjele volt annak a változásnak, ami bekövetkezett. Egy gyors telefon, és máris útnak indulhattak; némi vita, mivel menjenek. Kocsival vagy busszal; mindkettő mellett volt pro és kontra, végül is maradtak a busznál, márcsak azért is, mert kényelmesebb, s nem kell aggodalmaskodni a lopásveszély miatt. Na és persze a parkolás miatt, ami mindig nehéz és egyre drágább.

Jókat viccelődtek, s nem igazán csomagoltak, épp csak váltóruhát vittek, ott „lent” úgyis van minden annál a baráti családnál, akihez mennek, immár évek óta. Pedig majdnem abbamaradt a kapcsolat, kölcsönös félreértések, rosszmájúságok tetézték a már-már szétilált viszonyt, mikor is majd egy éves hallgatás után, mintha mi sem történt volna, jött az első, majd a többi telefon. Mindkettejüknek szüksége volt a másikra mint barátira, mint olyasvalakire, akivel másképpen lehetett beszélgetni, szórakozni, mint azzal, akivel együtt él az ember.

Még csak nyár elejét mutatta a naptár, de már majd harmincfokos hőség tombolt a főváros betonzsungelében. A buszmegállóban tömeg, mint mindig, s jó hogy előre vettek jegyet, máskülönben állhattak volna. Meglepődött azon, milyen nyugodtan, természetesen állította fel azt a két idős bácsit, akik elfoglalták helyüket,

de nem volt kedve állni végig, és különben is, már túljutott azon a ponton, hogy saját kárára legyen önzetlen, melytől cseppet sem lesz több becsülete. Igaz, a lehető legkedvesebb hangon kérte a helyét, s még elnézést is kért – bár utólag megkérdezte magától, ugyan minek is –, de aztán végigdől az ülésen, s mellette végig állt a két öreg, kicsit morgolódva magukra, hogy ők miért nem vettek előre helyjegyet.

Az út már unalmas volt számára, hiszen gyakorta lejárt abba a vízparti városba, mely harmadik otthona volt, s ami első is lehetett volna, ha akkor, évekkel ezelőtt van elég bátorsága és elszántsága ahhoz, hogy kezébe vegye azt, amit sose tudott igazán, hosszú távon, csak alkalomadtán: az életét.

A múlt megszépített mindent, s a jelent is színpompába öltöztette, de a jövő mindig bizonytalan, mint az időjárás, mely most ragyogó napsütés, de leérve lehet, hogy eső fogadja őket.

Nem sokat beszélgettek útközben, bár néha egy-egy szót váltottak egymással. Rázkódtak a rossz M-7-sen, halkán szólt a rádió a hangszóróból, s a többség szunyókált, volt, aki újságot, könyvet olvasgatott, de a legtöbben csak úgy bámultak kifelé, nézve az elsuhanó tájat.

A másfél órás út nem hosszú a testnek, mire megszokná az ember, már meg is érkezik. A helyi járat három perce, hogy elment, várhatnak a következőre, ami negyven perc múlva megy. Egy üdítő a presszóban, egy kávé, majd kiülnek a parkba, aztán sétálnak, alig szólva egymáshoz.

– Valami bajod van? – kérdezte, de csak legyintett. – Semmi – s ment tovább a parkban, egy kavicsot rugdosva maga előtt.

– Nekem nincs kedvem tovább várni, felhívom, megmondom, hogy jöjjen értünk – s meg sem várva a választ, átsétált a túloldalra a telefonfülkéhez, s kártyáját elővéve, felhívta. Kicsengett elég sokáig, de mire kijött a fülkéből, már mosolygott.

– Gyere, mindjárt itt lesz a posta mellett a lámpáknál, álljunk ott, hogy ha piros a lámpa, be tudjunk ugorni.

– Jó – felelte a másik olyan közönyösen, ami már dühítő volt.

– Jöhetsz a busszal is, ha neked úgy jobb – válaszolta, s odament a megbeszél helyre. A másik ha lassan is, de követte.

Tíz perc múlva már felbukkant a jól ismert autó, s benne ismerősük, aki kinyújtotta jobbját a lehúzott ablaknál, s még dudált is. Pont piros volt a lámpa, így gyorsan beugrottak, s máris mentek.

– Valami baj van? – kérdezte helybeli barátjuk, s így neki is lelankadt a kedve. – Nem – válaszolták, erre lelassított az út szélén, majd meg is állt. Hátrafordult az ülésen, s mindkettőjüket sokáig bámulta. Mivel nem válaszoltak, ő szólalt meg:

– Ha ilyen szar kedvetek van, akkor inkább menjetek haza, vagy, akinek nincs kedve a nyaraláshoz, de ezt nem akarom elviselni most, semmi hangulatom lelkizni veletek. Tehát döntsétek el, vagy jókedvűek lesztek, vagy mehettek vissza, még félúton vagyunk, s elértek a visszafelé menő buszt.

Nem tudta, mit mondjon, egymásra néztek, s vártak és vártak. A percek múltak, ahogy a türelem, s végül is helybeli barátjuk szó nélkül megfordult újból, s nagy fékcsikorgás közepette átment a túloldalra, s gyors tempóban vezetett vissza a buszmegállóba.

Ott még ki is szállt, kinyitotta az ajtót is, és várt... Ő lassan kitoszogálta testét, s bambán bámult hol rá, hol a másikra, s végül köszönés nélkül a buszmegállóhoz ment. Hozzá nem szólt semmit.

– Én maradnék – felelte a másik, s visszaült a kocsiba. Aztán hirtelen elnevette magát, s mikor már elhagyták a várost jelző táblát, jókedvük nem ismert határt.

– Ne is beszéljünk arról, mi volt és mi van, csak magunkkal foglalkozzunk – mondta helybeli barátja, s ő szó nélkül bólogatott.

Az elkövetkező három nap maga volt a felhőtlen szórakozás; mit össze csavarogtak, hülyültek, régi ismerősökhöz benézve, órákon át mesélve a legjobb történeteket, miközben elszórakoztak a helyi bárokban, s végigjárták a partot, megfürödve és lerészegedve attól a kábító zsongástól, ami az egymásratalálás csodálatos aromáját adta, miközben mentek a napszakok, reggel és este, dél és délután, s a vacsora a teraszon, holdvilágnál, gyertyafénynél, mindez annyira felpezsdítette őket, hogy tudták, nagyon nagy szükség volt erre mindkettejüknek, mert már majdnem elfelejtet-

tek felhőtlenül szórakozni, egyszerűen jókedvűnek lenni s feloldódni a hétköznapi monotonaságaiból, átcsúszva abba a dimenzióba, mely a nyaralás misztériuma minden ízével együtt.

Mikor már a búcsú következett, nem búcsúzkodtak. – Akkor jössz, amikor akarsz, tudod – mondta, s miközben átölelték egymást, a sarkon már be is fordult a „kék busz”, ahogy ők nevezték.

Hosszan integettek egymásnak, s ő hazafelé félig szunyókált a buszon.

Otthon a lakás üres; egy cédula a nappali dohányzóasztalon, rajta pár sor: „Elmentem nyaralni, majd jövök.”

Azóta már két hét telt el. Semmi képeslap, se telefon.

Tovább nem várt; fogta magát, elment újból, s most ő hagyott üzenetet.

A múlt árnyéka

Sokszor napokig eszébe sem jutott – legfeljebb álmában, de mint valami távoli, sejtelmes fényvilág létezett, ám mégis magában hordozta annak a nyárnak minden szépségét, izgatottságát, romantikáját és szenvedélyességét, mely az örület határáig vitte, és végül...

Egy hirdetés útján ismerkedtek össze; idősebb volt pár évvel nála, és eleinte csak leveleztek, hosszú heteken, hónapokon át, mire végül sor került a személyes találkozásra. Akkor már minden eldőlt; megéreztek egymásban a magány keserűségének, a testi-lelki kiéhezetségnak azt a furcsa keverékét, ami elvette normális eszüket, és az első éjszaka vadságának csodálatos izzásában semmi más nem érdekelté őket, csak az, hogy végre van valaki, akivel együtt lehetnek, akit szerethettek, becézhettek, akivel ki lehetett tölteni a hétköznapi unalmas perceit. Mert utána ottmaradt, és újra és újra elment, rohanva, mint egy lángoló kamasz, pedig túl

voltak már életük delén, és őszes hajszáluk, ráncos arcuk mindent elárult, ami az elmúlt éveket képviselte.

Hatalmas villában lakott egyedül, és sorra járva a szobákat bejárták egymás életét is. Napokon keresztül ki sem léptek a szobából, az ágyból, élvezték és apránként fedezték fel egymás testrészeit, lelki rezdüléseit, és a kezdeti tétovaságot felváltotta lassan, mint egy új évszak, az egymáshoz tartozás csodálatának minden atmoszférája, ahol már nem kellettek a szavak, elég volt egy mozdulat, egy tekintet, és tudta, a másik mit akar. A hetek elrepültek, mint ifjúságuk, és tele voltak tervekkel, álmokkal, miközben együtt járták a környéket, bemutatva ismerősöknek, barátoknak, hogy megismerve környezetét még inkább otthonosan érezhesse magát. Majd a kölcsönösség jegyében ő is eljött többször őhozzá; csodálatos kirándulásokat tettek a hegyekbe, ahol megpihentek egy-egy kiugró sziklacsúcson, elnézve a panorámát, és a városka múzeumának kertjében szorosan átölelték egymást. És esőben szaladva a kocsinhoz, nevetve, tréfálkozva élvezték a bohémkodás minden ízét, mely lassan átvedlett őszinte szerelemmé. Még akkor is, ha eleinte csak az egyik akarta, a másik nem; vagyis nem annyira és nem úgy. Ám belopták magukat egymás szívébe, és olyan mély nyomot hagytak ott, mint a kőtáblába írott szavak. A szerelmes suttogások, a nagy szavak, ígéretetek, a hajnali kávézgatások, a késő esti puddingozások a villa teraszán, és minden éjszaka más-más szobában aludva, holdvilágos éjszakákat átbeszélgetve, s naplementét, felkeltét nézve, miközben szorosan átölelték egymást, hogy eggyé váljanak, hallgatva a zenét, mely átjárta zsigereiket, és tekintetük izzó keresztütésében átlátva és belelátva a másik lelkébe, mindez annyira erősnek és oly szilárdnak tűnt, hogy elképzelhetetlennek látszott bármi is, ami elszakíthatná.

Ám majd egy éves kapcsolat után – melyben voltak néha rossz pillanatok is, és kölcsönösen okoztak fájdalmat egymásnak, ha nem is akarattal, de tudattalanul – valami lassan közéjük állt, mint egy látomás. És egyszer, mikor már oly hosszú vajúdas után végre úgy döntött, elmegy hozzá és ottmarad nála, előre ki nem kötött

időre, villámcsapásként érte az övön aluli ütés, hogy... hogy már nem szereti. Vagy nem szerelemmel szereti, pedig azt hitte, és mégis... azon a hétvégén egy ismeretlen ismerős beállított hozzá, és akaratlanul is egymáshoz bújtak, és elfeledve a másikat, egymáséi lettek. És akkor döbbszent rá a másik, hogy nem is szerelemmel szereti őt, hanem – nem is tudja, csak azt, hogy nagyon fáj neki ez a felismerés, amikor azt hitte, az, amit érez, és mind, szerelem. Sírtak és nevettek, üvöltöttek és hallgattak, és a házra rátelepedett az őszi ködnek lassú szemerkélése, hogy elenyéssze a nyárnak minden örömét. Zokogott hazafelé a buszon, és másfél hónapig kínlódott magában, magával; öt kilót lefogyott, és gyógyszermérgezése volt, s vadabbnál vadabb ötletei támadtak, melyek önmagát is meglepték, hogy képes volt ennyire gyűlölni és ennyire szeretni! Hiszen nem igaz, hogy mindaz, ami volt, már nincs többé, hogy „próbálja meg elfelejteni”, hogy egymás nélkül éljenek tovább, mikor annyira közel voltak egymáshoz, és olyan egyek voltak mindenben... s mindennek vége, s a másik sem tudja igazán, miért, csak mert... s a kínlódások közepette, miközben nehezen teltek a napok, melyek leláncolták a nihilizmusba és az önkínzás gyönyörének nehezen definiálható atmoszférájába, kiborítva ismerőseit, környezetét, önmagába vetett hitét, mindez valahogy érthetetlennek tűnt. Újból találkoztak, de kínos szenvtelenség és durva hidegség, tartózkodás uralta az egykor oly simulékony-ságot, s már az emlékek is kezdtek elrohadni, mikor valahogy elrendeződött minden. Az ismeretlen ismerős – akivel gyakorta találkozott a másik – immár „dobta”, s egyedül maradt újra – ám mégsem magányosan. Mert közben valami megváltozott; átvette a szerelem hevesességét a szeretet köznapisága, és az újbóli találkozások gyümölcse megérett, melynek zamata kellemes volt a léleknek, mely lassan nyugodni kezdett, mint egy megfáradt vulkán, helyet adva a hétköznapiságnak. Még akkor is, ha közben ő is talált magának egy másikat. Valakit, akire mindig is várt, s aki akkor jött életébe, váratlanul, mint egy jelenés, mikor már túl volt minden elviselhető fájdalomon, hogy feladjon mindent a semmiért. Akkor nem habozott, és ama találkozás sorsforduló volt számára: ott

nyíltan és őszintén elmesélt mindent, az elmúlt hónapok örömeit, fájdalmait, és úgy érezte, „meggyónt”, pedig büntelen volt, mégis bűnhődött, mert azt kapta, ami elől menekült, s ami végülis fogva tartotta és leigázta: a szerelmet. Azt a fajta mély, vad, szenvedélyes szerelmet, amit sosem remélt, s aminek átélése kizsigerelte minden sejtjét, elégetve maradék egyéniségét, hogy átváltozzon olyasvalakivé, akinek semmi sem számít már, csak az a másik. És az a másik is szenvedett, mindketten megkínózták egymást úgy és olyan nagyfokúan, amin túl már csak a megőrülés következhetett volna.

Újra jöttek a hétköznapiak; „élni” kezdett úgy és olyan vitalizmussal, amit nem is remélt. Vissza akart vonulni, hegyi magányba, ám ehelyett az események sodrásába került, és úgy járt egyik helyről a másikra, mint a menetrend szerinti buszok, melyek mindig úton vannak, s csak néha állnak meg egy-egy pihenőre. Ő is többet volt már másutt, mint otthon; ám annál jobban átérezte és tapasztalta azt, hogy aki mindenütt otthon van, sehol nincs otthon. De élvezte ezt a feszített életvitelt, ezt az egyik helyről a másikra való rohangálást, kibeszélve fájdalmát, örömét. Ő maga is segíteni tudott másokon, mert olyasfajta mély lelki nyugalom szállta meg, amelyet még sosem tapasztalt. Egy kora hajnali felébredése hozta ezt az „ébredést” számára. S akkor megértette azt, amit régóta keresett; önmaga adta meg a választ arra a kérdésre, ami minduntalan üldözte, s most, hogy megtalálta és elfogadta, megbékélt sorsával, önmagával, s tudott őszintén szeretni és alázattal lenni mások iránt, mint aki kegyelmet kapott, és új életet egy pici „meghalás” után.

A szerelemnek múltnia kell, a szerelem elmúlik, s marad a megszokás, ahogy a dalokban szól, s eme köznapi igazság megtapasztalása megnyugvást adott, bár ebben a megnyugvásban nagy szerepe volt az új jövővénynek, akit egyre inkább megkedvelt, s aki mindinkább átvette azt a helyet, amit a másik eljátszott. De mégse; hiszen feledni nem tudja, és nem is akarja azt, amit átéltek, mert életében először érezhette, hogy valaki valóban szereti, hogy valakinek fontos ő is, és hogy végre értelmet találtak egymásban,

betöltve a szabadság ürességét. Hiszen egyikük sem dolgozott, nem voltak „rabszolgák”, s ez a szabadság, melynek úrjében az unalom és az unottság közönye kéz a kézben járt, néha fárasztóbbnak tűnt, mint a munkabajjárás.

Újból találkoztak, levelezgettek, telefonáltak. Beszámoltak egymásnak életük alakulásáról, és olyan mély, őszinte barátság vette át a „szerelem” helyét, mely többet ér magánál a szerelemnél.

Ám hogy miért kellett azt a sok szenvedést elviselni, rejtély maradt; mint annyi sok más, mely köztük történt, és az álmatlan éjszakák ürességében, mikor egymagában fekszik, kibámulva az ablakon a csillagos égre, eltűnődik, milyen furcsa is az „élet”, és elmosolyodik, ismételve magában azt, hogy mindez, ami volt, úgy volt jó, ahogy volt. Semmit át nem alakítana, az örömet és fájdalmat ugyanúgy hagyná, s nem akarna mást újból, ha lehetne sem.

Mégis, valami azért „meghalt” benne; nem tudja szavakba foglalni, mi az, de úgy és annyira már nem fog tudni szeretni, ahogy őt szerette egykor. És mégis, szeretni szeretne, mert megtapasztalva a szeretet és a szerelem csodálatos erejét, már nem tudna és nem akarna nélküle élni.

S most itt van az új élet friss hajtása, mert a sebzett lélek lassan begyógyul, és átcsírázik valami a gátor tájékán, hogy elnyomja annak a másiknak a helyét, miközben mégis fenntartja, és próbál talpraállni és újra élni, hogy megtalálja azt, amit elmondani nem lehet, csak átélni.

A múlt árnyéka kísérti, és szinte ugyanazokat a szavakat hallja ismét, s azokat a mozdulatokat, miközben ez mégis más, de mi tagadás, egy tőről fakad, mint a hajnali napsugár, mely elnyeli az éjszaka lidérceit és csillagait.

Talán véletlen baleset; de tudta, nem az volt, mégis, magának mondogatta csak úgy, hogy elviselhetőbb legyen az a mély fájdalom, ami annyira átviharozta egész lényét, hogy már sehol sem érezte jól magát. Próbált menekülni a gondolattól, a tudattól, de mindig utolérte és annál hevesebben markolt szívébe a keserűséggel teli vád, mely marcangolta őt és önmagát, de minden hiába. Kész, vége; porból lettünk, porrá válunk. Egyik percben még itt nevet mellettünk valaki, hogy aztán már csak visszhangját hallhassuk. Elment, s nem a sors rendelése szerint; bár neki nyilván ez volt a sorsa. Amilyen kiszámíthatatlan volt életében, úgy az volt halálában is; ha nem találták volna meg a búcsúlevelet és benne egy záradékot, mely neki szólt, tényleg balesetnek gondolhatnák az ismerősök, hiszen 120 km-es sebességgel nekirohanni egy útszéli fának – gyakori eset. És pont most, amikor annyi mindent elterveztek, hogy hová mennek, mit fognak csinálni... és a nagy kérdés, a miért?! Igazából nem tudta meg a búcsúlevélből sem, pedig szavanként is átnézte, de csak azt értette belőle, amit legelső olvasatban. Századvégi üresség, kongó céltalanság, ismétlődő évek egyhangúsága, a búskomorság lebetonozott pesszimizmusa sötét depresszióval fűszerezve... ennyi talán csak elég ok az öngyilkosságra? Mi a fontosabb: az igazság szeretete, vagy a szeretet igazsága? – ez állt a búcsúlevél végén, feladva életének legnagyobb leckéjét, ami már örületbe kergeti.

Azt hitte, megáll az élet, amikor meghallotta a hírt; de a nap annál szebben sütött, felhőtlen volt az ég, és tombolt a júniusi nyár, izzasztva az aszfaltot. Mintha semmi sem történt volna, minden ment tovább a maga útján, egy másodpercnyi döbbenet, csend se lett, semmi, csak a lüktető város ziháló lélegzete, autók túlkölte, villamosok csörömpölése... meg kellett kapaszkodnia a lámpaoszlopba, mert elszédült, és a telefont ott hagyta lógva a fölkében, melynek himbálódzása egy ideig lekötötte figyelmét. Majd helyére tette, és kilépett, egymás után róva a kilométereket, és már égtek

a neonlámpák sápadt fényei, mikor a végkimerültség határán lero-
gyott az első, útjába eső padra. Ez a kimerítő gyaloglás többet ért
minden nyugtatónál, és elzsibbadt-gémberedett teste átzuhant a
gyógyító álomba. Mindez már két hete, hogy megtörtént; megcse-
lekedte, költőien szólva. De lehet-e a halálról költőien szólni?
Hiszen mi a fontosabb: az igazság szeretete, vagy a szeretet
igazsága? Valamikor diskuráltak erről együtt, de már régen, s nem
emlékezett rá, neki mi volt a konkrét véleménye.

És a döbbenet fokozása – ha van valami, ami a halálnál döbbe-
netesebb, az a végrendelet. Ő lett az „örökös”, nem szülei; egyedüli
gyerek volt, így nem kellett osztzkodnia senkivel, nyugodt lélek-
kel írhatta a végrendeletet, hiszen szüleivel felszínes kapcsolata
volt – párszor vacsorázott náluk ő is – de mindig veszekedésbe
fulladtak a vacsora utáni beszélgetések, így egyre ritkábbak voltak
ezek az esték. Így hát, máról holnapra, mint a mesében, „gazdag”
ember lett; egy belvárosi lakás, egy autó és jelentős pénzösszeg
szállt rá, s hirtelen nem is tudta, elfogadhatja-e igazán. De mikor
találkozott szüleivel, ők némi sznobsággal ugyan, de azt mondták,
legyen úgy, ahogy a „gyerek” akarta, nem gördítenek jogi akadályt
a dolog lebonyolításában.

A lakáskulcs remegett kezében; ismerte jól, hiszen gyakori
vendég volt, de most más már ez a lakás; minden rá emlékezteti,
a bútorok, festmények, szőnyegek, lemezek, videokazetták, a vi-
rágok, melyeket felváltva szoktak locsolni, és hát úgy általában
minden, a lakás hangulata, atmoszférája... szinte fuldoklott, ahogy
szobáról szobára járt – négy szobás, 120 négyzetméteres lakás volt,
–, minden megvolt benne, CD lejátszótól a számítógépig, ami a
mai kornak „jár”. De akkor olyan hidegnek tűnt minden, és iszo-
nyatosan melegnek egyszerre; ahogy ránézett egy-egy tárgyra, a
hideg rázta, közben melege lett, és majdnem sírva törölte le a port,
a pókháló több hetes termését. Miért, miért?! – kiáltotta, és öklével
belecsapott a falba. És ez a dühkitörés lecsillapította.

Jópárszor kellett „hazamennie”, mire elfogadta sajátjának a
lakást. És az autó! Amit összetört Fiat Unó volt, de a másik, ami
neki megmaradt, Susuki Sedan, olyan simán ment már az első

próbálkozásakor, mintha önmagát vezetné. Biztos volt benne, hogy
az ő szelleme is vele volt az autóban, akárcsak a lakásban. Néha
érezte, hogy gyenge, hűvös fuvallat érinti, és ebben az érintésben
megérezte az ő szeretetét.

Az egyik szoba fehér, üres falára grafitceruzával felírta a nagy
kérdést: „Mi a fontosabb: az igazság szeretete, vagy a szeretet
igazsága?”. S ez a mondat úgy virított a fehér falon, mintha élne,
eleven lenne. S ő nap mint nap leírta, amit akkor gondolt, érzett, s
eltette egy dossziéba, hogy majd valamikor „összegzi”, és megta-
lálja a választ. Persze, valahol hiú ábránd volt ez, de megnyugtatta,
és ennél több nem is kellett talán.

A hetek, hónapok teltek-múltak; már október szele söpörte a
várost, de még mindig nem tudta megemésztetni a vele történeteket.
Ismerősei, barátai próbálták vigasztalni, másfelé terelni gondola-
tait, de ő soha, egy percre nem feledte el azt, akit – csak most tudta
meg igazán – annyira szeretett, s aki annyira fontos volt életében.
Hisz amikor még élt, természetes volt minden, s nem érezte úgy,
micsoda ajándék, micsoda kincs birtokosa. Csak mikor elment,
döbrent rá arra, ki is volt valójában. A hiány, amit okozott életé-
ben, iszonyatos! Érdekes módon, egyszer sem álmodott vele, és a
temetőbe sem járt ki, nem érezte szükségesnek, s tudta, ő sem
akarná, hogy odajárjon. Inkább „élnie” kellene, előtte még sok-sok
év, s valami célt keresve, értelmet találva élni, ahogy mindenki
más. De vajon „mindenki”-e ő, aki ebben a szegényedő országban
mentesült a szegénységtől, ugyanakkor nincs kapcsolata a „nagy-
világgal” sem. A kettő határán lebeg, s nem tudja eldönteni, hová
is sorolja magát; ez a tudatvesztés megzavarta kissé.

Mindennap más volt; hol hajléktalanként kószált cél nélkül, hol
pedig kávéházak és éttermek fényeit járta. Megtehetette, de ez a
„tehetette” szó banálisnak tűnt. Mást is tehetett volna, de mit? Épp
annyira nyomasztotta ez a kérdés, mint a falon lévő; a kérdés egyre
több, a válaszok pedig váratnak magukra. Közben megy az idő, s
ő egy helyben áll, semmit sem csinálva, semmit sem akarva, csak
máról holnapra létezik, gond nélkül, és újabban már gondolatok
nélkül. Az egykori lelki szomszúság és tudásvágy elapadt; mintha

már minden fölösleges lenne. Minek, miért? Mi újat tud mondani bárki, vagy bármi is?

Fél év múlva már ugyanabban a „betegségben” szenvedett, amiben az elhunyt. Próbálta hiányát pótolni új emberrel, de minden kudarcot vallott. Aztán elhagyta magát, nem törődött semmivel. Koszos volt a keze, haja zsíros, foga sárga, és egyik cigarettát a másik után szívta, közben védte a kávé literszám, és néha egy-egy üveg pezsgővel öblítette le céltalanságát. A lakásból már alig-alig mozdult ki; végül már el sem hagyta, bejárónő hozta a napi ételmezt, megfőzött és takarított, de úgy, hogy nem is látták egymást.

Nem nézte a tévét, nem hallgatta a rádiót, teljesen elbutult, fogalma sem volt a nagyvilág eseményeiről. Csak ült egyik fotelből a másikba, bámult maga elé, és már abba a stádiumba jutott, hogy semmi nem érdekelt. Már enni sem akart; a bejárónő megszegte a szabályt, és találkozott vele, arra kérve, hogy egyen. De ő csak legyintett rá, és mosolygott.

Egy hajnalon azonban felébredt, úgy tűnt, mintha valaki állna az ágy végében. Nem tudta, ki volt, férfi, nő, fiatal, öreg, csak azt érezte, valaki áll ott, és őt nézi, átható, mély tekintettel, melynek izzásában elolvad minden egyénisége. Szólni akart, de szótlán maradt; majd hirtelen elsötétült minden, és mély álomba zuhant. Reggel, mikor felébredt, vizes volt a lepedője, paplanja, párnája és haja. Kitámolygott a fürdőszobába, és annyi idő után végre „észrevette” magát. Csak bámulta tükörképét egyre nagyobb szemekkel, és jobb kezét lassan felemelte, megigazította homlokába lógó haját, megsimogatta arcát, hogy valóban az övé-e, közben megmegrándult arca, és szája sírásra görbült. Tükörképe nem eresztette, mint a mágnes, fogva tartotta, s ez a vonzás egyben taszította is; úgy érezte, el kell jönnie onnan, mert belevész a tükörképbe, hogy eltűnjön benne menthetetlenül.

A mosdókagylót összetörte, ahogy ránehezedett, és öklével verte a szélét, annyira, hogy már kék foltok voltak csuklóján, s vérzett is. Ott görnyedezett magában, és egy sötét árny egyre jobban bekerítette, s ő üvöltött félelmében, két karjába temette

arcát, s egész testét görcsbe rántotta a félelem, szinte nyüsztett – mikor egyszer csak mindennek vége lett.

A bejárónő talált rá; ágyba fektette, orvost hívott.

– Idegösszeroppanás; nem súlyos – pár hét, és rendbejön – mondta az orvos.

Három hét múlva úgy lépett ki a lakásból, hogy már nem volt az övé; eladott mindent. Lakást, kocsit, bútorokat. Nem maradhatott tovább, mennie kellett. De a falon ott hagyta az írást, gondolkodjon rajta az új lakó. „Mi a fontosabb: az igazság szeretete, vagy a szeretet igazsága?”

A választ nem találta meg, de valamit igen: azt, hogy él, és ha él, élnie is kell.

Kiruccanás

Nem szerette azt a nagy „most nyaralunkat”, mert sose sikerült olyannak, amilyennek gondolatban elképzelte, hogy mit és hogyan, kivel, mikor...

Átadta magát a spontán megmozdulásoknak, kihirdetve szándékát, hogy ő szabad, és most fogason lógó ruha, melyet az szed le, aki akar, s akkor, amikor akarja. Egyedül is mehetett volna szám-talan helyre, volt is párszor, de valahogy unta már az órákon keresztül lévő magányt, mikor is nem volt kihez szólnia, mert majd mindenki volt valakivel, aki pedig nem, az olyan is volt, magának való. Várt és várt, hogy egyszer csak berobban valamelyik örült haverja, és kirángatja szobájának homályából a vakfító napfényes utcákra, ahol száguldani lehet motorral vagy kocsival, bámulva mindazt, ami eléjük kerül.

Forró nyár tombolt, már kora délelőtt majd harmincfokos hőség kerítette hatalmába a várost, és a nyitott ablakon csak a kosz és a véget nem érő autóáradat zaja hatolt be. Feküdt kinyújtózva a

kanapén, magazinokat nézegetve, miközben szólt a magnó, rádió, tévé, mikor mi; néha evett, de napokon keresztül nem főzött magának, nem is volt igazán éhes ebben a melegben, s amúgy is keveset evett, így aztán egyik napja úgy átsiklott a másikba, mint sínpárok a váltónál. Rohamosan fogytak a napok, elnézegette falinaptárján a dátumok egymásutániságát, és hirtelen ráeszmélt arra, hogy ma holnap augusztus kopog az ablakon.

Augusztus! Úristen, mindjárt letelik a nyár, és ő még mindig sehol nem volt úgy „igazán”, ahogy titkon remélte, mint régen, mikor nagy bulik tarkították vadas nyarait a haverokkal s azok barátnőivel, leszágulva egy rozoga Trabanton a Velencei-tóra, vagy ha volt pénz, a Balatonhoz, ahol pár napot eltöltöttek keregetlenül.

Fejéhez csapott, mintha villám sújtotta volna: augusztus! Nem lehet igaz, majd egy hónapja csak döglődik a kánikulai lakásban, ahelyett, hogy kimenne az „életbe”. Ideges lett, feje fájt, szédült, s nem győzte nyugtatni magát, miközben védte a kávé, és számolatlan gyújtott újabb cigarettára. A telefon nem akart megcsörrenni, hallgatott, mint valami egyiptomi sírkamra. Máskor persze...!

Utálta haverjait, hogy így magára hagyták, ennyire semmibe sem véve személyiségét, mely, igaz, néha elviselhetetlen és kínos, de... vagy már senki nem nyaral? Egyiküknek sem hiányoznak azok a napok, órák, mikor feledtetni tudták hétköznapiságukat, és belevegyültek az út adta örömekbe, miközben véget nem érő dumapartikat folytattak mély filozófiai gondolatokat cserélve, mint alkalmi szeretőjüket, kiket úgy szedtek fel az út szélén, mint elhagyott kóbor kutyákat, melyeket elajándékoztak jobb sorsra érdemes ismerősöknek.

Az ablakhoz ment, kibámult a negyedik emeletről, nézte az utca forgalmát, figyelte a kocsikban ülő emberek arcát, tekintetét, ruháját s azt, hogy mi van a kocsijukban; pont az ablak alatt volt a lámpa, így volt ideje bekukkantani mások életébe, meglesve egy-egy pillanatig, miközben azok nem is sejtették, hogy valaki részese cselekedetüknek.

Milyen szármalmas dolog mindig csak várni és vágyani s más emberek életébe pillantani, miközben ott van saját élete is, de az valahogy mindig szürkébb, mint a másiké, mert azt gondolja... ugyan mit is?

Augusztus... a hét végén már augusztus elseje lesz. Nem, azt nem bírja ki, hogy megint így elsuhan a nyár, észrevétlen, mikor... de minden évben ez van, hogy remél, s mire észbekap, már szeptember hullatja leveleit a Városliget sétányain, hol sokat kószált egyedül, keresve valakit, valamit, aminek hiánya fogva tartja.

Nem bírta tovább, telefonálni kezdett sorra minden ismerőshöz; a csalódás, vagy még inkább a kiábrándultság lesújtó. Az idén senki nem ment nyaralni, legalábbis nem úgy és annyira, ahogy szerettek volna. Mindenki dolgozik, hajt, mert „élni” kell, s a régmúlt idők nyarai már örökre elvesztek, s a lóversenynapi bulik is elhullottak, mint a piaci legyek, sötét foltot hagyva az amúgy is koszos ablakon. Öregszenek, túl a harmincon már inkább alszanak hétvégén, s már este ágyba bújnak, nem szeretkezni, hanem aludni, mert kizsigereli őket a vágyott időtlenség, mely mindig csak a holnapra inspirál, elvesztve a ma gyümölcsét s annak minden zamatát, ízét.

Este felöltözött, bement a belvárosba, csak úgy végigjárva a már unalomig ismert utcákat, tereket.

Másnap azonban becsomagolt, s „beköltözve” kocsijába, útnak indult. „Ábrándos szép napok” – énekelgette magában, miközben céltalan rótt a kilométereket, maga sem tudva, hová is, csak menni és menni, tapasztalni; nem tehetett róla, ilyenek voltak génjei: mindig ott akart lenni, ahol nincs, s ha megérkezett valahová, nem sok idő telt el, máris tűkön ült, s mehetnékje támadt, hogy más helyen, más emberekkel legyen, mert a jelen, az itt és most-ot akarta minden zsigerével átélni, mint valami beteges holdkóros, aki képtelen megszabadulni saját lidérceitől és attól az ingoványos érzéstől, hogy valami lényeges dolgot elmulaszt, nem veszi észre azt, ami a valóság, s elsiklik apróságoknak tűnő lényegi dolgok mellett, akaratlanul is megbántva másokat, miközben azt hiszi, mély érzésű, humanista, akiben az öt világvallás keveredik valami

beatnikszerű öntettel, melynek édeskés íze időnként megsavanyodik, mint vénemberek fogatlan mosolya, és a temetők csendjében, kis falvak árnyas ligetei közt kisírhatja magát, gyakorolva az empátiát és együttérzést, hogy valami lelki gazdagsággal haladhasson tovább, mert az utak keresztezik egymást, ahogy a megyehatárok, országrészek, s egyszer sík vidéken, máskor hegycsúcsokon meditál magában, keresve azt a valakit, aki... évezredek óta ugyanaz a tan, mégis minden ember, ki még gondolkodik és van valami kurázsija, próbálja megfejtetni a megfejthetetlen: mivégre is van a világon?

Elhagyta köznapi életét, hogy új látomást leljen a haldoklás kikövezett útjain, melyek elágaznak minduntalan, hogy összeavarodjon, és sokszor nagyon hosszú utat kell megtennie azért, hogy egy mondatnyi igazság fényére rájöjjön; de semmit nem adnak ingyen, és annál nagyobb a meglegedettség és büszkeség, hogy na végre, valami apró részt meglett, legtöbbször akaratlanul, de annál világosabban, hogy mint ezeregyéjszaka fénye, világosodjék szelleme és gazdagodjon aurájának kisugárzó fénye, ledőlve egy útszéli árokparton, szagolva a mezei virágokat, karjait összekulcsolva feje alatt, elnézve az égen tovaröppennő madarakat, míg nem a hangyák belemásznak ruhájába, cipőjébe, hajába, hogy aztán meztelenül ugorjon egy bányató csobbanó hullámaiba, part-ravetetlenül.

Minimálisra csökkentette az emberekkel való találkozást, mert viselkedésük mindinkább kiborította újabban, és minduntalan botrányokba fulladt társas érintkezése. Így aztán éjszakánként tankolt, és nonstop boltokban vásárolta meg a szükséges enni-inni valókat, s kocsijának hátsó ülésén stopposok helyett könyvek tucatjai heverték, melyekhez szinte szerelmi szálak kötődtek; időnként beszélt hozzájuk, velük, a bennük élő alakokhoz és az általuk mondott gondolatokhoz, és kazetták sokasága hevert ott, melyek a legkülönbözőbb zenei és prózai műveket tartalmazták, szétfoszlatták az időnkénti csendet, hogy az éter hullámain élvezkedjen, bár rádiót sosem hallgatott, nem akart hírekről, eseményekről tudni, szándékosan elrontotta az autórádiót, hogy még véletlenül se kap-

csolhassa be, csak a magnót, mely biztosította nyugalmas melan-kóliáját, miközben falta a kilométereket, mint a lángost, melyet szó nélkül vett át, nem szólva többet, mint amennyit muszáj.

Már egy hete úton volt, és egyre jobban belesüllyedt a viszonylagos tudatlanságba, a boldog nemlétezés szívárványosságába, és mint számkivetett élte napjait, kénye-kedve szerint járva az ország útjait, városait, falvait, ahol csak órákat töltött, egy-egy múzeumot, kiállítást, nevezetesebb épületet megnézve, hogy aztán kiszakadjon a város nyüzsgő életéből az utak csendes világába, ahol az útmenti fák festményszerűsége valami mesebeli világba repítette.

Órája sem volt – induláskor látványosan az útra hajította, így szabadítva meg magát az idő fogalmától. Tükörbe se nézett, csak mikor muszáj volt, de nem fogta fel a látványt, hidegen hagyta kinézete.

Megragadta az ország csodás látnivalója; mennyi, mennyi gyönyörű hely, szinte nem is gondolta, hogy ilyen sok festői részt talál útjai során. Egy neki tetsző helyen leparkolt az út szélén, vagy behajtott az erdős részbe, ligetbe, és ott töltött fél napokat, bámulva és magába szíva a táj adta minden gyönyörűséget, miközben egy-egy verset olvasott, vagy szavalt magában, és hempergett, mint kisgyerek, fel-le ugrálva a sziklákról, patakokba lépve, hogy arcáig fröcsköljön a kristálytisza hideg víz, mintegy megpermetezve lényét, élvezve, hogy folyik arcának redőin nyakába a víz, átítatva ruháját, mely testéhez tapadt.

Elterülve hallgatta a csendet, mely nyugalomával nyugtalanító tudott lenni, sőt mi több, néha félelmetes, de aztán újra útra kelt, és az út adta szilárdságtól új erőt kapott, s már nem aggódott, csak nyomta a pedált, hol lassan haladva, hol gyorsan átszáguldva egy-egy tájon, hogy élvezze a gyorsaságot, a szédítő mámort, a sebesség bővületét, mely szinte szárnyakat adott, majd hirteien fékcsikorgással megállt, kirántva kocsija ajtaját, hogy felmásszon a tetejére, és onnan szemlélje a táj adta látnivalókat, mert minden mást mutat, ha máshonnan nézzük.

Egy nap aztán, mely olyan volt mint a többi, szinte véletlenül vette észre, melyik főúton halad. Lelassított, úgy ment tovább, s

mikor meglátta a főútvonal számát jelző táblát, megállt. Nem szállt ki, percekre keresztül csak maga elé bámult, két kézzel fogva a kormányt. Még a légy sem idegesítette, mely a műszerfalnál röpdösött, csak ült, mereven, mint akit áramütés ért, mígnem lassan, szinte túlvilági stílusban kiszállt, nyitvahagyva az ajtót is, és odaballagott a közúti táblához; hátulról megfogta, simogatta, majd lassan előrenyújtotta nyakát, miközben dereka meghajlott, és szemtől szemben állt azzal a számmal, mely egész életét végigkísérte.

A 66-os úton volt! A 66-os út! Tenyerével letörölte a koszt, és mint valami szentképet, megcsókolta, majd lassan lerogyott, miközben el nem engedte, és két lába közé eresztve a jelzőkarót, két karjával átölelte, s fejét ráhelyezte. A váratlan találkozástól és a meghatódottságtól szólni sem tudott, csak szorongatta magához, mint valami hús-vér embert.

Nem tudta, meddig ült ott, magához ölelve a 66-os főútvonalat jelző táblát. Úgy érezte, már nincs miért továbbmennie. Megérkezett, bevégeztetett.

A 66-os úton volt!

A mítosz, a legenda, a megfogalmazódni képtelen vágykép valóságánál, mely éltette benne a ködös reményt, a szebb holnapot, ahol minden új értelmezést kap, és... ahonnan már nincs tovább. Innen már csak visszafelé mehet, vagy ott maradhat örökre, míg a moha el nem lepi.

Bő félóra múlva egy autó lelassított mellette, s pár méterre tőle megállt. Középkorú férfi lépett ki a kocsiból, lassan, óvatosan feléje közeledett, s két méterre előtte megállt, megkérdezve, valami baj van?

Nem felelt, mert hirtelen azt sem tudta, hol van, mi is ez az egész... Aztán komótosan felállt, eleresztve az útjelzőtáblát, s mint egy kutya, megrázta magát, majd mosolyogva felelte: nem, nincs semmi baj, sőt... s elindult autója felé, hogy beszáll, és elhajt. De alig tett pár lépést, a férfi követte, s hirtelen megfogta jobb karját, s számonkérő hangon kérdezte, ivott-e? Elnevette magát, s gyengéden lefejtette karjáról kezét, de a férfi nem hagyta annyiban,

benyúlt zsebébe, és rendőrigazolványt vett elő, s kérte, igazolja magát és a kocsi papírjait is.

Már nem mosolygott, sőt, egyre gyűlöletesebben nézett rá, de szót fogadott, mert a hatalom az hatalom, főleg kisemberek kezében, kik azt hiszik, megtehetik azt, amit, miközben ha velük lenne baj, a kiszolgáló hatalom azon nyomban elfelejtené őket, sorsukra hagyva, mentve saját mündérbecsületét.

A papírok rendben, mindek O. K., s még a szondáztatás is negatív. Zavarban volt kicsit a rendőr, de aztán azt mondta, további jó utat, beszállt autójába, és elhajtott.

Már nem bosszankodott, sőt, szinte érezte is, hogy valami negatív dolog fog történni itt, ezen a „szent” helyen. Most már nyugodtabb volt, s bár még hosszú percekig csak úgy ült a kocsiban, fogva a kormányt, végül csak elindult, lassan ráhajtv a főútra; pár kilométer megtétele után egy kutyatetetemet látott az út közepén. Majdnem elhányta magát, kikerülte, félreállt, valami rongydarabbal felnyalábolta, és az árokszéltre tologatta a tetemet, mely még vérzett is. Sajnálta a szegény párát, helyes pofija volt, olyan kuvaszféle, s mikor újra visszaült autójába, szinte tudta, sőt, biztos volt benne, hogy az a rendőr ütötte el; talán nem is kellett volna, ki tudta volna kerülni, de valamilyen haragtól vezérelve, direkt elgázolta, hogy vadságát kiélje. Valamilyen szinten miattam halt meg ez a kutya – gondolta magában –, mert vele nem tudott mit kezdeni, így hát a kutyán töltötte ki dühét. Az állat! – üvöltötte magában, s beletaposott a gázba, hogy... minek is, miért is? Számonkérve a „gyilkosságot”? Ugyan, nem bizonyítható, és különben is... de azért csak ment, jól megnyomva a gázpedált, s egy faluban az egyik kocsmánál megpillantotta azt az autót! Lelassított, s körülnézett; majd némi töprengés után bement a kocsmába. Füstös, zajos helyiség, pár lézengő alakkal, az egyik kereskedelmi rádió nagy hangon szólt, a sarokban tizenéves srác a játékautomátát gyaszálta, a másik sarokban egy fiatal pár csókolózott, s a pultnál három férfi, egyikük a rendőr. Mikor tekintetük találkozott, a rendőr „hivatalos” pofát vágott. A pultos – negyvenes évein túlhaladt vénleány, több kilónyi krémmel az arcán – megkérdezte,

mit adhat? Üdítőt kért és egy szelet csokit, közben leült az egyik asztalhoz, ahol a hamutartó tele volt csikkekkel. – Ezt vigye el – szólt a felszolgálónőre, mikor kihozta neki az üdítőt és a csokit. Grimasszal ugyan, de elvitte, közben fitymállón nézett hátra, a pultnál ücsörgők pedig nevettek. A rendőr is, és halkán sugdosni kezdett valamit a többieknek.

Ő lassan iszogatta üdítőjét és eszegette csokiját. Meleg volt, fülledt, párás idő, s izzadt rendesen. A csókolózó pár elment, s nem sokkal később egy harmincas nő jött be; megállt, körülnézett.

– Most nincs semmi fuvarod – szólt oda az egyik férfi, a nő pedig ránézett, s mosolygott. – Nem baj, majd máskor – felelte, s elment. Utána róla beszélgettek, így tudta meg, hogy a nő a falu „kurvája”, s kocsmáról kocsma-ra jár, alkalmi szeretőket lesve.

Mikor megitta üdítőjét, felállt, s a pulthoz vitte. A rendőr mellett állt, s farkasszemet néztek.

– Nem kellett volna elgázolni azt a kutyát – mondta csak úgy, szerényen, s megfordult, hogy kimegy.

– Mi van, paraszt? – hallotta a sértő kérdést, mely emelt hangú volt nagyon. De úgy tett, mintha nem hallotta volna, ment tovább. Kint megnézte feltűnés nélkül a rendőr autóját, s látta a jobb oldalán a benyomódást és a vérfoltokat. Tehát tényleg ő volt – summázta magában, s felment adrenalin szintje a dühtől, hogy... Türtőztette magát, s lassan kocsijához lépett. Beszállt, elindult. A visszapillantóban látta, hogy a rendőr és a másik két férfi kint áll a kocsmajánál, és őt nézik.

Könnyes lett a szeme, az elgázolt kutyára gondolva; a hülye vadállat, fel kellett volna pofozni, vagy... a fenébe, hogy nem jegyezte meg a rendszámot, feljelenthetne volna, tudva azt, úgysem lenne semmi foganatja, de mégis, legalább egyszer valaki őt (!) jelenti fel. De aztán legyintett, s ment tovább, elnézve a tájat, a megülő kis falvakat. De legalább megmondtam neki, amit akartam – summázta magában, s elmosolyodott, ezt biztos nem fogja elfelejteni egyhamar, hogy valaki „odaszólt” neki. Úgy tűnt, egyfajta „helyi hatalmasság”, aki azt hiszi, bármit megtehet, és ráadásul a törvény nevében.

Megállt egy fás útszakasznál; gyönyörű volt a mező, tele vadvirággal, s a távolban egy falu háztetői piroslottak. Mint egy festmény! Ledőlt az árokparton, fűszálat morzsolgatva, s nézte-falta szemeivel a táj megannyi szépségét. Fecskék, verebek s egyéb madarak röpködtek körülötte, pillangók, méhek, legyek, a fűben hangyák, egy gyíkot is látott... mennyi, mennyi apró szépség...

Egy óra múltán újra útrakelt; a falu másik határán, átcsorogva rajta, egy srác állt az útszélen, stoppolt. Első látásra nem tűnt bűnözőnek, így lelassított. A szomszéd faluba szeretne átmenni, hat kilométer, és busz csak három óra múlva megy. Oké, szálljon be, s máris mentek tovább. Nem beszéltek semmit, csak mosolyogtak egymásra. Öt perc alatt megérkeztek, s a srác, megköszönve a fuvart, elment, ő pedig továbbhajtott. Nem bánta volna, ha messzebbre megy; jólesett volna beszélgetni valakivel... valahogy hiányzott a beszélgetés, a kibeszélés megkönnyebbülése. Beletaposott a gázba, s egy másik faluban egy nyilvános telefonfülkénél megállt. Délutánba hajlott az idő, az ég alja egybenyúlt a búzamezők hullámvázásaival, s a nap leáldozóban volt.

Az első két telefonhívásra üzenetrögzítő válaszolt. De aztán élő hang válaszolt.

– Hol vagy? – kérdezte barátja, s mikor mondta, hogy hol, amaz felsóhajtott. – Már megint az álmaidat hajszolod?

Hangosan elnevette magát, s elmesélte kis afférját a rendőrrel, és ami utána történt. Valahogy el kellett mondani, megkönnyebült tőle.

– És mikor jössz haza? – kérdezte barátja.

Nem tudott mit mondani; hosszú csend, mely fagyossá kezdett válni.

– Jó lenne veled lenni – válaszolta aztán barátja, csak úgy –, de hát nekem itt a munkám, annyi megrendelésem van, hogy az nem igaz.

– Nem mondtam semmit – felelte ő.

– Persze, tudom – válaszolta barátja –, csak... tudod, őszintén szólva, nagyon, de nagyon szeretnék pár napig cél és kötelezettség

nélkül lófrálni csak úgy, ahogy te teszed. Hiányzik ez a dolog, nagyon is... – s elhallgatott.

– Te is hiányzol nekem – felelte ő –, így egyedül, valahogy nem olyan... – s most ő hallgatott el.

– Most hol vagy? – kérdezte újabb szünet után barátja. Megmondta. – El tudnál jönni Dombóvárra holnap? – kérdezte barátja.

– Miért, odajönnél? – kérdezett vissza.

– Talán – felelte. – Szóval?

– Részemről semmi akadály – így ő.

Ebben maradtak; másnap a dombóvári vasútállomáson találkoznak, Intercity vonattal jön le, s tízkor már ott is van. Vagy lesz; mert nem biztos. Csak az, hogy ő ott lesz, mert ő megteheti, hogy ott lesz. Barátja meg... majd meglátja, eljön-e, vagy sem...

Örült, egyre jobb kedve lett, s éjszakára szobát vett ki egy panzióban; vacsora után elüldögélt a bárban, s megismerkedett egy lánnyal. Elcsevegtek, s nem sokat kellett udvarolgatni, hamar fent voltak szobájában. Éjfél előtt a lányka elment, jobb nem tudni, hová, ő pedig végre álomra hajtotta fejét, kiadva magából minden feszültséget.

Másnap reggel szemerkezt az eső; de hangulatát nem befolyásolta az időjárás. A reggeli elfogyasztása után máris útnak indult. De a panzió parkolójában meglátta a tegnapi lányt, amaz meg őt, s intett neki széles mosollyal.

– Hová mész? – kérdezte a lány. Mikor megmondta, hova, rákérdezett, nem vinné-e el őt is.

– Sajnos nem – felelte –, ne haragudj, de egyedül szeretnék lenni – s nyitotta a kocsiját, a lány pedig mérges arcot vágott, és belerúgott a kocsijának oldalába, káromkodni kezdett, majd köpött egyet feléje, s visszament a panzióba. Elmosolyodott magában, gyorsan kihajtott a parkolóból, a főúton már nyugodt tempóban ment.

Az eső alábbhagyott, majd megszűnt, s olyan erős napfény árasztotta el a tájat, hogy szinte vakított. A forgalom gyér volt, nyugalom, derűs reggel, s valami ködszerű lebegés vette birtokba

lelkét. Jókedve volt, örült, csak úgy az örömeért. Dombóvár pár kilométer, hamar ott van, s nem is sietett, sorra előzték a kocsik.

Fél tíz után már a pályaudvaron állt; a szokásos tömeg, jövés-menés, hangzavar, kosz, bűz, ugyanakkor valami csillogás, mely furcsa légkört ad az egésznek.

A WC-ben leszólitották, de szívélyes hangnemben azt felelte, bocs, de nem jön össze semmi. Ezen meglepődött a srác, hogy ilyen kedvesen utasítják el, nem gorombán, ahogy szokták általában.

Végre megérkezett az Intercity, ami tovább megy Pécsre. Mikor már felfogta, hogy mégsem jött a barátja, szinte örült is. Sőt, megkönnyebbült, hogy magában lehet, hogy nem kell társalogni, erőltetni a jókedvet, a bohémságot. Azért felhívta telefonon, mi van. Sajnos, mégsem tudott elmenni, bocs, de... oké, semmi gond, majd, máskor, valahol, valamikor...

Mikor kocsijához ment, épp akkor szállt ki egy autóból éjszakai nőismerőse, s meglátva őt, odakiáltott: – Mégis itt vagyok! – s bement a pályaudvarra.

Nem volt kedve útrakelni; ott ült a kocsiban, elnézelődve, s valahogy nem tudta, mit tegyen. Ült, várt, bámészkodott... múltak a percek, és nem érzett mást, csak ürességet, mely lassanként ellepte, mint a mocsár.

Aztán fogta magát, visszament a pályaudvarra; szendvicset vásárolt, majd WC-re ment. A leszólitó srác még mindig ott volt, meglátva őt, mosolygott, de ő bement a fürkébe, magára zárva az ajtót. Mikor végzett, kifelé jövet a srác követte.

– Mit akarsz? – kérdezte tőle, kint a padon ülve, miközben szendvicset eszegette.

– Nem idevalósi vagy, ugye? – kérdezte, ő meg bólintott, majd visszakérdezett. – Szeretnék elmenni innen – mondta, s hosszan nézett rá.

– Azt hiszed, máshol jobb?

– Talán – felelte –, de ha ki se próbálom...

– Sajnálom, nem tudok segíteni – avval felállt, s kocsija felé indult. A srác követte, s mikor már az ajtót nyitotta, és beszállni készült, odajött egészen melléje: – Nem vinnél magaddal?

- Azt se tudod, hova megyek – felelte.
- Nem számít, nekem mindegy – felelt vissza.
- Hát nincs senkid, aki itt tartana?

Fejét rázta, válaszképpen. De nem hitt neki, valahogy hamisnak tűnt a dolog.

– Bocs, de már mennem kell – s beszállt kocsijába, a srác azonban megfogta az ajtót, de ő határozottan behúzta, s a lehúzott ablakon keresztül mondta: – Ha nem lettél volna ilyen erőszakos, talán elvittelek volna – s máris indított, a srác pedig utánaszaladt pár métert, majd megállt. Láta a visszapillantó tükörből, ahogy ott áll, mint egy oszlop. Sajnálta, de neheztelt is rá.

Tamási felé vette az irányt; normális tempóban haladt, de valahogy nem érdekelte már a táj; látta, de nem fogta fel igazán. Már csak egy valamire vágyott; otthon lenni! Tamásiban megállt gondolkodni, merre is menjen; Dunaföldvár felé, és úgy haza, vagy Siófok felé, megnézve a Balatont. Végül is a Balatonnál maradt, Siófok felé vette az irányt; ha már erre jár. Hamar megérkezett Siófokra, ahol volt ismerőse, de évek óta nem találkoztak, néha telefonáltak egymásnak. Nem tudta, felhívja-e, vagy sem... végigjárt a partot, megnézte a várost, a kikötőt, tetszett nagyon, s a víz közelsége megnyugtatta... aztán kora délután felhívta ismerősét. Otthon volt; nem telt bele negyed óra, már a jólismert ház nappalijában iszogatta a kávé ismerősével, mesélve kalandjait, melyeket átélt útjai során.

Aztán ott maradt pár napig, az emeleti szobát kapta, mint régen. Sokat beszélgettek, végigjárták az ismerősöket, még fürödtek is a Balatonban. Három nap múlva elbúcsúzott; az M 7-esen gyorsan ment, élvezte a száguldást, a mámort, s 120 felett már úgy kellett visszafognia magát, hogy ne menjen még gyorsabban. Mintha nem lenne mindegy, mikor ér haza az üres lakásba, mely visszhangzott, s csak mikor kinyitotta az ablakokat, és beáradt a forgalom zaja, lett étellel teli, miközben szólt a magnó, ő meg feküdt a szőnyegen.

Minek is jött haza, miért is ment el? Kérdések, melyekre nem kell válaszolni s az értelmet keresni, dőreség, mert semminek nincs értelme. Eltelt pár napja, kész, ennyi, a vakáció megvolt, talán jobb

is lehetett volna, de hát ez van. Emlékek, melyekre visszagondolhat majd, s amik előjönnek akaratlanul is agyában, hogy...

Késő este felhívta ismerősét, de nem ért rá átjönni, dolga volt. Persze, a világhálón „utazik” hajnalig, felesége panaszkodott emiatt gyakorta neki. Arra bezzeg ráér, de vele, barátaival együtt lenni, azt már nem...

Hová is lettek a „66-os” álomképek, az „úton lenni boldogság, megérkezni halál” szlogenje?! Megváltozott a világ, de ő nem fejlődött vele, pedig megtehetné volna, ám nem akarta, mert érezte ridegségét, azt a hatalmas elnyelő erőt, mely elválasztja az embereket egymástól ahelyett, hogy összekötné őket. Igaz, „beszélgetnek” a világ legkülönbözőbb földrészein élőkkal, de ez olyan pótcselekvés. Nem igazi, nem emberi, van benne valami megfoghatatlan, ami irritáló a mély érzésű egyéneknek, kik úgy szeretnek beszélgetni, ha látják a másikat, gesztusait, indulatait...

Mindegy; kiruccanása megvolt, s az első szeptemberi napokat, melyeket mindig szeretett, megnyugodva várta, hogy jöjjenek. Szeptember, még szeptember...

Süket?!

A buszon, mint mindig, most is sokan voltak; többségük fiatal, életenergiájuk teljében. Hangjuktól, nevetésüktől visszhangzik az egész busz légtere, melyben úgy viselkednek, mintha mások nem lennének. Pedig vannak; idősek, betegek, egyszerű utazók, kik ügyeiket intézik, vagy látogatni mennek. A középső ajtónál – mivel csuklós buszról van szó – egy középkorú férfi kapaszkodik két kézzel, és kifelé néz, az elsuhanó tájat figyelve; gyönyörű hegyek közt megy a busz, s ezt kevesen látják, sajnos. De ő látja, s átéli a táj adta szépség minden részletét, szinte belefeledkezik.

Azonban közeleg a város, és a fiatalok közül egyik-másik leszállni készül. S mivel elég sűrűn állnak egymás mellett az emberek, tolonganak, lökdösődnek. Aztán az egyik fiatalember megszólal, meglehetősen nyers hangnemben:

– Álljon már félre! – és picit meglöki könyökével a középkorú férfit, aki nem hallott semmit, csak kapaszkodott. Erre a fiatalember, nyilván akaratlanul is, de mégis, ennek ellenére nagyon aljasul odahajolt a férfi füléhez, és szinte beleordított:

– Süket?

Erre a többi utas is felfigyelt, és szendergésükből, újságukból felemelték fejüket, odanéztek. A férfi pedig tovább kapaszkodott, és ijedt szemmel nézett körbe, közben egyre pirosabb lett arca, s szája remegni kezdett.

Végül is egy mellette álló férfi nyomta meg a leszállásjelző gombot, így a fiatalembernek nem kellett tolakodnia tovább. A megállóban, mikor már leszállt a buszról, visszakiáltott a férfinak:

– Mosd ki a füled! – és intett, de nem barátian. Az utasoknak nem tetszett ez a dolog, és sajnálkozva nézték a férfit, aki még mindig ott állt, kapaszkodva.

Az út során újabb megállóhelyek jöttek; a férfi végül is hátrajött a buszban, és előttem állt; láttam fülénél a kis hallókészüléket, mindkettőt. Megértettem, miért volt az előbbi incidens; nyilván kimerült az elem bennük, és azért nem hall semmit, de megnézni, kicserélni nem meri itt a buszon, pedig biztos, hogy tudja, valami baja van a hallókészülékének.

Mélységesen sajnáltam, és mikor rám nézett, mosolyogtam szelíden, s ő visszamosolygott rám. Mintha ez a biztató mosoly semlegesítette volna az előbbi incidenst.

Újjászületés

Szinte mindig is érezte, sőt tudta, nem lesz hosszúéletű; valahogy ráérez az ember az ilyen megmagyarázhatatlan dolgokra, melyek csak úgy elő-jönnek a mélyből, hogy letarolják azt a valamit, amit optimizmusnak vagy életkedvnek szokás nevezni. Először azt hitte, tévedés; elment egy másik orvoshoz, majd egy harmadikhoz, s mindegyiknél ugyanaz az eredmény jött elő; gyógyíthatatlan beteg! Hónapjai, legfeljebb egy éve van hátra, mondtotta az egyik orvos, bár nem mert szeme közé nézni, s mintha remegett volna keze – még fiatal orvos volt, lehet, ez volt első esete, mikor egy betegének azt kellett mondania, nincs gyógyulás, csak lassú meghalás.

Nem igazán fogta fel akkor, ott, a fehér csempéktől visszhangos szobában, hol gyógyszereszagú a fojtogató levegő, és a betegek a folyosón telefüstölik maradék energiájuk rothadó részecskéit, mintegy feltámasztva régmúlt, egészséges énjuket, mikor zabolátlanul ehettek, ihattak szeszt és kávé, s azt hitték, sosem jön el az az óra, mert az egészséges ember, aki normálisan él, nem gondol a halálra, az elmúlásra, arra, hogy lehet, lesz még másképpen is, mikor már öröm lesz egy-egy szál, titokban elszívott olcsó cigaretta, vagy a konyhaszekrény mögött felhörpintett fekete, konyak.

Ő is így volt ezzel; mintha nem is róla lett volna szó, s látta, orvosa nemigen érti, talán nem fogta fel, mit mondott?

De, felelte ő, tudja, mit mondott, érti, azért annyira még nem hülye, még ha annak is néz ki, s bamba, mélyen ülő szeme mindent elárul, csak emberi okosságot nem, s vézna teste inkább csontváz-nak való, mint hús-vér embernek, melyet mutogatni lehetne a cirkuszban, mint valami megnézni való csúnyaságot.

Tavaszi tombolt, rügyeztek a fák, már nyiladoztak a virágok, hosszabbak lettek a nappalok, egyre melegebbek, és mindinkább tele lett a város mosolygó fiatalokkal, kik egyre ritkábban öltöztek vastag ruhákba, s megmutatták csodálatos testiségüket, s az ember néha rácsodálkozott, mennyi-mennyi szép ember rohangál körü-

lötte, akik műalkotások a maguk nemében, és akiket olyan jó szeretni, érezni, főleg, ha az ilyen csodás testben szellemiség is lakozik.

Tavaszbontogatta szárnyait, megjöttek az első fecskék is, és a táj mintha babaház lenne; minden és mindenki megszínesedett, a télies szürkeséget felváltotta a színek kavalkádja, s mintha minden új értelmet nyerne ebben a néha értelmetlennek tűnő világban, ahol összekeverednek az emberi és jogi dolgok, igazságok, hogy aztán beléjük gabalyodva, mint egy pókhálóba, kapkodva-csapkodva csináljon rendet maga körül az, aki megnyílik mint egy aranyeső, mely minden utcasarkon kínálgatja magát, sárga színpompájával vigyorogva az elmúlás sötétségébe, pimaszul beleordítva azt, hogy milyen szép az élet. Az az élet, mely érdekes módon mindenkinek véges.

Néha elgondolkodott azon, mikor maga alatt volt és nem látszott kiút a magányból, az ürességből, a pénztelenségből, hogy most ugyan jó ennek és annak, de nekik is mennek az évek, és egyszer ők is itthagynak mindent, meghalnak, porrá lesznek s nem marad semmi utánuk, mert minden kor elosztogatja a múlt kincseit, s csak bányáskodnak amatőrként az eltűnt életek sokaságaiban, kiszemegetve maguknak azt, amire épp szükségük van, s nem az elhunyt, hanem a maguk érdeke szerint.

Kárörvendezősége néha nagyon elkapta, mint egy későtéli nátha, dühöngve ordítva bele a csendtelenség szimfóniájának megsüketítő zagyvaságába, hogy igenis él, és élni is fog, akár akarják, akár nem, s tetszik, vagy sem, ő igenis él, és minden zsigerével élni is akar.

Milyen nevetségesnek tűnnek ezek a régi dolgok s mily kicsinyesnek; mintha rég elhagyta volna énjét az a valaki, aki egykor volt, s mintha újjászületett volna valami benne, megváltoztatva évtizedes véleményeit, szokásait. Lázongása immár parázs, s eget-verő elsőfecskesége is lehanyatlóban már.

Tavaszbontogatta szárnyait, megjöttek az első fecskék is, és a táj mintha babaház lenne; minden és mindenki megszínesedett, a télies szürkeséget felváltotta a színek kavalkádja, s mintha minden új értelmet nyerne ebben a néha értelmetlennek tűnő világban, ahol összekeverednek az emberi és jogi dolgok, igazságok, hogy aztán beléjük gabalyodva, mint egy pókhálóba, kapkodva-csapkodva csináljon rendet maga körül az, aki megnyílik mint egy aranyeső, mely minden utcasarkon kínálgatja magát, sárga színpompájával vigyorogva az elmúlás sötétségébe, pimaszul beleordítva azt, hogy milyen szép az élet. Az az élet, mely érdekes módon mindenkinek véges.

nagy? – határok közt vagdalkoznak, hiszen két-három hónaptól akár egy évig is élélhet még. Mintha valami ítéletet mondtak volna fölötte, bírósági tárgyalás nélkül, pedig semmi rosszat nem tett, mégis halálraítélték, miközben szabadon jöhet-mehet.

Halál? Legalább találkozik azokkal, kiket mindig is tisztelt, szeretett. Ha meg nem, hát annyi. Van-e valami odaát, vagy nincs, nem tudja, de azt érzi, valaminek lennie kell, de az a valami nem Isten és nem is Buddha, hanem a szellemiség szeretete. Elszomrodik ugyan, hiszen eszébe jut, csak úgy, hogy hát... minek csinált annyi mindent, ha nem lesz már módja arra, hogy élvezze azokat. Az a rengeteg fénykép utazásokról, barátokról, rokonokról, az a sok könyv, a festmények, szobrok, kis szobája, melyet mindig alakítgatott, hát mindez már elmúlik, nem lesz használható az ő számára, s csak ennyi volt az egész? Ennyi mindössze az élet?! Érdemes volt ezért küszködni, szenvedni, igazságért harcolni, megvetve, a társadalom perifériáján élve, kegyvesztettként, miközben mégis neki volt igaza? Ó, a nagy szavak, gondolatok, hát hová lesz az a sok tudás, olvasottság, vágy és gondolat, mely benne megszületett s helyet talált?

Iszonyatos dolog az elmúlás! Hogy egyszer csak mindennek vége, hogy kösz, bevégeztetett, nincs már miért, kiért, fölösleges bármit is tenned, úgyis csak a halál az, mi rád vár. Miközben tavasz van, nyílnak a rohadt virágok, egyre kékebb az ég, s minden oly friss és harmatos, csak ő, ő rohad belül, mint egy téli alma, mely elgurult egy sarokba, s ott penészedik magában, míg jönnek majd a bogarak, és maradékait is eltüntetik.

Mi lehet nagyobb szenvedés egy embernek? Csakis a halál, a meghalás... hogy tudja – mert szemébe vágta pofátlanul –, hogy nincs már sok ideje... hónapok, egy-két évszak még talán, de egy évnél több biztos, hogy nem lesz már. Utolsó vacsora helyett utolsó tavasz; vajon jön egy utolsó fellángolás, egy vad szerelem, mely leigazza halálfélelmének tudatát, s feledtetni tudja majd a feledhetlent a maga gyönyöreivel, szépségével, vitalizmusával?

Eszébe jutott egy-két ismerőse, akik szintén hasonló módon haltak meg. Most értette meg igazán, mit jelent az: napjaid meg vannak számlálva.

Tegyen-e egyáltalán valamit, vagy csak üljön a szobában, és várja a halált? Mi az, amit tehet, amit még megtehet, tudva, hogy az egykor oly végtelennek hitt idő immár véges, hogy már nincs értelme elkezdni nyelvet tanulni, új ruhát venni, mert... képtelenség, egyszerűen bele lehet örülni ebbe a tudatba, hogy minden már csak időszakos, hogy időnyjellegű a részvétele ebben a nagy körforgásban, melyet köznapi életnek hívnak. S megmondja-e ismerőseinek, barátainak, vagy hallgasson róla, miként a halottak hallgatnak a maguk titkáról? Tervezni a jövőt így miért, kiért? Magáért, vagy a halállal szemben, csakazértis élni bele a világba, mintha mi sem történt volna, nem tudomásul venni a megváltoztathatatlant? Ó élet, élet...

Gyermekkori megérzése, hogy nem lesz hosszúéletű, igaznak bizonyult. Megszabadult tehát minden földi törvény alól, mintha támadhatatlan lenne, aki bármit megtehet. Hiszen mit jelenthet egy haldoklónak a börtön sötétsége, vagy bármi más negatív jelenség? Ő már kívülálló, törvényen és rendszereken felülemelkedett, aki még testbe zárt ugyan, de már félig odaát van, s a kettő határán lebegve megteheti mindazt, amit egy még földhözkött nem.

Milyen furcsa, hogy ez így eszébe jutott. Szinte jókedvre derült, oly hosszú idő után elmosolyodott, és szembe tudott nézni a Nappal, sőt végignézte, amint lebukik, miközben vérvörösre festette az ég alját, mintha vérezne ő is...

Hát tényleg tavasz van, neki is? Most fogja csak meglátni azt, amit eddig nem tapasztalt át, mert nem értette s érezte igazán a dolgok lényegét?! Megtavaszodik ő is, virágba borul, mint a fák, s illatozik majd, és áradozik az élet ezernyi szépségéről, átlényegítve minden adottságát, megérintve az érinthetlenség foszló árnyait, mint szemében felcsillanó könnycseppjeit, melyek mint kis tavak, csillognak, s ha rájuk néz valaki, magát látja benne, azt, aki valóban, mert csak nyitottnak s őszintének lehet lenni ezután, hiszen nincs mit elvesztenie, csak élnie, megélnie kell a dolgokat,

melyek magukért beszélnek, hogy erőt meríthessen magának, és adhasson másoknak, kik még félnek, mert van félni- és elveszteni-vesztegetni- valójuk. Ő már szabad; most lett igazán csak szabad, kétlábon járó, egyenes derékkal haladó! A „meghalás” adta az újjászületést!

Márcsak egy „apróság” izgatta: mely úrnak szolgálja legyen?

Közben egyre jobban tavaszodik, már-már beleszédül az újjáéledő természet körforgásába.

Tiszta sor

Mint holdkóros a csillagtalan éjszakában, úgy strázsált egyik helyről a másikra, nem találva helyét ebben a zavaros magyar világban. Már nemcsak személyi igazolványa és munkakönyve kezdett betelni evvel az abnormális állapottal, hanem ő maga is lassan arra a szilárdnak nem mondható állapotra jutott, hogy ez így nem mehet a végtelenségig. Egyik kudarcból ki, a másikba be, egyik ágyból ki, ugyancsak másikba be, s ez így ment hétről hétre, hónapról hónapra, míg végül is azt vette észre, hogy elfogyott minden tartalék pénze; s immár csak pár forint boldogította jobb sorsra érdemes lelkét. A nagy kérdés, a lenni, vagy nem lenni már őt is elérte, mint általában mindenkit, de ez valahogy kezdett az agyára menni, meg ruhájára, cipőjére, mely lyukas volt, kabátja szakadt, s ha felszállt a villamosra – jegy nélkül –, mindenki két lépést hátrált, ha volt rá módja, mert nem valami jó Fa-dezodor illatot árasztott. Csak lenne már nyár – gondolta –, akkor sokkal jobban érezné magát, nem lenne ennyi gondja, s nyakába vehetné az ország útjait, mint Kerouac, „odaát”.

Dideregve ácsorgott a holdas pesti éjszakában, a belvárostól nem messze egy kis utcában, és valami morgós kutya-hoz hasonló

hangot hallatott, pedig nem is akart semmit mondani; úgy látszik, már kezdett bolondulni, hogy magában beszélt. A kezdeti jelek – gondolta mosolyogva –, a teljes megbolondulás felé. Már ez is valami.

Arra lett figyelmes, hogy egy autó állt meg a járda mellett, és dudált. Előszörre „nem vette a lapot”, de később rájött leleményességével, hogy nyilván neki dudálnak, mert a közelben egy alvajáró sem téntfergett. Így retkes nyakát megfordítva, egy ásitás kíséretében ködös szemeit a járműre szegezte. Szája megvonaglott, mint egy haldokló kóbor kutyának, mi mérget evett kolbász helyett, és keze megrándult, mintha áramütés érte volna; önkéntelenül.

– He? – kérdezte bambán, és fagyos füleit dörzsölgette.

A kocsi ablaka lehúzódt, és egy középkorú ember tekintett kifelé, rá összpontosítva mindent, mintegy hipnotizálva őt. A kissé bárgyú megszólításra, hogy he!, meglepődött, és bizonyos zavar fogta el, hogy mit tegyen, ha már így érintkezésbe lépett az osztály nélküli társadalom alsó rétegével, a züllöttekkel. Ám, ha már idáig eljutott, megy tovább is, gondolta az autós. Hanyag eleganciával kiszállt kocsijából, amit potom félmillióért vett, és ezáltal élete egyik legnagyobb álma teljesült; megkerülte a száguldó koporsót, hozzálépett, de nem szólt egy kukkot sem, csak állt mellette, mint karó a szőlőtőkék mellett, majd miután hiába várt valami emberi megnyilatkozásra, ő maga elegyedett szóba.

– Te – kezdte nívós megszólítással a beszélgetést –, nem vagy valami jó bőrben, olyan rosszul nézel ki, mindjárt összeesel.

Azt hitte, valami emberbőrbe bújt angyal áll mellette, vagy valami királyfi hófehér paripán, azaz autón, és most valami kívánság műsor fog következni.

– Ah, aha, ja... – dadogta, szóhoz sem jutva a nagyérdemű megtiszteltetéstől, hogy szóba álltak vele.

– Beszélj már, te lökött! – fakadt ki a királyfi –, itt akarsz megdöglenni, vagy megfagyni? Na, gyere – mondta, kezét dereka köré fonta, s lassan betuszkolta autójába.

– Se, se... segítség, emberrabló! – kiáltozta ijedten, s hadonászni kezdett.

– Maradj már nyugton, mit óbégatsz, ki akarna egy senkit elrabolni? Hülye! – és indította a motort. Nem tudta, merre mentek, magába szállt bús gondjával, és azon törte hiányos agyrétegeit, hogy mi lesz vele, vajon mi fog történni most ezután? Vajon mit akarhat?

A férfi pedig, miközben vezetett, rágyújtott egy Dunhill cigire, őt is megkínálta, de nem beszéltek. Nyilván ez a mi békepipánk – gondolta, és élvezettel szívta.

Mikor megállt az autó egy szépen kivilágított nagy ház előtt, ahol ápolt gyepp díszelgett virágokkal és kerti székekkel telerakva, hirtelen tudatára ébredt a helyzet abszurditásának. S miközben a férfi kiszállt és a kapuhoz ment, hogy kinyissa, ő kirántotta az ajtót, közben keze átnyúlt a másik üléshez, majd futni kezdett. Léptei hangosan kopogtak, mint esőcseppek az ablakon, de ő csak futott, mint egy eszelős. Hallotta, hogy utánakiabált a férfi, de szaladni már nem szaladt. Ő pedig futott, futott, míg egy kis térre ért. Akkor csodálkozva vette észre, hogy kezében egy pénztárcát markol. Belenézett, és négy darab ezrest talált benne. Nem értette, hogy került ez HOZZÁ? Majd megnyugodva széles mosolyra derült, és elindult a havas éjszakába, hogy az elnyelje mindenestül.

Teljes volt a káosz; mégis, mikor már tudtam, hogy mindaz, amit véghezvittem, mennyi fájdalmat okoz, nem volt lelkiismeretfurdalásom. Pedig lehetett volna, mint ahogy egészségem, jó barátaim és meleg otthonom is lehetett volna. De otthon helyett a padon hálтам; mindig magam, mert magányos farkas voltam, mely nem tűri a nyáját, hogy elkobozva a másiktól a lopnivalót, dicsfénybe övezze a vezért. Én voltam a vezér és beosztott, pro és kontra egyaránt. A padon szoktam aludni. Hátizsákomat magam alá gyűrve, egész jól el lehet szunyókálni, csak aludni nem lehetett igazán. Mert a várost éjjelente ellepték a furcsábbnál furcsább emberek, mint pillangók a mezei virágokat. De ezek a pillangók drágák voltak, örömeiket nem ingyen s nem éjszakára adták, hanem csak órára és dekára, mintegy tartaléklángon tartva magukat. De utánpótlás mindig akadt. Jöttek a furábbnál furább alakok, s nem egyszer barátságot kötöttem velük, egy éjszakáig tartót, hiszen tudjuk jól, hogy a bor szülte barátság elszáll, mint a mámor.

Egyik éjjel az Üllői úton, az Iparművészeti Múzeum előtti kis parkban sziesztáztam, hajnali fél kettőkor, mikor a tér túloldalán feltűnt egy furcsa emberke. Magas, sovány, beesett szemű volt, mint aki óralapnak használja, nem arra, hogy lásson. De látott, s meglátott engem; integetett, én meg, mint balsorstól menesztett lélek, visszaintegettem neki. Ki tudja, ki az az ember; talán Balzac szelleme, vagy Petőfié. Mikor visszaintettem, szinte kinyúlt az emberke. Olyan volt, mint mikor a kapcsolót felkattintom, s a sötét lámpa fényárban úszik. Ő is úszott a boldogságban, ahogy észrevettem rajta; kezét nyújtotta már messzibbről, mint a vándor, ki eleséget kér, majd leült mellém a padra. Nevetett, mint a vadalma, már majdnem szóltam, mit nevet? Engem vagy jókedvét?

– Örülök – mondta, és a szeme csillogott.

– Én is – feleltem –, de te minek örülsz?

– Annak, hogy te örülsz! – felelte olyan határozottan és magától értetődően, mintha azt kérdeztem volna, mi jön az éjszaka után.

– És?

– Itt vagyok! – felelte.

Nem értettem; mindig is szégyelltem magam, hogy nehézkes a felfogásom, de most különösen restelltem ezt a fogyatékoságomat. Nem mintha nem lenne ezen kívül még egy csomó rossz tulajdonságom, de ez valami absztrakt dolog volt. Nem értettem, s már kezdtem azt hinni, megszökött az elmeotthonból. De ismét megelőzött, mintha olvasott volna a gondolataimban. Egyszerűen félni kezdtem, s nem gondolni semmire.

– Nem, nem vagyok hülye – mondta a hülyék nevetésével, majd folytatta: – Láttalak, és megsajnálalak – mondta ő, s várt, szóljak én valamit.

– Ho... ho... hol láttál? – kérdeztem, mire ő a jobbával felmutatott a tér túloldalán levő ház harmadik emeletére.

– Ott laksz?

– Nem tudad?

– Ja, dehogynem, csak elfelejtettem – mondtam, s kezdtem élvezni a helyzetet. A végén még rendes ágyban aludhatok, gondoltam, s láttam, itt valami lesz.

– Jó itt – mondta ismerősöm, s felnézett az égre. – Mennyi csillag! – lelkenedett, majd arról beszélt, hogy mennyire egészséges kint tölteni az éjszakát, hogy tisztítja a tüdőt és a vért, meg hogy az izmokra is jó hatással van az éjszakai levegő.

– Nem vagy álmos? – kérdeztem, de nem hallotta. Újra megkérdeztem, akkor felpillantott merengéséből.

– Dehogy! Hiszen másképp nem jöttem volna le.

– Logikus – mondtam, s kezdtem gyanakodni: ez tényleg beteg! Valami baja van szegénynek. Végül is aztán az egész éjjelt kint töltöttük a padon, s ő beszélt, be nem állt a szája; én pedig majd meghaltam az ágy után, de neki eszébe sem jutott. Szeret kint lenni a padon, csak nem egyedül. Ezért, ha meglát valakit, akkor lejön, s vele tölti az éjszakát.

– Köszönöm a kellemes estét! – mondta reggel, s felment a lakásába.

Se vele, se nélküle

Imádta a verseket, sokszor a legváratlanabb helyeken adott elő, de valami mélyen megrázó stílusban – különösképp kedvelte a drámai hangvételűeket –, leggyakrabban Márai Sándor Sértődött versét adta elő, s bár sokszor hallottam tőle a legkülönfélébb változatokban, minden esetben kirázott a hideg, mert valami ősi számonkérés vibrált hangjában, mely másokra is áterjedt, mint valami fertőző betegség, hogy aztán napokon keresztül visszhangozzék benne a vers egy-egy sora.

Azért alapjaiban igen vidám emberke, bár hajlott a szomorúságra, hiába mondogattam neki Montaigne idevágó idézeteit, ő latinul válaszolt másfajta idézettel, amitől mindig rosszul lettem, mert utáltam azt a tudást, aminek birtokában volt, bár örültem neki igazából, csak néha azt kívántam, bárcsak „hülye” lenne. De még évekkel ezelőtt fejébe vette, megtanul latinul, csak úgy, a maga szórakozására, és egész jól belejött, legalábbis több száz mondást tudott latinul, és ezeket úgy szórta maga körül, mint más hajára a lakkot. Merthogy fodrászkodott egy időben, feketén ugyan, de közös ismerősünknel alkalomadtán kisegített, mert egy helyen nem bírt sokáig meglenni, olyan volt, mint aki be van sózva, állandó mehetnékje támadt, s legtöbbször akkor, amikor nem kellett volna.

Hogy szép volt-e, nem tudom igazán, inkább átlagos, de volt benne valami varázs, ami fogva tartotta az embert, főleg ha sokáig bámulta. Bár ezt nem szerette, elviselte, ahogy sok mást, így saját személyiségfejlődési zavaraim utóhangjait és egy-két dolog mechanizmusát, azért elvoltunk mint befőttek a spájzban, és sokszor olyan természetesnek tűnt az, hogy együtt vagyunk éjjel s nappal; hogy este lefekvéskor és reggel ébredéskor az ő arcát pillantom meg először. De aztán valami megmagyarázhatatlan lidércnyomás árnyképe suhant el felettünk, és lecsapódása veszekedési formában jelent meg a valóság küszöbén, aminek persze nem örültünk igazán, de néha szinte élveztük, és láttam, szerepet játszik, talán a

Nem félünk a farkastól-t, ám ilyenkor hamar helyrehozta egy-egy gyengéd pofon, mert a csillagok lehulltak, és vad remegés rázta egész testét, sokszor sírásra görbült szájjal.

Mikor aztán napokra eltűnt, mint kamaszkorunk legszebb nyara, már hiányzott. Végigjártam a fél várost, de sehol nem találtam, és egy ismerős se tudta, hol lehet. Meglehet, külföldre ment, gyakori szokása volt, hogy pár napra kirángatta idegbetegségét Párizsba, Rómába vagy Bécsbe, de kedvenc városa Amsterdam volt, oda egy évben legalább négyszer kiment. Csak úgy egy napra, képes volt két napot buszozni, hogy egy napig ott lehessen a csatornák és grachtok világában, megérezve valamit a város atmoszférájából, hogy feltöltődjön, mint egy szárazzelem, s annak erejéből éljen tovább itthon, Budapesten.

Különben mindketten imádtuk szeretett városunkat, „Judapestet”, ahogy ő szokta nevezni időnként, sok ismerősünk volt, neki és nekem külön-külön és közösen is, és sajnos, voltak alapvető különbségek ismerőseink közt, egyszerűen nem volt hajlandó nemhogy hozzájuk menni, de még találkozni se egynémely barátommal, másokat viszont kedvelt, és egyedül is elment volna, csak úgy időt mulatni. Meglehetősen vegyes társaságból tevődött össze baráti körünk, pszichopatóától kezdve szoknyavadászig, szociológustól hivatásos munkanélkülig, igencsak színes volt a kép, de ez volt benne a legszebb, hogy a társadalom szinte majd minden osztályából volt egy-egy ismerős. Hogy aztán néhanapján elvegyült a társaság és kölcsönösen borzolgatták egymás amúgy is labilis idegállapotát, az már külön téma, de szerencsére odáig sosem fajultak a dolgok, hogy vér folyjon, legfeljebb az őseket emlegették, és az öt világvallás isteneit is lehozták az égből, úgy dobálózva a szavakkal, mint hunok a nyilaikkal, nemegyszer úgy célba találva, hogy az illető jelképesen „meg is halt” a maga alkotta világnézet szilárdnak hitt alapjaiban.

Aztán minden ment tovább a maga megszokottságában, ki-ki élte életét, hol jól, hol kevésbé, és az volt az érdekes, hogy mindenki azt gondolta a másikról, hogy annak milyen jó, hogy amaz bezzeg „él”, miközben ő róla is azt mondták mások.

Saját életét senki nem tartja „a nagy életnek”, pedig igazán életművészek a maguk alkotta s teremtette világban, csak nem veszik észre, mert ahogy mondani szokták, mindig a lámpa alatt van a legsötétebb.

Pontosan nem is emlékszem rá, hogyan is akadtunk egymásra, azt hiszem, hirdetés útján, valamelyik „kisebbségi” folyóiratban bukkantam rá, ám a lényegen ez mit sem változtatott, megtalálta zsák a foltját!

Eleinte ugyan támadtak nehézségek minden tekintetben, ám az idő, ez a sima és mindent beborító maszlag a maga örökös évszaknyi változásaival meghozta nekünk is a tavaszt, mely úgy tűnt, soká fog virágozni. Bár a nyár nem olyannak sikerült, amilyennek terveztük, azért elment a maga forróságával, mikor levegőt is alig lehetett kapni a befülledt lakásban. Mármint az övében, mert mindegyikünknek megvolt a maga tuszkulániumja, mégha a város közepén is, és ez nagyon is jó volt, mert csak így, ennek köszönhetően tudtunk annyi időn keresztül együtt lenni. A két lakás egybeforró idővel, holmijaink, cuccaink közösek lettek, sok dolog volt, ami nála volt és fordítva, s nem egy ízben mérgelődünk azon, hogy kedvenc ingünk, vagy más ruhadarabunk a másik lakásban maradt. Mindkettőnknek megvolt a maga bolondériája, amit néha nehéz volt elviselni, de két ember együttléte magával hordozza a kölcsönös lemondást és toleranciát, miközben majd megőrül attól, hogy még és már megint szól az a rohadt rádió, legszívesebben kihajítottam volna az ablakon keresztül, ordítsa az utca monoton-ságába a maga szövegét, engem hagyjon aludni. Mert bármilyen halkan is szólt, nem tudtam aludni, ő bezzeg! A szokás hatalma, de sok más tekintetben is akadtak különbségek, a táplálkozástól kezdve az öltözködésig, de azért mindent egybevetve megvoltunk.

Sőt, sokszor úgy tűnt, nem tudnánk meglenni egymás nélkül.

Aztán jött valami hátsó érzés, indulat, és valahogy elég lett egy időre, akik sokat voltak egyedül éveken keresztül, megszokták, és kívánják az abszolút egyedüllétet, mikor senki nincs a lakásban, csak ő és a maga alkotta álmovilág. Ha csak pár napra is, de szükség volt ilyen „kapcsolatmentes” időszakokra, mint egy be-

tegnek a maga gyógyszeradagjaira, hogy aztán újult erővel vesse bele magát a társas kapcsolatba addig, amíg bírja szusszal és lélekkel.

Jómagam is így voltam, nemcsak ő, szerettem egyedül lenni, csak úgy kibámulva az ablakon, vagy nem olvasva, semmit se csinálva igazából, csak úgy rakosgatni ezt-azt a szobában, miközben szól kedvenc kazettám, vagy a csendet hallgatom. Évtizednyi megszokást nem lehet semmibe venni, mert a természet követeli a maga „adagját”, és ha nem kapja meg, kierőszakolja más úton. A természetfeletti belső énünket nem lehet becsapni, csak azt a másikat, kit szeretünk. Őszinteség, egymás szemébe mondás ritka pillanat, mint égen a szivárvány. Sokkal több a lenyelés, a magunkbafojtás, mely annyira fájdalmas, hogy néha már elviselhetetlen, s nem marad más kiút, mint a lelépés valamilyen ürüggyel. Azt mindig könnyű találni, a legkönnyebb „hazudni” még magunknak is, miközben ott belül szörnyen lázadozik valami az ellen, amit tettünk, mondtunk. Az ősi, tiszta aranykorbeli lelkiismeretesség, a vegytiszta tisztaság utáni vágyakozás tudat alatt is bennünk él, és mikor ezt áthágjuk, rugdalózni kezd bennünk, mint állapotos nőben a kisbaba. Ám legyűrjük valamilyen evilági eseménnyel, és azt hisszük, túl vagyunk rajta, miközben... lerakódnak kis sérülések, és az idő haladtával észrevétlenül is hegygé nőnek, és mi csodálkozunk a legjobban azon, hogy már nem mi vagyunk „nagyok”, hanem a hegy, mely mellettünk-belőlünk nőtt ki, miközben láttuk, éreztük fejlődését, ám tudatunk nem fogta fel, mert nem akarta felfogni és észrevenni azt, ami pedig önmagáért beszél.

Sose veszekedtünk igazán; szóváltás, megjegyzés, akárcsak a politikai életben. Néha dühített nyugalma, mintha nem lenne benne élet, mintha egy óra lenne, mely körbe-körbe jár a maga beosztása szerint. Sokszor szerettem volna megrázni, mint valami rongybábut, hogy összekavarodjon benne az a „rendszeretet”, mely annyira átjárja hétköznapijait. Máskor meg nem lehetett ráismerni, vidám és felszabadult volt, magam sem tudom, mitől, s ilyenkor legszívesebben magamhoz öleltem volna, csak úgy barátian.

Egyidősek voltunk évszámainkat tekintve, de szerénységem jóval többet „élt”, mint ő, legalábbis ifjúságunkat illetően. Neki nyugalomban teltek kamaszévei, nekem csupa lázadás, robbanás, mely nem egy ízben hivatalossá vált. Szerencsére egyikünk se volt rabszolga, azaz szabadok voltunk minden kötöttségtől, s ez az időtlenség egyfajta gazdagságot adott, pénzbeli gazdagság nélkül. Mert akkor keltünk és feküdtünk, amikor akartunk, oda mentünk és akkor, amikor kedvünk szottyant. Mindegy volt, hogy hétköznap, ünnepnap, nyár vagy tél, nekünk elvesztette jelentőségét az ilyen „köznapiság”, és abszolút szabadságunk időnként számomra legalábbis szorongatóbb volt, mint az esetleges munkabajjárás szindrómája, mely míg dolgoztam, gyakorta elkapott.

Mert sokszor nem tudtam-tudtuk, mit csináljunk a mával. Felkeltünk, reggeliztünk, miközben szólt a rádió, melyből tény és való, sok információt megtudhat az ember, s mire készen lettünk, kilenc óra lett, és most mi legyen tovább? Bámultunk, egymás mellett állva az ablaknál kifelé, a forgalmat nézve, egy-egy szép autót meglesve, miközben a tétovaság és a tehetetlenség kéz a kézben járt.

Szavak tánca

- Hisztizel még?
- Ugyan...
- Mit gondolsz...?
- Nem akarok gondolkodni!
- Akartál?
- Muszáj volt, nélküle nehéz élni...
- Most talán élsz?
- Nyilván, ha veled beszélek!
- A beszéd maga az élet?
- Nem, csak villódzó lebegés...
- Valóság nélküli lét?
- Nem lét!
- Kár, én élni akarok!
- Ki nem akar?
- Az öngyilkosok.
- Léteznek! Nem akarnak meghalni!
- Mit akarnak?
- Élni!!
- Az milyen létforma?
- Nem tudom...
- Élni... élni...
- A rút élet is szebb, mint a halál.
- Mondják.
- Hiába?
- Hiába!
- Szavak. Mondanak valamit?
- Csak szeretnének.
- Mindenki szeretni szeretne!
- Ne hidd!
- Szeretet nélkül képtelenség élni!
- Mégis sokan élnek nélküle. Nem is rosszul!
- S akik szeretnek?

- Nem mondják, csinálják.
- Csinálni kell a szeretetet?
- Nem, mást szoktak csinálni... szeretetet adni kell!
- Miért kell?
- Csak...
- És?
- Semmi és! Ez van.
- Kivan?
- Nagyon.
- Pedig normálisnak látszol.
- Rossz a szemed.
- Mintha remegne a hangod.
- Mosd ki a füled!
- Nicsak, mi az ott a szemed sarkában?
- Kibukkan egy könnycsepp!
- Ne sírj!
- Nem én sírok, a szemem.
- Az is te vagy.
- Nem én vagyok. Elvesztettem magam!
- Keresd meg.
- Nem sikerül! Évek óta próbálom, de egyre messzebb kerülök magamtól.
- Kár érted!
- Igen, lehet...
- Rosszul vagy?!
- Ugyan!... Csak...
- Mondd ki!
- Nem találok szavakat.
- Keresni kell.
- Keresem... Fuldoklom... Nem tudom kimondani!
- Képmutató vagy.
- Nem, nem...
- Akkor miért nem mondod, mit gondolsz?
- A legnehezebbet kívánod.
- Te kívánd, magadtól.

- Nem megy! Az ember fogva tartja magát saját rossz tapasztalatai által.
- Szabadulj tőlük, vedd le!
- Mint a ruhát?
- Nézted már magad?
- Nincs mit!
- Csak nézd meg.
- Fölösleges. Az ismétlés unalma közönyössé tesz.
- Azt hittem, vagy valaki!
- Hm...
- Mi most beszélgetünk?
- Valószínű.
- Jól esett?
- Azt hiszem...
- Hiszed, vagy tudod?
- Nem mindegy?
- Te is tudod, hogy nem.
- Tudatommal tudom, akaratommal hiszem.
- Jót beszélgettünk. Máskor is fogunk?
- Ha értelmét látod...
- Ha te is!
- Szeretném...!

Egy nap a tengernél

Egész éjszaka utazott; az úgynevezett bevásárlóturizmus egyik válfajával, a háromnapos kirándulással érkezett ide, ebbe a tengerparti városba, Triesztbe. Reggel hétkor már itt is voltak, és este nyolckor indultak vissza. Aki akart, a csoportvezetővel ment, aki pedig maga óhajtott birtokba venni a várost, mehetett, amerre látott. De azt kikötötték, hogy legfeljebb tíz percet várnak, ha addig valaki nem jön vissza a buszhoz, a csoport elindul, az illető aztán úgy jön haza, ahogy tud.

Kellemes nyári idő volt; jópár évvel azelőtt látta a tengert. Triesztet csak átutazóban látta késő éjjel, mint valami ékszerdoboz csillogott a város, s visszfénye az öböl hullámain. Aztán valahogy minden év elment úgy, hogy nem ment le a tengerhez. Pedig újra és újra megígérte magának, hogy most elmegy, de mire észbekapott, már október szele rázta a fákról a barna leveleket. Imádta a tengert! Valamikor nem engedték, hogy külföldre mehessen, akkor „tiltott határátlépést” kísérelt meg, pedig csak a tengert akarta látni; az örület határáig izgatta, és kíváncsi volt a tengerre. Hiszen egész ifjúsága, minden kalandvágya és romantikája a tengerrel kapcsolódott össze. Robinson, a Rejtelmes sziget, Fortunátusz kapitány, Bob kapitány, kalózok és tengeri kalandok mind-mind a tengerhez kapcsolódtak. És a végtelen víz a maga szabadságával, tökéletességével valami kimondhatatlan ősi érzést hordozott magában. Tenger! Varázsa, íze, zamata van ennek a szónak, minden kaland és szenvedés, remény, fájdalom, öröm és túlfűtött izgalom benne van. S most lám, végre annyi év után ismét itt van a tengernél.

Gyalog baktatott ki a városból; mellette az úton egymás után suhantak el az autók; néha egy-egy emberrel találkozott, ők is gyalogoltak, barnára sülve, fürdőnadrágban, pólóban. Érezni lehetett a sós levegőt, a tenger illatát, a hullámok csobbanását. S mikor végre meglátta immár kézzelfogható közelségben, megállt, mint akit villám sújtott. A tenger! Istenem, annyi, de annyi minden tolult

ajkára, és mégis néma maradt, mint a partra vetett hal. Hosszú évek szenvedése, vágyakozása itt buggyant ki belőle, mint egy gennyes seb, hogy megtisztuljon ebben a végtelenségben, melynek kéksége kábító, parthoz csapódó moraja pedig ringató.

Messze volt, csak a végtelen tengert látta maga előtt. A messzi távolban egy hajó tűnt fel, és amikor már levetkőzött, gyermeki naivitással, ősemberi örömmel és tudatlansággal mártózott bele ebbe a csodába, melynek hullámai lassan ellepték egész testét. Nem volt hideg a tenger; lassan, minden egyes tört részét átélve és élvezve ment bele lépésről lépésre, mígnem már csak a feje látszott ki. Tudott úszni, de még nem akart; élvezte, amint a hullámok dobálják törékeny testét, mint egy fadarabot, és ahogy szemmagasságban volt a tenger síkjával, úgy érezte, ő maga is tengerré lett. Extázisban szívta magába a látványt, a vakító nap ragyogását, a kék eget, a megtörő csillogó hullámokat, lába alatt a kagylókat, és úgy érezte: az ősidőbe ment vissza, amikor nem volt semmi, csak a végtelen víz, az ég és a nap. Elszédült a feltörő örömtől, annyira élvezte ezt a pillanatot. Majd lassan elrúgta magát a fővenytől, és úszni kezdett egyre beljebb. A hullámok dobálták testét, erősen kellett úsznia, majd ötven méter után visszafelé úszott. De a part látványa nem érdekelte. Megfordult, és újra a végtelenséget bámulta. A tenger, micsoda tökéletesség, nagyság, szabadság, minden-minden, mi oly ősi, és ő most itt van vele, benne, érte... szeme könnybelábadt, az öröm annyira átjárta egész lényét, hogy végre itt van újra. Bárcsak itt maradhatna örökké, ülve és nézve a hullámokat, a napkeltéket és naplementéket, a színárnyalatokat, a hullámok változásait... ez maga a mennyország!

Egész nap ott volt, azon a kis parton; beúszott, kiúszott, napozott, ült a parti köveken, és nézte, magába szívta a tenger kékjének minden részecskéjét.

Az utolsó pillanatban ért az autóbushoz; semmit nem vett, semmit nem látott a városból – csak a tengert.

Párizsi napok

Nincs szebb időszak Párizsban, mint a tavasz; nyílnak a fák, virágba borulnak a Szajna-parti csenevész bokrok, tövisek, és megtelik élettel, frissességgel ez a mélabújából ocsúdó világváros, ahol múlt és jelen keveredik a jövővel, melyben az emberi életnek miniatűr szeletkéi csillannak meg a piszkos-szürke járdán, beborítva az érzelmek sokszínűségével. Párizs önmagában egy varázslat, hát még tavasszal, és különösen az olyannak, aki hosszú éveken keresztül depresszióban szenvedett, nem találva helyét, értelmét önmaga létének.

Mindig a véletlenek a sorsdöntők; azon a kora tavaszi napon még Budapesten nem gondoltam volna arra, hogy több hetet Párizsban fogok eltölteni, örömben és megújulásban. Ám ha akartam volna, sem sikerülhetett volna jobban ez a tavaszi kirándulás; egy ismerőssémmel futottam össze, majd elmentem hozzá, és végül kibökte, csak úgy félfogról, lenne-e kedvem vele menni, mert egyedül unalmas lenne, és hát jobb, ha kettesben vagyunk, márcsak a „biztonság” miatt is. Először azt hittem, tréfál, de komolyan mondta, és mit válaszolhattam volna: szeretek segíteni az embereknek, és örülök, ha hasznukra lehetek. Itt volt az újabb alkalom, hogy valakinek a „társalkodója” legyek, s nem kellett órák hosszat monologizálni ahhoz, hogy felkerekedjünk. Beültünk a kocsijába – egy csodaszép, hatalmas Mercedesbe –, és mire igazából felfogtam, hogy én most úton vagyok Párizs felé, már átléptük az osztrák határt.

Ausztria is megéri a maga napjait; azok a csodálatos hegyek, patakok, völgyek, dombok, autóutak és hidak, no meg az alagutak, hát valami csodálatosak, különösen a szikrázó tavaszi napsütésben. A hegyek csúcsai még fehérlettek a hótól, de az út mentén már virágoztak a nem-tudom-milyen virágok, bokrok, az aranyeső, és az úton levés, a száguldás mámore hamar elkapott bennünket. Útszéli benzinkutaknál megálltunk, ettünk, ittunk, sütkéreztünk a fapado-

kon, néztük az elsuhanó autókat, kamionokat, s minden idegszálunkkal az „utazás” örömét éltük át.

Másnap déltájban érkeztünk Párizsba; forgott a fejem, mint a szélmalom, nem tudtam, hol, melyik részén járunk. Bár évekket ezelőtt jártam Párizsban, az más volt – társasút. Össze sem lehet hasonlítani az ilyen „szabad” utazással! Nagy nehezen megtaláltuk azt az utcát és házat, ahová igyekeztünk. Az ismerősöm ismerőse lakott ott, a harmadik emeleten, egy kétszobás lakásban, ami igazi bohém-tanya volt; mintha egy balzaci manzárdba csöppentem volna. Úgy fogadott, mintha évek óta ismernénk egymást, pedig most láttam először, és szerencsére kölcsönösen rokonszenvesek voltunk egymásnak. Megmutatták a lakást, mi hol van, és a fekvőhelyemet is. De eszem ágában sem volt ledőlni. Sokkal inkább „kidőlni”: másfél óras eszmecsere után fel is kerekedtünk hárman, és nekiláttunk, hogy magunkba szívjuk Párizs tavaszi illatát.

A szokásos „kötelező” látnivalókat sorra jártuk: megnéztünk mindent, végigjárva, s mire kigyúltak az utcai lámpák, már hullafáradtan rogytunk le a Szajna-part egyik alsó rakpartján a padra, ahol fiatalok tömegei jöttek-mentek, csoportosan, párosan, egyedül. Éledezett a város, és nemcsak a tavasz miatt, hanem a leszálló est miatt is, hogy az egész napi „turistáskodás” után a vad éjszakák vegyék át helyüket. Mi ugyan nem vadultunk be, mégsem tértünk haza, ahhoz még túl elevenek voltunk; úgy döntöttünk, csapunk egy görbe férfiestét, és bárról bárra, lokálról lokálra jártunk végig a körúton, és egyik utcából ki, a másikba be. Csodálatos volt az éjszaka friss, élénk szelével, ahogy végigsöpört a betonfolyamon, felkapva egy-egy eldobált papírsebkendőt, cigarettacsikket. A neonlámpák egymás fényeibe kapaszkodva villogtak, csodálatos színeket varázsolva elő, és az autók, buszok monoton zajában a bárok halk duru-zsolása csak aláfestő zene volt mindahhoz, amiben elmerültünk: a párizsi éjszakában. Hajnali fél kettőkor már nagyon kábák és ázottak voltunk – nemcsak belsőleg, külsőleg is, mert szemerkélt az eső – de ez nem rontott a hangulatunkon, sőt!

Taxival mentünk haza; gépiesen dobáltuk le magunkról ruháinkat, és egyből az ágyba estünk, s nem is keltünk fel, csak másnap délelőtti tizenegykor.

S mindez csak a kezdet volt! Ezután valami szédületes sebességgel, egyik óráról a másikra valami tébolyult vad utazás kezdődött, aminek sosem akart vége szakadni. Egyik ismerőstől a másikig, egyik lakásból a következőbe, s ez így ment napokon kersztül, úgy adtak minket egymásnak, mint valami ajándéktárgyat, amit megnéznének és kihasználnak, majd továbbadnak. Ismeretlen lakásokban, gyűrt lepedők vagy szőnyegek tömkelegében ébredve fel, nem tudva, hol vagyunk, csak annyit, hogy Párizsban, hisz mindig megvillant egy-egy szeletkéje a város látnivalóinak – sőt, egy alkalommal futóversenyt rendeztünk, melyikünk ér fel hamarabb gyalog az Eiffel-torony tetejére – s a bandából a fele elakadt útközben, alkalmi ismerősöket szerezve, hogy aztán eltűnjenek, mint a Hajnalcsillag, mely úgy ragyog a Notre Dame fölött – mindez csak egy-egy pillanat volt abban az örült rohanásban, amit ott átéltünk.

Temetőbe is elmentünk, megnéztük Jim Morrison és Cyril Collard sírját, no meg a nagy írók, költők, festők sírjait is, hogy letérdelve, a megmaradt energiánkból egy könnycseppet áldozunk az emlékezés oltárán. Majd az újabb rohanás, a kézről-kézre való adás, melyben mindig volt percnyi öröm, düh, érzékiség, egy-egy csók, néha több, majd az emlékezés homályában hangos vitatkozás, ki kivel volt az éjszaka, ki hol aludt, mit csinált. Vad nappalok és még vadabb éjszakák, amikor ismeretlen volt az idő fogalma, hiszen teljesen mindegy volt, reggel hét óra, vagy este hét óra van, mi hülyültünk, vigyorogtunk, és egymást átölelve róttuk az utcákat, megpihenve a város parkjaiban, elbújva egy-egy bokorban, hirtelen előbukkanva, hogy megijesszük egymást. Mennyi bohémság, tavaszi bolondozás! A napok úgy elrohantak, hogy észre sem vettük, és már két hetet töltöttünk Párizsban.

Es a „felolvasóestek”! Azok voltak ám a nagy percek; volt, hogy húszan is összejöttek, és felolvasták az önjelölt költők, írók saját írásait, hol nevetve, hol sírva, hol könyörögve, hogy hagyják

abba, vagy folytassák, és a szókimondás zuhatagaiban evickélünk, beleordítva fájdalmaink, örömeink ezekről a csodálatos napokról.

A harmadik hét végén már hazafelé készülődtünk; nagy búcsúzkodások, ígéretések, egy-egy kézfogás, és másnap ismét az osztórák határ, majd Budapest.

– Köszönöm, hogy eljöttél – mondta ismerősöm. Méghogy ő köszöni! Én köszönhetem neki, hogy ezt a csodálatos tavaszt adatta nekem, „csak úgy”, mert nem akart egyedül lenni...

Nosztalgia

Élete legmaradandóbb, legszebb nyara volt az, melyet Budapesten töltött egy barátjánál, akivel a véletlen sodorta össze. Politikai világnézetük azonossága, radikális gondolkodásuk megnyilvánulásai hozták egyre közelebb őket egymáshoz; nemcsak őt, feleségét is megkedvelte, s mindazt, ahogy akkoriban élt. Múltunkban sok közös vonás volt, de nagyon sok, néha áthidalhatatlan különbség is. Belevetettük magunkat a politikai életbe; a mi dolgainktól visszhangzott az ország. Szerepeltünk a tévében, rádióban, az újságokban, és mi valóban hittünk is azokban a dolgokban. Barátom zsidó volt, pár évvel fiatalabb, amolyan kerouaci figura, aki lobogó hajával és féktelen életkedvével semlegesíteni tudta mély pesszimizmusomat. Emellett írt is, novellákat, verseket. Újságot is kiadtunk – két számot ért meg –, és kis Polski Fiatommal bejártuk az országot, életre szóló élményeket szerezve. Első két könyve – melyet nekem is ajánlott – igazán remekmű volt, annak ellenére, hogy sokan rosszul lettek elolvasásuk után, és nem tudtak aludni. Pedig igazán jó írásai voltak, és csak sajnálhattuk, hogy nem találtunk olyan kiadót, amelyik kiadta volna. Később azt

terveztük, mi magunk adjuk ki írásainkat, egy könyvben az övét s az enyémet, de anyagi okok miatt nem lett belőle semmi.

Lakása kicsi, de hangulatos volt; akkoriban kezdődött válási cirkusza, és vele maradtam, nála. Nem esett nehezemre! Akkor örült, hogy ott voltam vele, mert egyedül megörült volna, azt mondta. Egész nap együtt voltunk; én szabadságon, ő pedig munkanélkülin. Így aztán futkoshattunk a városban, egyik helyről a másikra, és érdekesebbnél érdekesebb emberekkel találkoztunk. Esténként billiárdoztunk a szomszéd utcai lebuiban, késő éjszakáig játszottunk a számítógépen különféle játékokat, egy menhelyről kutyát is hoztunk, és azzal kószáltunk a Ligetben, eljártunk a bolhapiacra, közben beszélgettünk, állandóan járt a szánk, és igazán, nagyon megszerettük egymást.

Egy új világ tárult fel előtte: soha nem volt ennyira szabad, és csak hálával tud gondolni rá, amiért oly hosszú idő után végre megízlelhette a könyvek írta bohémvilág szabadságát.

Barátja persze más volt; és a meglévő barátainál is különb. Életteli, akiben kézzel foghatóan lángolt a vitalizmus, aki sosem ásítózott, nem mondott közhelyeket, és nem nyöszörgött a napi megélhetése miatt még akkor sem, ha üres volt a hűtő. Szabadok voltunk, nyár volt, éltünk bele a világba, és mindketten a másikat próbáltuk támogatni lelkileg, hiszen azért megviselte feleségének távozása. Levelei, amelyek tele voltak szomorúsággal, és amelyek annyira közel vittek hozzá, mélyen belém vésődtek. Sokáig őriztem leveleit újraolvasva, de aztán elégettem mindet. Túlérzékenységem nem engedte, hogy levelei ismét felszítsák bennem azt a tüzet, amit ő gyújtott fel bennem. Hiszen már két éve ismertem, és ezen idő alatt annyira, de annyira megszerettem, hogy már féltem a szeretet erejétől. Akkoriban a többi barátomat csak telefonon kerestem; ők mások voltak. Hiszen milyen barát az olyan – legalábbis számomra –, akihez nem lehet „csak úgy” beállítani?! Felszínes és látszat-barátság, bár addig, míg ezt a barátomat nem ismertem meg, elég volt az is. De hiányérzetem volt, és ez most megszűnt. Rengeteg ismerőssel hozott össze, új barátságok alakultak ki, és az egy hónap alatt, míg nála laktam, több embert ismert

meg, mint előző életében összesen. Elválaszthatatlanok voltunk akkoriban; időtlenségünk nyomorgása a napfényes város betondzsungeljében valami metafizikus állapotba repített minket, miközben hülyültünk a szembejövő csajokkal, srácokkal, és időtlenségünk megnyilvánulásai mosolyt varázsoltak az emberek arcára. Mennyi bohémság, lázas lüktetés! A Parlament kormányvárójába álltunk be kis Polskimmal, mikor az Országgyűlési Könyvtárba mentünk, és nem vitték el a kocsit. Top-less show-ba is elmentünk, meg Szlovákiába és a Velencei-tóra fürdeni, és mindezen közben a dumálgatás végeláthatatlanságának öröme, amikor úgy éreztük, egymáshoz tartozunk. Közben unszolt, menjek Pestre lakni; mennyire kért, magyarázott, hívott! De valami homályos előérzet nem engedett, s talán másképp alakultak volna a dolgok, ha mégiscsak felmegyek. Megegyezésünk, kitartásunk, a szép szavak, ígéretetek, a távoli jövő szívárványossága, mikor a kis konyhában a forró tea mellett terveztük közös életünket, minden olyan szilárdnak tűnt! Ó ifjúság!

Aztán az ősz véget vetett a bohémságnak; neki tanfolyamra kellett mennie, hiszen lejárt a munkanélküli segélye; én pedig munkanélküli lettem. Akkor idegileg kiborultam: minden összedőlt bennem: felvitt a csúcsra, s most újra a mélyben éltem, hazugságban, képmutatásban. És valami egyre rosszabb lett, valami láthatatlan repedés kikezdte annak a nyárnak minden ígézetét. Bár azt mondta, szó sincs eltávolodásról meg ilyesmikről; ő barátom továbbra is, én mégis úgy éreztem, nagyon-nagyon messze ment. Az élet lebomlasztotta azt, amit mi felépítettünk; megegyezésünk, kitartásunk elsüllyedt a téli hónapokban. És már nem is írt; én majd megörültem, minden nap várva levelét. A téli hónapok komorsága kikezdte idegeimet: munka nélkül, egyedül, mi az, amiért még élhetnék? Senki nem várt rám, senki nem várt engem. Én képes lettem volna meghalni érte, és a nagy szavak, ígéretetek szétmállottak az esőben, átadva helyüket a melankolikusság szívbe markoló hitvallásának. Azért születésnapomra lejött hozzám, én pedig karácsonykor, szenteste felmentem hozzá, égő csillagszóró-

val, mert ez volt az első magányos ünnepe. Hajnali kettőig nála voltam; igazi karácsony volt, ami a békességet illeti.

Közben teltek a hetek, a hónapok; ritkán találkoztunk. Volt, hogy negyedévig sem láttuk egymást, és a dac is közrejátszott abban, hogy nem írtunk egymásnak. Vártam, hogy jelentkezzen, ő pedig arra, hogy én jelentkezsek. Félreértések, kicsinyes sértődések mérgezték barátságunk amúgy is vékonyuló szálait. Egyre inkább átéreztem Kerouac írását: „Kalandjaink ideje elmúlt. Továbbra is megmaradtunk jóbarátoknak, de életünknek új szakaszába kellett lépnie.” Hát igen; sajnos. Így alakultak a dolgok, hónapokig nem láttuk egymást. Aztán ismét írt, ismét találkoztunk; mintha temetőben járt volna, és mikor újra átlépte azt a küszöböt, amelynek falai közt annyi mindent átélt, majdnem sírva fakadt, kimondva a gátor tájékán feltörő érzéseit. De hát így alakultak a dolgok; mindaz, ami volt, önmagában teljes volt. Átéltettem azt a fajta életet, amiről csak álmodozott, és bármilyen történjen, ezért mindig hálás marad neki. Volt ugyan idő, amikor szinte gyűlölte, amiért sárba tiporta megegyezésüket, barátságukat, mindazt, amit fontosnak hittek, de ma már valahogy minden más. A piramis csúcsáról csak lefelé lehet menni. Ismét találkoztunk; és minden egyes találkozás egy-egy fok a megszabadulás útján hamis énjétől. Ha nála-vele van, teljesen más személyiség bontakozik ki benne, és képes arra, amire máskor nem: önmaga lenni! Szemének villanásai, egész lényének atmoszférája lehántja róla a képmutatás rétegeit, és ezt neki köszönheti. Sűrűlódásaink, félreértéseink semmivé foszlanak, ha meglátja szemében azt a lángot, ami felgyújtotta benne a megtisztulás iránti szenvedélyt, hogy fogadja el magát, legyen az, aki a lelkem mélyén valóban az. Szeretete iránta olyan mély, ami már az ember isteni sajátja, amikor az abszolútra való törekvésben átlép anyagba zárt világán, hogy a szellemiség síkján egyesüljön azzal a másikkal, aki valahol önmaga torzított tükörképe.

Utazás

Utazni muszáj, ahogy hajózni is, még szárazföldiségünk ellenére is. Gyakorta kellett utaznia, bár igazából erre semmi nem kényszerítette; egész életét leélhette volna úgy, hogy ki sem lép faluja határán, mivelhogy adva volt mindaz, ami a fizikai életben maradáshoz szükséges – lakás, ellátás, munka nélkül szerzett jövedelem, járadék – és még egyedül sem volt, hisz szüleivel élt, kikkel kapcsolata változó, mint az időjárás. Ám minduntalan benne vibrált az elvágyódás, a menni-látni szlógén varázsigeje, még akkor is, ha legtöbbször csalódás érte, mert hiába a tapasztalás, „a tudom, hogy a messzeség megszépít mindent, és a vágyakozás maga a boldogság, nem a beteljesülés”, néha – s immár egyre gyakrabban – megmagyarázhatatlan ürességet érzett, mikor egy-egy látnivalót megcsodált, megtapasztalva a hely szeilemiségét, atmoszféráját. Minduntalan visszhangzott benne a „na és most mi van”, ha már látta, amit látni akart. Ennyi, kész, ez volt az a valami, amiért órákat utazott, hogy pár perc alatt láthassa, megnézhesse saját két szemével azt, ami könyvekben, filmekben olyan szép. A valóságban is vonzóak, lenyűgözőek a városok, romok, nevezetességek, de... mintha kezdene fásulttá válni, vagy mintha belülről rohadna lassanként a megismerés vágya, a látni valami csodát kényszere, s egyre inkább visszahúzódik saját kis világába, járva lakhelyének csodás tájait; mert hegyek, völgyek, kis tavak és erdők sűrűje várja ott is, ahol... mindig a lámpa alatt van a legsötétebb, szokták mondani, s van is benne valami. Jó, más a Szajna és a Rajna, a Pieta és Mózes szobra, mint a falu végén lévő Krisztus-kereszt a mélyútnál. Miért, hogy nagy utazási vágya elapad, mint valami kis csermely, mely már csak esőzések idején árad olyan sebesen, ahogy ő szaladt világgá minden nyáron, hátrahagyva az átlagélet minden biztonságát, hogy belevesse magát a bizonytalanság mámorába, ahol ki tudja, mi minden érheti, jó, rossz, vegyesen, ahogy az élet hozza a maga változásait. Mert semmi sem örök, s

ami egyszer tetszett, meglehet, később már csak közönyt vált ki, melyben az emlékezés melankóliája párosul a jelen sivárságával.

Vagy ez is az „öregség” számlájára írható, hogy már egyre nehezebben indul el, egyre körülményesebb, izgatottabb, holott megfelelő rutinja van már, mégis...

Mennyi mindent szeretett volna látni, és mily kevés volt az, amivel szembesülhetett! Ám a realitás szintjén maradván – bár elrugaszkodni könnyű volt – letett arról, hogy valaha is a Machu Picchunál lesz, vagy Kenyában, már annyira nem is izgatta magát miatta, mert már felsejlett benne a leendő, „akkor most mi van?”. Itt van, látja, kész. Olyan ez, mint a Nirvanába, vagy a mennyországba való megérkezés. Mi van ott, akkor? Csak ül, és boldog, szóval nagyon homályos és zavaros állapot valahogy ez a túlvilági életbe vetett hit, mert az sem lehet annyira kielégítő, mint egy nagy vágyálom megvalósulása, mert ott és akkor is szembesül azzal, hogy „na és most?”. Az örök változás, változtatás az, ami talán a „boldogság” fogalmába belefér. S ezért az utazás az, ami a leginkább megközelíti a boldogság fogalmát, mert a természet rendje az örök változásra épül, és így, a vándorlás valahonnan valahová az, ami „életet” jelent. Hogy sokan nem szeretnek utazni, más dolog; ő sem szeret sok mindent, ill. nem érdekli. Nincs olyan ember, akit „minden” érdekel, aki ezt mondja, állítása hazugság, önámítás.

Mégis, benne él az egész világ, s ha váltakozva is, de fel-feltűzelődik hamvadó parazsa más világrészek megismerésére, és olyankor útikönyvekbe roskad, olvasva éjjel-nappal, miközben az arra jellemző zenét hallgatja. Nyughatatlansága néha elviselhetetlen, de egyre gyakoribb az olyan időszak, mikor már akkor sem menne, ha mehetne, ha valaki beállítana hozzá, hogy „na gyere, menjünk ide, vagy oda”. Néha lebetonozza magát, és nem is akar elmenni, olyankor átesik a másik dimenzióba, és élvezni azt a miliőt, amit létrehozott: saját szobájának varázsát, melyben könyvek, szobrok, festmények tömkelege valami Verne-i romantikát sugall, olyasvalamit, ami tudat alatt él benne, de képtelen megfogalmazni és átélni úgy, ahogy, mert... akkor már minden más. Ha egy

vágykép valós alakot ölt, elveszti azt a varázst, ami lelki szemei előtt lebegett, mintha szétpukkadna egy léggömb, s darabjaival már nem tud mit kezdeni.

Aztán jön a megnyugvás-belenyugvása, és újra rácsodálkozik környezete szépségeire, majd egy idő után újra fellángol az utazási láz, de megint alábbhagy, és ez így megy évről évre. Valami, ami örök, mégis változó, mint létezésének apró rezdülései.

Kezsibu

Nehezen definiálható az a valami, amiben hitt; keresztény családba született. Aztán ahogy teltek évei, úgy egyre inkább lehámlott róla a falusi plébánia erőltetett hitvallása, melynek ellentmondásai már akkor szúrták szemét. Mire kinőtte gyermekségét, már tudta, valami mást keres, valaki mást, aki valahol az, akiről beszélnék, de mégsem az. Mikor aztán megtapasztalta az élet sűrűségét, mindazt, amiről csak olvasott addig, már kikristályosodott benne egy újfajta világnézet, melyet megfogalmazni nem tudott, de érezte, ahogy a hideg szél csípését nem tudja, honnan fúj, csak érzi, hogy van, létezik, és cibálja beteges testét-lelkét valami felé, amivel a földi embereket vigasztalják, rájuk erőltetve a szegénység nimbuszát, miközben ők maguk pont az ellenkezőjét teszik nap mint nap.

Mikor megszabadult szűk környezetének szorításából, mely szinte fullasztotta időnként, akárcsak a szülői ház zsarnoksága, akaratossága, megtalálta azokat a lelkeket, akik mások voltak. Nevezetesen zsidók; persze, épp csak annyira, amennyire ő keresztény. Nem gyakorolta vallását, csak önmagában, „Isten igen, egyház nem” szlogennel, és így voltak új barátai is, kik zsidóságukban hordozták másságuk kívülrekesztését, mindazt a félelemmel teli aggodalmaskodást, melyet évszázadok óta elszenvedni kénytele-

nek. A legjobb barátai zsidó származásúak lettek, bár akadt egy-két keresztény is, sőt, egyikük nagyon is a keresztény humanizmus zászlaját emelte maga fölé, miközben köznapi cselekedetei mindenek voltak, csak szeretetteljesek nem, ám mégis így volt teljes egész, ahogy test és lélek sem válhat ketté.

A gyakori beszélgetések, viták, melyek a keresztény-zsidó párbeszéd keretében zajlottak le, tanulságosak voltak, ahogy jellemüket megismerni, tapasztalni, s mindemögött magát az Embert, ki legyen bármilyen származású, alapjaiban egyazon töről fakadó rügy, mely kivirágzik, hogy virulása után a hanyatlásnak adassa maradékát.

E vegyes szellemi társaság közepette kutatta tovább a lehetséges változatokat. Sokféle gyülekezetben, felekezetben megfordult, s a könyvek megmutatták neki a buddhizmust is, melyet igencsak vonzónak érzett, és valamelyest bele is mélyedt, úgy-ahogy megtanulva lényegi mondanivalóit. Időnként nagyon „buddhistának” érezte magát, miközben vérében ott pezsgett a kereszténység ősi aranyforrása, és a zsidóság végtelen szenvedése a létezésért; így aztán eléggé megzavarodott önmaga vallástalanságában, mert valami újfajta eszme született meg benne akaratlanul is, mely minduntalan járatta agyát, lelkét, és pedig nemcsak szellemi szinten, hanem a köznapi valóságban is, ahol pedig nap mint nap megszenvedte létezésének minden hiábavalóságát és a szenvedést is, melyet újra és újra átélni volt kénytelen. Gúnyolódások, csúfolódások sora kísérte útját, külsejére éppúgy, mint „személyiségére”, hiszen kilógott a hétköznapiaságból nemcsak emberségével, külsejével, hanem társadalmi státusával is, mert szabad volt, meg nem is, és ez a másság szörnyen irritálja a köznap embereit, mert szemükbe vágja akaratlanul is, hogy ő valamilyen szinten „felettük” áll; de megvolt ennek az ára, és mindenért fizetni kell, könnyekkel és izzadsággal, miközben érezte és tudta, hogy valami olyasminak a birtokába került saját tapasztalatai során, aminek sok neve lehet, de egy lényege.

Egyszer aztán megvilágosodott, hogy tulajdonképpen mi is ő: kezsibu! Kezsibu, azaz ke-keresztény, zsi-zsidó, bu-buddhista.

Kezsibu. A három vallás egyesülése benne, mely új eszmeiségben bontakozott ki, és ami keveredés után egyfajta megtisztulást hozott elő, valami újnak adva át helyét, mely megtartja a régieket, de egyesíti az újonnan jött eszmékkel, és most már egy teljes egészé állt össze ez az egykor oly zavarosnak tűnő lelki-szellemi állapot, melynek sűrűségében néha azt hitte, elmerül, mint valami iszapban, de aztán megtalálta azt a közös nevezőt, mely felszínen tartja, mi több, egyre magasabbra emeli, mert fölfelé kell kapaszkodni a szellemi létrán, fel a piramis csúcsáig, ameddig csak bírja és lehetősége van rá, mert egyedül az számít, ami benne láthatatlan, melyet nem csúfolnak ki, mert elrejt, miközben kimutatja cselekedetei révén még akkor is, vagy azért is, ha megalázzák. Nem változott meg az élete, csak megszilárdult valamilyen szinten; önmaga kapaszkodóját teremtette meg, és hangtalanul visszhangzik benne: „Kezsibu vagyok”.

A gyónás

(Barcza Barna emlékére)

A napok szinte repültek – ahogyan álmaiban szokott –, és a búcsú pillanata fájdalmas volt ugyan, de tudták: hamarosan ismét találkozni, így könnyebben viselték az elválás szindrómáját. A busz késett – ez nekik jó volt, többet lehettek együtt.

Ültek a pályaudvaron, egymás mellett, néha egy-egy szót váltottak, de igazából nem is kellett a szavakat kimondani, úgy is tudták, mit akar, mit gondol a másik. Aztán csak megérkezett a busz, és elváltak; még visszaintett a busz ablakából a kanyarban, majd hátradőlt, és behunyta a szemét. A táj nem érdekelte; mostanság gyakran megfordult erre, s az utazás már unalmas: ismeri mindkét oldal látnivalóit. Néha fel-felpillantott, nézte az elsuhanó

autókat, a táj egy-egy szebb részletét, majd újból elbóbiskolt, gondolataiba merülve.

Fél tízkor már Budapesten volt. A város most valahogy üresnek tűnt. Ideje volt még bőven, hisz csak egykor lesz találkozója egy másik barátjával. Mivel szép idő volt, fogta magát, és felment a Várba a 16-os busszal; alighogy leült a buszban, jött három idősebb hölgy, kezükben térképet tartottak, s hozzá fordultak, valamit kérdezve. De ő egy szót sem értett; az előtte ülő srác azonban tudott beszélni azon a nyelven, így őt magára hagyták, és megbeszélték, amit akartak. Elszomorodott; milyen buta vagyok – gondolta magában, s irigyelte azt a srácot, hogy beszél idegen nyelven.

Mindegy; itthon otthon van, jutott eszébe a szlogen, de azért a nyári napot beárnyékolta ez a kis incidens. Ám ahogy egyre feljebb kapaszkodott a kisbusz a Vár domboldalán, úgy tért vissza az ő hangulata is. Turistának képzelte magát, holott második otthona ez a város. Most azonban az a fajta izgalom járta át, ami a turistákat általában: az újdonság, a látnivaló varázsa. Fent, a Dísz téren elvált a sokaságtól, akik a Halászbástya felé vették útjukat. Ő a Vár felé ment, és lenézett a városra, mely életének oly fontos része, s ami annyi örömet, bánatot adott. Szerette ezt a várost; sajnálta, hogy nincs egy kis garzonlakása, de tudta, ha lenne, sem tudná fenntartani, nincs miből. Annak is örül, hogy viszonylag közel lakik Budapesthez, egy óra alatt bármikor itt lehet.

A turisták jöttek-mentek, csoportokban, szólóban; végigjárta az egész környéket, és már épp arra gondolt, lemegy a Moszkva térre a kisbusszal, amikor meghallotta a harangszót. A Mátyás templomban mise kezdődött; önkéntelenül is odament, és belépve, azonnal megcsapta a tömjénfüst csodálatos illata, mely átjárta egész lényét, szinte belészívódott bőrének minden pórusába.

A mise elkezdődött; áhítattal hallgatta a kórus mennyei zenéjét, a lélekbemarkoló szólókat, és a félhomály, a gyertyák és a hely atmoszférája lassan átalakította lényét. Ugyanaz a fajta érzés kerítette hatalmába, mint Rómában a Szent Péter Bazilikában. Nem is emlékszik rá, mikor volt utoljára templomban, nem

szokott odajárni; ez a spontán részvétele egy misén annál nagyobb jelentőséggel bírt.

Ahogy mászkált a templomban – mert egy helyben nem volt képes sokáig meglenni –, elnézte a templom belsőépítészetét, a szobrokat, a kitett zászlókat és az embereket, akik mint hangyák egy hangyabolyban, jöttek-mentek; ám ez a nyüzsgés egyáltalán nem zavarta, sőt, jól is esett. Hangulata egyre jobban átvette a templom atmoszféráját, úgy érezte, a reneszánszba tért vissza, abba a korba, ami az ő igazi kora, és hogy ő maga is amolyan papféle, vagy legalábbis valamilyen szerzetes. A zene, az ének egyre jobban átítatta lelkét, mely amúgy is elég lehangolt volt, és mikor már az áldozás kezdődött, nem bírt magával: valami megmagyarázhatatlan érzés tört fel benne, és magában könyörgött kegyelemért, bűnbocsánatért, kérve Őt, hogy ne hagyja magára, mert fél egyedül, és szeretne jó lenni, szeretne szeretni...

Szeme közben megtelt könnyel, és önkéntelenül is beállt a sorba, hogy átvegye a paptól az ostyát. Tudta, gyónás nélkül nem szabadna áldozni menni, de nem érdekelte; csak annyit tudott, de azt biztosan, hogy most nemcsak szellemileg kell az Úrral egyesülnie, hanem fizikai anyagban is éreznie kell testében az Ő létét. A pap közben mondott valamit, és a ministráns szája elé tette a kis tányért; egy pillanatra csodálkozva nézett rá, hiszen ő kisírt szemmel állt előtte, reszkető ajakkal, kézzel. De csak egy pillanatig tartott mindez, s mikor megfordult és visszafelé ballagott, már nyugodt volt, és érezte, mint olvad el szájában az ostya.

Még ott maradt, leült az egyik padra, s megvárta, míg a sokaság elmegy. Csak akkor jött ki a vakító napfényre; nem érezte úgy, hogy rosszat cselekedett. Bár, ha tudnák a körülötte állók... Mikor már ismét a városban járt, akkor gondolt arra, mit is tett; de nem büntudattal, hanem hétköznapi logikával. Reggel még eszébe sem jutott, hogy áldozni fog, és hogy pár óra leforgása alatt ennyi minden éri.

Mire nem képes az ember – mondta magának –, miközben mosolygott, és elindult a délutáni találkozóra.

Nyár volt, és minden olyan tiszta, éles, mint a felkelő nap első sugarai. A vidék csendes egyhangúsággal élte át a tavasz nyárba való átmenetét, és akik itt éltek, nem látták a szemük előtt feltárló csodát, mely ezernyi színt és illatot vitt szerteszét a mezők és erdők felől. Valami bénító unalom áradt néha a déli forróságban, amikor olyan mozdulatlanok látszik az egész világ, pedig a hőség párja az, ami egyfajta homályt terít a látvány elé, mintha titkolná, féltené kábító vad színeit, illatait.

Nem voltak illúziói, de valami megmagyarázhatatlan rokon-szenv mégis elhozta ide, ebbe a kieső világba, ahol az érzések még megmutathatják azt a belső tisztaságot, amit a nagyvárosi szenny már láthatatlanná tett örökös monotonosságával.

A tavat véletlenül fedezte fel; mindennap sétált, bolyongott, mint egy önmagát kereső lélek, de gondolatai mindig máshol jártak, és nem vette észre azt, amit később meglátott, de már nem érezte annak felemelő érzését, és visszhangként hullott rá az elszalasztottság fájdalma.

Mikor már otthon ült foteljában és újragondolta napját, döbbszent rá arra, mit is vett észre, és mi mellett ment el. Fejéhez kapott, felugrott ültéből, ideges mozdulatokkal rohángálni kezdett a szobában, tekintete minduntalan az ablakon túli világra esett azt lesve, nincs-e még túl sötét ahhoz, hogy kimenjen, és újra megnézzé, amit elszalasztott.

Fél nyolc volt; sokáig világos van ilyenkor, és a tóhoz fél óra alatt kiér, ha siet; de eszébe jutott a bicikli, és kölcsönkérve úgy porzott az út utána, mintha egyenest a felhők közé kerekedne.

A biciklit ledobta az árokpartra, ahol mezei virágok kókadnak a hőség után, és mint eszelős, rohant le a sekély partra, olyan erővel, hogy majdnem beleesett a tóba.

Ott állt, és nézte a tavat; lélegzete kongott belsejében, és kitárult karokkal figyelte a hullámok csillogását, apró fodrait és a parti kövekhez való csapódásukat. Majd nem tudta, miért, letérdelt a tó

partján, és két karjára támaszkodva belelógatta bozontos fejét a tó tükre fölé, és nézte azt az elmosódó emberi arcot, mely ő volt.

A hullámok lassú fodrokat alkottak, és mint egy koszorú, vonták körbe tükörképét, mely egyre erősebb, egyre tisztább lett, mint egy kép, mely önmagát festi meg. Vékony válla és kiálló bordái szinte csontváz-jelleget adtak felsőtestének, és ahogy egyre mélyebben nézett bele a tóba, a hullámok fodraiba, egyszer csak azt vette észre, hogy a kép megmerevedik és kisimul, mintha egy láthatatlan valami lenyomná a hullámokat. Mikor egy pillanatra behunyta szemét, mert vakította az utolsó napsugár erős visszatükröződése, tágranyílt szemmel bámulta tükörképét. Nem kapott levegőt, patkokban folyt arcáról és nyakáról a sós verejték, és kitágult szempillái egy Krisztus-arcra néztek szembe, melyben a világfájdalom soha ki nem fejezhető és le nem festhető ábrázolása szívbe-markolóan adott egy szimbolikus érzést.

Bámulta magát – a Krisztus-arcot –, és a sima vízfelületben benne volt minden, ami fontos és lényeges. Nem kellett szavak, magyarázatok, képek, elég volt a tekintet kimondhatatlansága, a szem nézése, mely rabul ejtette és vágyakozással, hogy belevesse magát a hullámokba, a békák és halak közé, a nádasba, hogy soha senki ne tehessen fel buta és értelmetlen kérdéseket, amikre úgy sem lehet válaszolni.

A képtől sóbálvánnyá vált; mozdulatlan lett, mint a kő. Majd egy tört pillanat alatt csobbant a tó, a hullámok elnyelték Krisztus arcát, és újra önmaga remegését, kiábrándultságát látta. Réveteg mozdulattal, botladozva tovább lépkedett az úton, melyre kiért, és melyen végig kell mennie. Már nem kérdezte, miért.

Hajnali telefon

(Döncinek)

Éjjeles műszakom a vége felé közeledett. Kinéztem portásfülkém ablakán, mert hallottam kutyám vad ugatását; szinte túluggatta önmagát, meg-megfeszítve vékony láncát. Két ember állt kint. Mikor kaput nyitottam, már túl voltam a csodálkozáson. A kapuban egykori osztálytársaim álltak.

Dönci mondta, nem jó a segélykérő telefon. Azért jöttek le, mert telefonálni szeretnének a mentőkért. Akkor gyere be, feleltem. Bejött velem, Berki kint maradt. Leültem, s kapcsoltam a telefont; Dönci mellettem állt. Míg a hívásra vártam, lopva ránéztem. Hónapokig nem látjuk egymást, pedig egy faluban élünk. Ritka találkozásaink mindig felkavartak, de most valahogy más volt: kedvesen köszönt, mosolygott is. Öregszik – gondoltam. Hallgatunk, a hívás csak nem akart bejönni; már kényelmetlen volt a csend, mely súlyával ránk telepedett.

Furcsa, és egy felszakadó seb fájdalmával felérő találkozás volt ez; eszembe jutott mindaz, amit szeretnék, de nem tudok elfelejteni. Mintha moziban ülnék, úgy elevenedik meg lelki szemeim előtt a múlt. Tizenhárom éve történt.

Akkor haverok voltunk; kamaszkorunk álmai, a vidéki élet romantikája és a kis közösség együvé kovácsolt minket. Jól kijöttük egymással, gyakran kerestük fel egymás otthonát. Aztán mint derült égből a villámcsapás: a kamaszkor, a felfedezések ideje meghozta a maga gyümölcsét.

Fejletlen, betegeskedő gyerek voltam, és mindig csodáltam az egészséges embereket, hogy szépek, erősek. Kamaszos játszadozásaink egyre komolyabbakká váltak, minket is lekötött a nemiség, mint minden kamaszt. Ő odavolt magával, amikor együtt voltunk, én nem akartam „játszadozni”... Dühbe jött, kiszaladt a világba azzal a hírrel, hogy homokos vagyok. Az emberek hittek neki; hiszen én nem voltam közkedvelt, és a hír futótűzként terjedt,

egyre terebélyesedett. Mindenki így ismert már, naponta kellett elviselnem gúnyos célzásait. Magamra maradtam, nem voltak barátaim; neki persze mindenki az volt. Később már tudták az osztálytársaim is, senki nem volt, aki mellém állt volna. Elhúzódtak mellőlem a buszon, ahol csak lehetett, belémvágták lelki késeiket.

Egyszer elmentem Dönci lakására, gondoltam, megbeszélhetnék a dolgot. A tárgyalás azonban egy pofonnal végződött. Mikor kijöttem a szobájából, anyja megállított:

– Nem akar veled lenni, nem érted?

Micsoda? – kiáltottam magamban. Már az anyjával is elhitette én rólam azt, amit ő művel másokkal?!

Ahogy teltek a hetek, a hónapok, iskolatársaim kezdtek rájönni, elvetették a sulykot. Már nem bántottak, s ha külön-külön találkoztunk, lesütött szemmel osontak el mellettem. Otthagytam az iskolát, dolgozni mentem. A bélyeg azonban rajtam maradt. Gyenge voltam, komolyan vettem a gúnyolódásokat, és menekültem.

De itt maradtam a faluban, mert az élet megélése is lehet életcél. Annyi mindennek elmondtak az emberek; de az eszmék és vallások bonyolult útvesztőiben lassan rátaláltam önmagamra. Az évek azonban múlnak, s amit csak egyszer ad az élet, az ifjúságot, már vissza nem adja. Fiatalságomra emlékezni pusztá fájdalom; barátok nélkül, magamba mélyedve teltek éveim. A megbocsátás művészetét gyakorlom, bosszúra sose gondoltam; de a múlt fájdalma a jelen terhe, amely a földhöz láncol.

Elnéztem Dönci arcát, ahogy ott állt mellettem; hát őmiatta kellett annyit szenvednem éjszakákon át, sírnom, reszketnem, lesütött szemmel járnom, miközben ő csak nevetett, vagánykodott kirobbanó ifjúságával, erejével – ez hát az az ember?!

Megszólalt a telefon, és kapcsoltam az ügyeletet; átadtam a kagylót Döncinek, ő bemondta az adatokat, majd elköszönt, és elmentek.

S az élet is megy tovább. Dönci megnősült, felesége, fia, lánya van. Él, s élek én is, bár megtörtén. Más-más irányban folyik életünk, de jelen vagyunk egymáséiban. Bármikor találkozom

vele, még ha csak futó pillanatra is, látom rajta, lelkiismeretfurdalása van. Ami megtörtént, azt már nem lehet semmivé tenni.

Mikor elmentek, kikapcsoltam a telefont, már nem voltam álmos; a feltörő emlékaradat kimosta szememből az álmos fáradtságot. Pedig talán jobb lett volna aludni.

Hétköznapi szerelem

A lány nem volt sem szép, sem csúnya; amolyan „semleges”, akit nem nevetnek ki, de nem is fordulnak utána. Már túljutott élete negyedszázadán – milyen furcsa kimondani a „század” szót ilyen esetben, de hát a kimondottság ellenére, vagy anélkül is annyi, amennyi. És már igencsak „asszonyinak” való stádiumba jutott, ám valahogy nem akart összejönni a dolog senkivel. Kamaszkorában várta ugyan a hófehér királyfit hófehér Mercedesszel és 07 ügynöki képpel, ám ahogy teltek az évek, úgy adta egyre lejjebb és lejjebb a mércét; már beérte volna átlagos külsejű sráccal és egy működő Zsigulival vagy Nyugatról behozott autóval, ám ez sem akart a valóság köznapiságában realizálódni, így aztán az álmok és vágyak lassan, de biztosan átadták helyüket a gyűlöletnek és a közönynek. Először persze a gyűlölet lobbant lángra – őt miért nem veszik észre, hogy lehet, hogy Bözsit a nagy lófogával már húsz évesen eljegyezték, és Marcsát már két gyerek kíséreti –, ő pedig itt roskad szülei nyakán, mindinkább az elviselhetőség határát súrolva, miközben szörnyen féltik, s egyúttal ki is zavarnák a legszívesebben. De hát nem tehet arról, hogy olyan, amilyen; okos sem volt, épp hogy elvégezte a gimnáziumot, s ma a gyárban egy „dolgozó nő” a sok között, akik egyforma ruhába bújva nem is különböznek egymástól. Ez néha jó, máskor elviselhetetlen, s úgy érezte nem egy ízben, hogy égő ruhát vesz magára, mikor a kötelező munkaruhába búj. Ilyenkor eszébe jutott az otthon me-

lege, hogy mennyivel jobb lenne gyerekeivel, férjével „dolgozni”, de aztán sokszor az ellenkezőjére is gondolt, ilyenkor már elvált barátnői jutottak eszébe.

Élete egyhangúan telt: reggel munkába, délután otthon. Este tévé, videó, néha elment a még meglévő egy-két barátnőjéhez, a rokonokhoz, de igazából sehol nem érezte jól magát, s közhelyekben beszéltek, gondolkodtak. Valójában semmi nem kötötte az emberi világhoz. Önmagában élt, önmagért.

Nem volt igazán boldogtalan, de jobb sorsot is el tudott képzelni. S a legszörnyűbb az volt az egészben, hogy tudta: semmi újat nem várhat! Ugyanolyan lesz az elkövetkező tíz év is, mint az előző.

A fiú is olyan „átlagos” volt, bár mindennek nevezhető, csak „férfinak” nem, legalábbis nem olyan értelemben, ahogy egy férfit elképzel magának az ember. Sosem volt megelégedve magával, de viselte sorsát, és próbált valami értelmet keresni életének. Munkahelyén kívül azonban nemigen volt alkalma arra, hogy „éljen”. Szüleivel lakott a vidéki élet egyhangúságában, s bár volt egy-két haverja, igazából egyedül volt. Semmi nem érdekelt. Közelebb volt a harminchoz, mint a húszhoz, az igaz, de nem látszott rajta. Gond nélkül élhetett volna, s élt is néhanapján, hiszen szülei ellátták, s a fizetését sem kellett hazaadnia, ám az évtizedek alatt összegyűlt nézeteltérés és vita már megülte idegeit. Próbált a csendbe, nyugalomba visszavonulni, ha hagyták. Ritkán hagyták, sajnos; most ezt csináld, most azt csináld, ezt hozd, azt hozd, ide menjünk, oda menjünk – de hogy neki mikor mihez volna kedve, az nem érdekelt senkit. Dróton rángatott bábú, és már annyira megszokta, hogy el sem tudta képzelni, hogy valaha is önálló lehet. Hiszen semmit nem intézett, így aztán nem csoda, hogy analfabéta lett a köznapisághoz, bár volt érettségije és némi világnézete is a reklámokon kívül, mindez azonban nem volt olyan erejű, hogy „személyiséggé” váljon.

Egy pénteki napon, mikor esett az eső és már közelgett a tavasz, ez a fiú és ez a lány, találkoztak; mindketten a „minden mindegy” állapotában voltak, s a discóban, ahová máskülönben szökővenként jártak, valahogy „egymásra találtak”. A lánynak tetszett az,

hogy a fiú nem támadja le, a fiúnak pedig az, hogy a lány nem a szívéig simogatja egyből. Üdítőt ittak, majd alig szólva egymáshoz, az egész estét együtt töltötték. Hajnalban a fiú elvitte kocsikázni a lányt; már derengett, s szinte önkéntelenül egymáséi lettek, anélkül, hogy igazán akarták volna egymást. Csak úgy jött a dolog, mint egy nyári zápor, s miután kialudtak magukat, ki-ki hazament. Látásból ismerték egymást, hisz egy faluban éltek; most már köszöntek, elbeszélgettek egymással az időjárásról, a tévé műsorairól, mindenről, ami közhelyes, amin nem kell „gondolkodni”, csak beszélni, beszélni.

Teltek a hetek, hónapok; a lány immár egyre terebélyesebb lett. Úgy tűnt, anyuka lesz belőle. A srácból pedig apuka; apuka, ő?! Hiszen nem is tudja, mi az, apa, család, felelősség és a többi. Ám nekik nem is kellett ezzel foglalkozniuk. A „család” összejött, és megbeszélték a dolgokat. Megkérdezték a fiatalokat, szeretik-e egymást. – Persze, hogyne – felelték, és kéz a kézben kiléptek a leendő anyósi házból. Mire észbekaptak, már túl is voltak az esküvőn és a szegedi nászúton, s maholnap már gyereksírás veri fel az éjszaka csendjét.

A lány megnyugodott; végre családja van. A fiú is „megembe-
resedett”, hiszen most már apa, családfenntartó, így státusza me-
redeken emelkedett. Befogadták az amúgy labilis „társadalomba”,
és a lány is eltrécselt a többi fiatalasszonnyal boltba jövet-menet.
A szülők vettek egy kis házikót, tele minden jóval, így most már
élhetnek boldogan, míg meg nem halnak.

Egy férfi az ágyból

A férfi bizalmasan az ágy szélére ült. Nem ismertem, mégis, mintha valahol találkoztunk volna. Nézem, ő engem, s hiába kutatom, nem találok szemének szavak nélkül is mondható közléseit. Mit akar? Talán megbánta, hogy eljött? Szólni kéne, mert ez a csend már kínos, mi több, félelmetes. Ott ül az ágy szélén, egy szál alsónadrágban, és nem mozdul, nem szól. Csak néz. Szólni kéne, de valahogy nem jön ki a hangom, pedig kiáltok, mégse hallani.

– Mi van? – kérdezi mély basszus hangon, és megcsuklik; kezét, mely jó nagy parasztkéz, szája elé teszi, és köhögésfélét csinál. De nem az. Ennél az embernél semmi sem az, ami? Furcsa.

– Mi van? – kérdezem vissza, és mosolyogni próbálok, de mosolyom inkább hasonlít egy vicsorra.

– Van cigid? – kérdezi, és végre rám néz. Szép szeme van, barna, mélyen ülő, gondolkodó, melyben látszik az értelem, megcsillan mint egy esőcsepp, ha rásüt a napsugár. Én csak értek ehhez!

Szó nélkül felkelek az ágyból, és meztelenül végigkoslatok a szobán. Egy kicsit röstellem, hogy ilyen kuplerájban kell fogadnom ezt a férfit, aki valahogy más, mint a többi. Többet akar és semmit. Érdekes. Már megint ellentéte magának, nekem, nekünk.

Mikor nagyokat, mélyet szíva kifújja a füstöt a plafon felé, s tekintete követi, dühös leszek, mert észreveszi a pókhálót, ami már egyre színesebb. Észrevette, de nem szól, csak mintha kissé nagyon halványan elmosolyodna.

– Mire vár? – kérdezem türelmetlenül, és szétrakom lábaimat, hogy pont belásson.

– Sietsz? – kérdezi, és végre mosolyog rendesen, úgy, ahogy a nagykönyvben meg van írva. Szép az arca, szája, ahogy mosolyra nyílik, jól áll neki a mosoly. Szeme is élénkebb, és egész arca frissebb, elevenebb, élettel telibb. Mindig tudtam, hogy a mosolygós arc vonzóbb és emberibb, mint a magába roskadó. Melle, mely szőrös, annyira, hogy szinte nyakát is befedi a dús szőrzet, össze-

nőve szakállával, mozgásba lendül; mintha nehezen kapna levegőt. Izgul? – kérdezem magamban, mert ilyenkor szokott szaporább lenni a légzés. Úgy látszik, igen, mert hirtelen eldobja cigijét, jól megnyomkodva a hamutálcában, majd elnyúlik az ágyon. Látom, hogy nadrágja, mely vékony és nem a legtisztább, egyre emelkedik, egyre dagad, mint a tengerár, és hamarosan feszül.

– Mért nem veszed le? – kérdezem, és kinyújtom karomat. Megfogja, és simogatni kezdi. Majd másik kezével ledobja nadrágját, és már teljesen meztelenül fekszik, oldalára dőlve.

– Mit akarsz?

– Amit te – feleli, s ebből látom, hogy nagyon kezdő.

Általában tudják az emberek, hogy mit akarnak, ha igénybe vesznek. Megmondják, mit várnak el és hogyan. De ez még azt se tudja, mit akar. Mit tegyek? Zavarban vagyok, pedig öreg róka vagyok a szakmában, nem most főttem meg a fazékban. Jól tud simogatni, jólesik, ahogy ujjai végigzongoráznak karomon, és meleg kezében fogja tenyerem, majd arcomat két tenyerébe fogja, és úgy néz. Melegem van. Ez érzéssel csinálja, mondom magamban, és elérzékenyülök. Mennyivel másabb, mint a múltkori; az olyan durva és lökött volt, hogy szégyelltem magamat helyette. Ordított, mindennek elmondott és mindent megcsináltatott velem, s nekem túrnöm kellett. A rohadt alak, a számba dugta a pénzt, és azt mondta: csináljam, gyorsan, még, még gyorsabban, ne érzelegjek, nem angyalka ő, elvárja a pénzéért az ellenszolgáltatást. Undorító volt, annyi szent! Ritkán, de elfogott néha a kétségbeesés és az a tudat, hogy mivé lettem. De most, most más volt! Ez szeretne szeretni! Ó, szeretni! Próbáltam én is szeretni, de ilyen pályán nem szabad szeretni, mert a kettő nem összeegyeztethető.

Hogy tud simogatni, ölelni, te jó ég! Karjaiba vett, magához szorított gyengéden, és suttog a fülemben valamit, de nem értem, mit. Mégis jó hallani, kellemes muzsika, és ahogy megérint, ahogy rám néz, szinte elolvadok a gyönyörtől. Nagyon megható, kedves ez a férfi. Parasztnak néz ki, de nem hiszem, hogy az. Harminc körüli lehet, és nagy utazótáskája ott van az ágy mellett, de nem nyitotta ki, s nem is engedte, hogy hozzányúljak. Mi lehet benne?

Jaj, hogy tud szeretni! Sikítani tudnék, de félek, megriasztom ezt a kedves embert. Inkább hallgatok, s átadom magam a karjainak, ölelésének, sóhajainak. Magáévá tett, és én örültem. Akartam, hogy elégedett legyen, és azt mondta, jó volt veled. Ennyi, nem több.

Mikor egymás mellett feküdtünk, s fejemet mellén pihentettem, nem szólt, csak nézett. Én se szóltam, nem tudtam, mit mondjak, bár annyi, de annyi mindent szerettem volna elmesélni, mintha legalábbis a gyóntatószékben lennék. Úgy éreztem, neki elmondhatom a bánatomat, az életemet, azt, amit elrontottam, és amit már jóvá nem tehetek soha. El szeretném mondani, és szeretnék sírni, mert már annyira összegyűlt bennem a könny, hogy ki kell adnom magamból, de nem csak magamnak. Jó más előtt sírni, látni a fájdalmas arcot, és tudni azt, hogy a másik együttérez velem. Zokognék, telesírnám párnámat, mert feltörnek bennem a fájdalmak, mint egy vulkán, és érzem, nem tarthatom sokáig magamban, ki kell adnom. Mert elnyom és lenyom, vízbe fúlok, a könnyeimbe, melyek az enyéme, de mások által termelődtek és növekedtek tengerre.

– Mesélj! – mondta a férfi, és a hajamat simogatta.

Meséljek? – kérdeztem magamban, de hol kezdjem? Hol az a határ, amit elmondhatok és amit kimondhatok? Szavak nélküli szavakat, újraértelmezve a szó jelentését, mely elkopott a mindennapi használatban.

Aztán elkezdtem, pedig nem akartam. Komolyan, azt hittem, magamban beszélek, de valahogy kinyílt a szám, és azt vettem észre, hogy a szavak hangosan, egyre hangosabban csattannak a falakon.

A békéért

Magányos voltam; s magányom tengerében büntudatom volt a világgal, az emberekkel és eseményekkel szemben, amiért semmit nem teszek annak érdekében, hogy valamit javítsak a gondokon. De hiszen, mondtam magamnak vigasztalásul, hogy segíthetnék másokon, ha önmagam sorsát se tudom helyes irányba terelni, s bukdácsolok egyik bajból a másikba. Kinek kellene az ÉN segítségem, ha felkínálom egyáltalán?!

Sokat filóztam ezen késői estéken, mikor már álom borult a városra, és csak a hajléktalanok mászkáltak üres tekintettel, átfagyott csontokkal, szájuk szegletében egy cigarettával, melyet a járdáról szedtek össze. Nem tudtam aludni ágyamon, pedig franciaágy volt, de csak saját testem nyomorúságát és terhét viselte. Munkám semmit sem adott, csak elvette szunnyadó reményeim. Az álom elhagyja az embert élete során, s kevesen vannak, akik kitartanak álmaik, saját felfogásuk mellett. Kitartottam úgy-ahogy én is, de mégis, valami hiányzott, mint a legfinomabb ételből a só. Akartam tenni valamit, de tenniakarásom belefűlt a semmittevés édes mámorába, ahol mint egy elázott zászló, lengedeztem ronggyá tépve.

Aztán mint egy villámlás, fény jelent meg agyamban: csak úgy a semmiből előjött, és parancsot adott nekem, hogy hová és mikor menjek. Mintha olvastam volna erről a gyülekezetről valamit az újságokban, de sose voltam ilyesfajta rendezvényen. És most annyira akartam, mint egy narkós a maga adagját.

Elmentem, s már messziről láttam a gyülekezetet. A belváros egyik utcasarkán álldogáltak, beszélgettek, aláírásokat gyűjtöttek. A hirosimai atomtámadás évfordulója volt, s megemlékezést tartottak, felvonulást, éjszakai virrasztást, éneklést. Ahogy a csoport-hoz értem, nem kérték személyimet, ki vagyok, mi vagyok; nyitottan fogadtak. Leültem közéjük. Hallgattam a szónokokat, aláírtam a hadkötelezettség elleni papírt. Próbáltam minél jobban szét-

szórni magam, mint a lámpafény, hogy minél több eseményt magamba szívjak.

Fiatalok és középkorúak egyaránt voltak, vidámak, de valami belső keserűség kiült szemükbe, mely beárnyékolta nevető arcukat. Este kilenc óra múlt, s egyre gyűltünk, egyre jobb lett a hangulat, s már én is elbeszélgettem egy-két békétársammal. Ismeretlenek voltunk egymás számára, mégis ismerősök, készen arra, hogy magányos tömegként léphessünk a koszos járdakövön a hatalom felé-elé, kimutatva nem hétköznapi érzéseinket. Megin-dult a menet; sétálva, békedalokat énekelve, tapsolva mentünk.

Elérkeztünk a Kossuth térre, itt leültünk, és virrasztottunk; voltak, akik kávé és üdítőt osztogattak. Az Országház impozáns épülete mint valami fatimai látomás magasodott fölénk. Átéreztük egy pillanatra, hogy milyen kicsinyek is vagyunk. Az órák teltek-múltak; ásítottunk persze, és fázósan húztuk össze magunkat, hiszen többségünk ágyban szokott aludni, nem a szabad ég alatt. Fizikai fázásunk ellenére belső melegségünk egyre jobban hevített bennünket. Negyed kettőkor meggyújtottuk a kis mécseseket mindarra a borzalomra, amit a világ legcivilizáltabb országa tett Hirosimával, örök nyomot hagyva az emberiségnek. Könny gyűlt a szemembe, s nem láttam a meghatottságtól az embereket, csak a tömeget, mely mint egy védőkar, körbefont, s lélegzete melegséget és közelséget adott. Mikor felhangzott a Give peace a chance, John Lennon híres békedala, a világ békemozgalmainak himnusza, kirázott a hideg. Én maradtam utolsónak, mikor már a hajnal is derengett, három sráccal együtt. Nem beszélgettünk, hallgattunk.

Tettem valamit a békéért! – visszhangzott belső énem, és ahogy róttam a hajnali város szürke renyhét, úgy éreztem, valamiféle lebegő állapotba kerültem, melyben olyan jól éreztem magam, és melyből a villamos csilingelése fájdalmasan felébresztett.

A hó csikorgott léptei alatt; besülyedt, s nyomába Ed lépegetett. Néha mellélépett, ilyenkor egyensúlyozott, majd hangos nevetéssel ütötte el ügyetlenségét. Eliz hátranézett, hosszú barna haja szabadon lebegett az erdő felől jövő szélben. Arca piros, egy tines homlokába hullt.

– Figyelj oda! – kiáltotta Eliz nevetve –, pontosan az én nyomomba lépj!

– Láthatod, hogy igyekszem – így Ed, s karjával intett, hogy lassabban. Eliz direkt összevissza lépkedett, Ed azt sem tudta, hová lépjen, melyik lábnyomba, hiszen az se volt mindegy, hogy a jobb, vagy bal nyomba lép. Már kezdte unni ezt a játékot, mikor éles kutyaugatás törte meg a hómező fehér csendjét.

– Hallottad? – kérdezte Ed, s megállt. Eliz is figyelt, szeme tágranyílt a várakozástól, majd halkan, nehogy meghallja a kutya, odaszólt Edhez.

– Valami baj lehet vele.

– Szerintem is – felelte Ed, s szakállát simogatva előreindult. Most már nem nézte a nyomokat, ő maga törte meg a hómező napfénytől csillogó kristályosságát, mely vakította. Ropogott a hó léptei alatt, s a fákról le-lehullt egy-egy hódarab, ahogy hozzáért könyökével. A cinegék fázósan röpködtek feje felett, s egy szarvast látni lehetett, amint sietve elszaladt.

Még egyszer hallották a kutyaugatást, mely valahogy messziről jött, mintegy valóságos túl világból, ahol a felejtés könnyű álom csupán. Tekintetükkel keresték a nyomokat, de semmit nem láttak. Hallották a kutyaugatást, de semmi nyomot nem láttak a hóban! S egyszer csak egészen közvetlen közelükben hangzott fel a kutyaugatás, mely lassan vonyítássá alakult át; fájdalomittasan hangzott. A csend megtört, mint egy üvegszilánk, széttörve az erdő harmóniáját.

– Nem értem – dünnyögte Ed –, itt hallom, és nem látom. Furcsa, nem?

– Ijesztő – nyugtázta Eliz, és átfogta Ed karját. Körbenéztek, hallgatóztak, igyekeztek minden apró zajra figyelni, de halotti némaság vette körül. Aztán újra felhangzott a kutyaugatás; mintha sírna.

– Félek – suttogta Eliz, s játékos kedve semmivé foszlott; reszketni kezdett.

– Nyugalom – suttogta Ed, de szemében értetlenség vibrált.

S akkor mindketten egy méteren belül hallották a már ismert kutyaugatást, mely fülükbe csengett, megremegette idegsejtjeiket. Eliz felsikoltott, s Edhez szorult, két kézzel fogva át testét, s szeme összeszűkült a rémülettől.

Ed csak állt, hallgatózott; bár kiverte a verejték, homloka izzadt-ságtól gyöngyözött, igyekezett úrrá lenni tehetetlenségén.

– Hallottad? – kérdezte. Eliz csak bólogatott.

– Ilyen nincs! Egyszerre halljuk, és semmit nem látunk: mi ez?

– Menjünk innen – suttogta Eliz, és könnyörgőn nézett Edre.

– Nem, nem megyünk – felelte –, tudni akarom, mi ez. Hallgass!

Újra felhangzott, de most alig hallhatóan a vonítás közvetlen közelükből.

– Szerinted honnan jött a hang, melyik irányból?

– Nem tudom – suttogta Eliz reszkető szájjal. – Menjünk, kérlek menjünk el!

– Még nem – így Ed, s gyengéden eltolta magától Elizt.

– Innen jöhetett a hang – mutatott észak felé. Eliz nem felelt, mint egy rakás szerencsétlenség állt mozdulatlanul.

Ed megnézte a hófödte talajt, melyen semmi nyom nem volt. Aztán leguggolt, majd tenyerével megsimogatta a havat; ilyen fehér havat még sose láttam – dünnyögte magában –, s lassan kotorni kezdte.

– Mit csinálsz? – kérdezte Eliz, de Ed nem válaszolt. Kotorta a havat, szinte kutává válva, s egyre jobban belejött, már nem is létezett számára külvilág; a hó csillogása elvakította, szemében lángolt a hópelyhek tisztasága, az aranykori tisztaság, melyből oly régen kihullott az emberiség. Az aranykor, a maya jelent meg lelki szemei előtt, s valahogy kezdett megtisztulni, ahogy a hópelyhek

szálldostak körülötte. Beleásta magát a hóba, s érezte, ujjai valamit megérintettek. Megállt, lihegett, kezével megtörölte homlokát, s nagyokat nyögve, sóhajtozva, immár lassú tempóban kaparászott tovább. Már látta, tudta mi az; Eliz lassan közeledett feléje, s mikor már Ed mellett állt, a hóbucka mellett, felsikított ijedtében, mikor meglátta a kikapart kutya csontvázát. Félig el volt rohadva már a kutyatetem.

– Ne, ne, ne! – sikította Eliz, és ráomlott a hóra, mint a kártyavár. Ed nem mozdult, látta, semmi baja testileg (!) Eliznek, így nyugodt maradt. Nézte a tetemet, s valahogy ismerősnek tűnt. Formája, alakja, szőrzetének színe, mintha... mintha egykor volt kutyája lenne itt! Képtelenség – mondta magában –, az én kutyám már nyolc éve halott, s száz kilométerrel távolabb van eltemetve. Bár a mai napig nem halt meg számára a kutya, hiszen nagyon szerette, s sokszor eszébe jutott, nézegette a róla készült képeket. Azóta sem volt kutyája, mert nem bírt másikat venni. A kutyában élet van, érzés, gondolat, szeretet – nem játékszer, s nem robot.

Lassan felállt, majd visszadobálta a havat a tetemre; még egy kis hantot is készített, egy buckát, majd Elizhez ment. Már jobban volt, csak egy kis ijedtség szállta meg, mint napot a szürkület. Sötétedni kezdett, s a hó fehérsége szinte kivilágította útjaikat, melyen jöttek. Egymásba kapaszkodva, nagyon lassan, szinte vándorogva mentek visszafelé. Nem szóltak, bár mindkettejükben felgyülemlett a mondanivaló, érezték, a súly, melyet viselnek, nem bírja el a nyelv erejét. Hangtalanul, csak lépteik ropogása kísérte útjukat. A játékosság elveszett, mintha sosem lett volna. Idő kell, hogy újból játszani tudjanak.

A hó hullani kezdett, s lassan belepte lábnyomukat és a kis hantot. Nem kísérte útjukat kutyaugatás. Már EGYÜTT voltak újból.

Kézből kézbe

Nem tartozott a szegények közé, de azért az átlag alattinak számított az a hely, melyet a társadalmi státuszletrán magáénak mondhatott. Elégedett volt, bár néha szerette volna, ha könnyebben élhetne, s nem kellene egy-egy komolyabb vásárlás előtt gondolkodnia, érdemes-e megvenni azt a valamit, amire vágyott. Igénytelensége azonban nem a „proliság” igénytelensége volt, sokkal inkább a bölcs belenyugvásé és azé az intelemé, mely azt mondotta: saját vágyaidhoz légy elégedett, és annak örülj, amid már van, ne vágyakozz olyanra, melyet úgysem érhetsz el.

Szeretett volna gazdag lenni – na nem nagyon, mert a nagy gazdagság épp annyira káros, mint a túlzott szegénység –, hanem csak úgy „milliomosnak” lenni. Mennyi jót tehetne, ha sok pénze lenne – motoszkált benne ez a gondolat, s mikor aztán egy borongós, életutálattal teli esős novemberi napon megvette szokásos évenkénti lottóját, elábrándozott azokon a lehetőségeken, melyeket véghez vihetne, ha sok pénze lenne.

Szinte el is felejtette a lottót; csak vasárnap este jutott eszébe, meg kellene nézni, milyen számokat húztak. Mikor saját szelvényét is megnézte, és látta, hogy a számok ugyanazok, el sem akarta hinni, s amennyi öröm, annyi félsz is átsuhant rajta. Úristen, most mit tegyek? – visszhangzott benne a kérdés, s nem is szólt senki-nek, csak miután átforgolódta az éjszakát, másnap reggel mutatta szüleinek is azt a darabka papírt, mely alapjaiban megváltoztathatja életüket.

Utána minden olyan gyorsan ment; nyugtatókat kellett szednie, nem bírt magával; mikor aztán jópár hét után birtokába került annak az áhított gazdagságnak, végre engedett saját egoizmusának, és vett egy olyan autót, amilyenre mindig is vágyott. Használtan vette, de ez volt a mániája, és az „autó”. Egy Jaguár! Zöldeskék színű, világos bőrüléssel. Hatalmasnak tűnt, s bizony jópár kilométert meg kellett tennie, mire tudta vezetni úgy, mint régi kis autóját. Szüleit elküldte nyaralni két hétre egy trópusi

szigetre, közben a házat kívül-belül átrendeztette, építtette új bútorokkal és egyéb dolgokkal.

Barátainak – kik hosszú évek óta megbízható, kedves, őszinte barátai voltak – nehezen mondta el, milyen szerencse érte, s nem is akarták elhinni, csak mikor elment hozzájuk, és egy borítékban az asztalra tette ajándékként azt a pénzt, melyet elkölteni nem nehéz, de összeszoprolni annál nehezebb.

Első körben minden barátjának – s ezek nem voltak sokan, öten – egy-egy milliót adott, készpénzben. Utána zavarban volt, gyorsan elment, s megkérte őket, hogy ne is említsék többé azt, amit kaptak. Nem is olyan könnyű gazdagnak lenni, sokkal nehezebb ajándékozni, hiszen örömmel és szívesen adta, de valahogy olyan nehézkesnek tűnt mégis. Annyit kért csak tőlük, hogy ettől ne változzon semmi, de tudta, akaratlanul is valami változás lesz előbb-utóbb.

Felváltva ment körutazásokra barátaival; fél év alatt a fél világot bejárta, azokat a helyeket felkeresve, melyekre kíváncsi volt: Egyiptom, Kenya, USA, Peru, India. Szülei nem akartak ilyen helyekre elmenni.

Aztán lassan lenyugodott. Jöttek az unalmas, szürke napok; az, hogy milliói vannak, nem tudta megváltoztatni, néha ugyanolyan depressziós volt, és céltalannak, értelmetlennek látta az életet, sőt, szinte még inkább annak, megtapasztalva azt, hogy nem is olyan nagy dolog az a gazdagság. Hiszen most már nincs mire vágynia, a vágy megszűnt szó, mert bármit bármikor megvásárolhatott, s elmehetett máról holnapra bárhová. Néha meg is tette; volt, hogy rájött a mehetnék, s fogta magát, elrepült egy-két napra Párizsba, vagy Londonba De valahogy nem érezte „igaznak” ezt a dolgot. Mit, mit is tehetne igazából? Akik szerették, s akiket kedvelt, megsegített. És utána? Hétköznapiak, ünnepnapok, baráti estek...

Valami, valami más kellene. És akkor jutott eszébe az a furcsa ötlet, hogy úgy fog segíteni ismeretlen embereknek, mint a mesebeli Mátyás király. Na nem álruhában, hanem szokványos egyszerű öltözetben, azzal a különbséggel, hogy táskájában sok-sok készpénz lapul.

Utazni kezdett, és nem is a Jaguárjával; vonaton, buszon, metróon, villamoson. Nyitott szemmel és nyitott füllel; kihallgatta útitársainak beszélgetéseit, hiszen a többórás vonatozás, buszozás során az emberek valahogy könnyedén elmondják panaszait, örömeiket ismeretlen embernek, tudva azt, hogy úgysem látják többé az életben, a panaszkodás pedig jólesik.

Mikor egy-egy embert, házaspárt vagy barátot kihallgatott, beszélgetett velük, s ők elmondták bánatukat, örömeiket, hogy milyen helyzetben is élnek s mi az, ami kellene nekik, nos, olyankor már előre örült annak, hogy végre jót tehet, és azoknak segíthet, akik rászorulnak, s akik nem is sejtve azt, ki is ül mellettük, hogy... igen, mindig, mindenhol a helyzetnek megfelelően döntötte el, hogy adott esetben kinek mennyit adjon. Olyankor elment WC-re a vonaton, a buszon pedig félrefordult, s úgy rendezgette táskájában a pénzt, s mikor leszállt, az utolsó pillanatban, miközben átadta a borítékot, elmondta, mennyire örül annak, hogy megismerhette, és hogy ő tulajdonképpen gazdag ember, s szeretne segíteni neki. A döbbenet, a rácsodálkozás mindig drámai volt, s folytatásra sosem került sor, mert mire észbekapott a megajándékozott, a busz, vagy vonat már el is indult, ő pedig integetett utána. De ugyanígy parkokban, játszótéren is leült, kihallgatva egy-egy beszélgetést, és csak úgy ajándékozott pénzt, ha úgy látta jónak. Máskor egy-egy, vele szembejövő rokonszenves embert követett egy darabig, majd megszólította, átadott neki pénzt, s gyorsan eltűnt.

Volt, mikor utcaseprőnek adott csak úgy egy tízezrest – koldulónak nem adott, bármennyire is szerette volna, de nem tudta, övé lesz-e az a pénz, amit neki adna.

Így teltek napjai, hetei: járta a városokat, falvakat, a kis és nagy helyeket, s úton-útfélen megajándékozta az embereket, hol kisebb, hol nagyobb összegekkel. Boldog volt, és az az összeg, amit magában eltervezett, hogy mennyit is fog elajándékozni, elfogyott. Nyugodtabb volt, hogy azoknak adta a pénzt, akik tényleg rászorulnak, s akik úgy beszéltek és viselkedtek előtte, hogy nem is sejthették, kicsoda ő. Hálát, köszönetet sosem várt, néha fordult elő, hogy valakinek volt annyi ideje, hogy megköszönje; egy

középkorú nő, aki elvált, és egyedül neveli két gyermekét, sírva-fakadt és kezét csókolgatta, mikor megajándékozta kétszázezer forinttal. Nem szerette az ilyen jeleneteket, de néha előfordult.

Kézből kézbe, így az igazi – gondolta, és cseppet sem érzett lelkiismeretfurdalást azért, hogy egyesületeknek, alapítványoknak egy fillért sem adott – kivéve azt az egyet, melytől ő is kapott, mikor még szüksége volt rá.

Elhatározás

Nem szerette a hideg, nyirkos teleket, melyek nem is „igaziak” ráadásul, vagyis nincs hó, csak sár és latyak, melytől életundort kap az ember. Így hát a régóta tervezett-álmodott „telet” máshol tölti, még akkor is, ha ezzel saját biztosnak hitt jövőjét ellehetetleníti valamilyen szinten, hiszen abból a pénzből hónapokig „megélhetne” a hétköznapiságban, a maga helyén és idején, de... mindig a jövőre gondolt, és a jelen mindinkább kicsúszott alóla, mintha nem is lenne, mintha csak úgy elmúlna az élete, melyre emlékezni egyre rosszabb, mert semmi esemény, kaland nem színesítette nyugalmasságának céltalan perceit, melybe az évszakok változásai úgy-ahogy hoztak némi színt, de ezek már az ismétlés unalmai, s már nem is járt el annyit kirándulni, mert halálra unta magát az agyonismert környezetben.

Igazából egy „lökés” adta meg az elindulás nehézségét, mikor is hirtelen, de nem váratlanul meghalt egyik nagybátyja, hatvan évesen. Tudták előre, hogy nincs sok ideje – tüdőrákos volt, –, mégis azt hitték, éveket kihúzhat, ám szeptember első napja elragadta mindörökre. Halála megviselte, bár az utóbbi időben nem nagyon találkozgattak, ilyen-olyan rokoni nézeteltérések miatt – mégis, az emlékezés és a pusztá tolerancia, a fájdalom szomorúságának könnyfakasztósága megindította, és ráébresztette arra,

hogy nem helyes mindig a holnapra várni, mert holnap is azt mondja, majd holnap, aztán meg itt a halál, és semmi sem volt, ami pedig lehetett volna. Zsinórban haltak meg rövid időn belül ismerősei: szomszédja, a másik szomszédban egy anyuka, a harmadiknál az unoka, szóval ez a sok halál felébresztette a „holnapravárás” szindrómájából, és mikor már a temetésen is túltette magát, befizette a nyaralást – pontosabban a telelést –, hogy a nyirkos novembert odaát töltsse, a tenger és a pálmák, az oázisok árnyékában, vagyis Tunéziában. Négy hetet fizetett be, négy hétig lesz ott, s megpróbál valami romantikát találni, és pihenni, kikapcsolódni, na nem a munka miatt, hiszen nem jár dolgozni, hanem úgy általában „regenerálódni”; s különben is, régen volt külföldön, most egyúttal ismét sok mindent lát, tapasztal; repülhet, tengert, pálmáit, más éghajlatot és embereket, szokásokat, kultúrát szívhat magába, és ez talán feltölti életenergiáját, mely lassan, de biztosan kezdett leapadni.

Persze, tisztában volt vele, hogy igazából semmi különöset nem fog átélni, mégis, az útonlevés maga egy darabka „boldogság”, s a szürke hétköznapi felváltása egy más jellegű életvitellel biztosan felpezsdíti energiáit, és ha rövid időre is, de örülhet annak, hogy él, hogy még él, és elég jól él. A magány ugyan ott is vele lesz – nincs, aki vele menne –, s talán már nem is akarja, hogy valaki is vele tartson. Már meg is szokta valahogy a magányt, bár tudja, önmagának hazudik ezzel, de néha jó hazudni magunknak, mert azt hisszük, így önigazolást kapunk. De semmit nem kapunk, és semmit nem adunk; az élet értelme elvész valahol, és aki nem is keresi, nem is érti, aki meg érti, nem találja; zavaros dolog, és boldogtalanná teszi a lelket, de a belenyugvás, a lemondás a kérdések feltevéséről már egyfajta letargia, ami ugyanúgy nem jó, mint a hiányérzet.

Végre elhatározta magát, hogy elutazik; mióta tervezte, és sosem valósította meg, mert... a pénz mindig kevés, s maga a birtoklás nem tesz boldoggá, és nem ad élményeket. Elszórja gyűjtött pénzét, mert a holnapot akarja megélni, a „biztos” holnapot, és nem a bizonytalan holnaputánt, melyre talán már nem is lesz ideje.

Gyűjteni, takarékoskodni... minek is „igazából”? Felélni, ami van, átélni dolgokat, eseményeket, s ahogy lesz, úgy lesz, mit kell örökösen rettegni, hogy „mi lesz holnap”? És ha nem lesz holnap? Nevetségesnek tűnt spórolása, és mindinkább határozottan örült annak, hogy végre elmegy, mert tudja, tudta, úgysem tudna és akarna élni, ha már ők nem lesznek. Akkor meg minek a spórolás és az időkitolás; akkor inkább élje az itt és most-ot, ha már él, éljen is, és ne tegye tönkre jelenét a jövő miatt, mely úgysem olyan, amilyennek gondolja. Igen, sutba a félelmekkel, az aggodalmaskodással, hogy mi lesz, hogy lesz; a halál bármely nap letaglózhatja, és akkor hiába a pénz, ha semmi emlék. A „boldogság” akarat kérdése, és ő boldog akar lenni, csak azért is, és nem hagyja, hogy a jövő rémséges bizonytalansága jelenét is sivárrá tegye. Odavág teljes erejéből a holnap vigyori pofájába, hogy a mát élje át, és holnap a tegnapi emlékezzen, ne a gyöttelemeire, a mi lesz, hogy lesz-re.

Végre, végre „boldog” lesz ő is. Mintha szállna, önmagából ki, a napfényes holnap felé.

Költözés

Végre meglett a lakás; annyi fáradság és kimerítő utánajárás után, s némi protekciót sem sajnálva – ami a zsebünket érintette igazán – eljutottunk addig, hogy meglett a lakás. A LAKÁS, ahol végre élhetünk mi ketten, egymásért, úgy, ahogy akarunk, szeretnénk, ahogy még a kezdet kezdetén elterveztük, mit hogyan, miért, meddig...

Nagy nap volt; még előző nap vettem egy üveg pezsgőt, hogy majd ott, a még üres lakásban felbontjuk nagy durrantással, és iszunk – ki tudja, mire.

Reggel fél nyolckor már dudált az autó, amely értünk jött; apósom és anyósom nagy üdvívalgással fogadták a kocsisokat, egyből jó kis házipállinkával itatták, hadd boruljunk az árokba – talán azért. Mert önekik nem tetszett az ötlet, hogy elmegyünk; azt szerették volna, ha ott maradunk náluk, mert hiszen jó cselédek voltunk mindketten, az biztos. Azt a hatalmas földet művelni, szőlőt kapálni és a sok baromfit mindennap etetni s gondozni kellett; mindez kezdte kimeríteni optimista világnézetünket. S nemegyszer veszekedés lett a párbeszéd végé; feleségem sokszor sírva jött be hátsó szobánkba, ahol fekete-fehér tévén néztük a világ színpompáját.

Most ennek már vége lett, örökre; meglett a lakás, Isten velük! Nagy búcsújelenet, majd hatalmas robajjal elindult az autó, neki a főútnak, mintha be sem akarta volna venni azt a kanyart ott az oszlopnál.

Gyönyörű idő volt; a nap szikrázóan süttött, s már most, ebben a korai órában több mint húsz fokok meleg volt. Kánikula ígért aznap is, ami nem lett volna baj, hiszen szeretjük a meleget – nemcsak kintől, bentől is, ami néha hiányzik, vagy ha van, nem eléggé meleg, csak amolyan parázs, de mi értelme a szunnyadó paráznál melegedni?

Fél óra múlva már a lakás előtt álltunk; érdekes, valahogy kopottnak tetszett, mintha egy nap alatt megöregedett volna a ház.

Lehetséges ez, vagy csak káprázat? Amint lopva feleségemre pillantottam, mintha az ő tekintetében is hasonlót láttam volna. Ennek ellenére kedvesen mosolygott, ám mosolya, sajnos, vicSOR-
gásba fordult. Mi baja?

Elmentek a kocsisok: mi ketten voltunk az üres lakásban, épp csak a hatalmas szekrény sor állt már benn, amit pár napja hurcol-
tunk át baráti segítséggel.

Csend és nyugalom honolt, s ez a csend kezdett kínoSSá válni. Feleségem ott állt a szekrény előtt, nézte a port, ami útközben beléSzállt.

– Olyan csendes vagy – szóltam halkan, mintha féltem volna saját hangomtól, ami megzavarja ezt a temetői csendet.

– Na és? – kérdezett vissza, rám se nézve.

Ezt nem bírom; felálltam – addig ültem egy nagy dobozon, amiben ki tudja, mi van – s odamentem hozzá. Észre sem vette, vagy nem akarta, ám mikor már épp át akartam ölelni a vállánál, durcásan lépett egyet, majd szembefordult, és rám nézett:

– Pont ez kell most! – mondta.

– De hát mi bajod? – kérdeztem vinnyogva.

– Tényleg, mi bajom lehetne, mi? – kiáltotta hisztérikusan nevetve, és két karját széttárta, mintha valakit ölelni akart volna.

Határozottan hozzáléptem, s megfogtam a derekánál, szorosan magamhoz öleltem, ám egy csattanós pofon lehűtött.

– Na jól van – mondtam, s úgy néztem rá, azzal a nézéssel, amit ő ki nem állhat –, tisztázzunk valamit: akarsz egyáltalán itt lakni?

Nem válaszolt; két tenyerébe fogta fejét, de nem sírt, nem kapkodott levegő után; játszott, mint egy színész nő.

– Te akartál eljönni – kezdte halkan, nemsokára.

– Én? – kérdeztem vissza dühösen. – Ki panaszkodott mindig az anyjára, kinek nem tetszettek az otthoni dolgok, mi?

– Elég! – sikította, mint egy örült, s hangja úgy hatolt a levegőbe, hogy az szinte vibrálni kezdett.

Szót nem szóltam, fogtam magam, s elmentem. Nem csaptam be az ajtót, nem szokásom; lementem a harmadik utcában lévő kocsnába. Iszonyodva néztem szét, egy csomó rakás szerencsét-

lenség vett körül, de azért kértem egy üveg kólát. Rám nézett kifestett szemével a nő, de nem szólt.

Jó kis költözés – gondoltam magamban, majd rágyújtottam. Ugyan mi baja lehet, mi jöhetett rá? Talán megijedt attól, hogy önálló háztartást kell vezetnie, mosni, főzni, takarítani kell. De hiszen ez az élet rendje. Valóban ez? Hiszen amíg anyósoméknál laktunk, igaz, hogy dolgozni kellett, de nem volt gond a főzésre és egyebekre. Nehéz dolog, az ember nem tudja, mi válasszon, s ha már előtte van az a hön áhított szabadság, egyszeriben nem tud mit kezdeni vele, elnyomja még jobban, mint az állítólagos kötöttség. De hát választani kell, valamit tenni kell!

Egy óra múlva hazamentem; feleségem ült a széken, s mikor bejöttem, nem köszönt. Leültem az egyik ládára, és néztem kifelé, de a látvány nem volt valami túl szép.

Egyszer csak hallottam, hogy felállt, s odajött hozzám; úgy tettem, mintha észre sem vettem volna. Hátam mögé állt, kezét a vállamra tette:

– Ne haragudj – mondta halkan.

Nem néztem rá, csak jobb kezemmel megfogtam a kezét; hidegnek éreztem, mint a márványt, pedig meleg volt. Kint is, bent is.

Már sűrűn havazott, s ahogy lépegetett az ember, halk hóropogás hallatszott. December közepét mutatta a naptár, túl Mikuláson, de még karácsony előtt; az ünnepek szint visznek a hétköznapiakba, még ha fájdalmasat is. Még ez is jobb, mint az üresség, mely mérhetetlenségével iszonyatos tud lenni.

D. egymagában bandukolt a falu temploma felé; nem nézett semerre. Szinte behunyt szemmel is eltalálna a templomba, annyiszor járta végig ezt az utat. Most azonban valahogy nem vágyott a pap mélabús tekintetére, semmibe lógó beszédeire. Mégis vitte a lába, de valami belső hang azt sikította visszhangként: ne menjen. MÁS templomba menjen ma reggel, ne a mostaniba!

Ahogy elhagyta a falu utolsó házát is, már csak egy kis erdőn kellett átsétálnia, s máris a domb tetején állt, a torony alatt. De az erdőszélen megállt; lenézett a falura, mely mint valami ékszerdoboz csillogott a hóeséstől. Szép látvány volt: mint egy festmény, melyet sosem fognak megfesteni, mert ha megfesterék, már nem ugyanaz lenne.

Állt, nézte a falut, a jól ismert és mégis ismeretlen házakat. Így messziről olyan békésnek, mesészerűnek hatott a falu, mely néha annyi fájdalmat okozott neki! A falu? Nem, nem maga a falu, hanem annak lakói. A falu békés, romantikus hely, lankáival és erdeivel, mezőivel, mindavval a vidékiességgel, amit nyújtani tud. A falu szelíd; mint egy szerető kéz simogatása. Ami rossz benne, az az emberek gonoszsága, mely felszínre tör a hétköznapi rohanásaiban. Néha még ünnepnapokon is. Mert az ember tudatlan lény; még akkor is, ha tudatosnak hiszi magát.

D. csak állt, nézte a falut, és valami mennybéli békesség járta át egész lényét. Bebújt a bokrok közé, megvárta, míg elmennek a többiek, s míg a mise tartott, ott gubbasztott, s nézte a falut, hallgatta a templomból kihallatszó egyházi éneket.

A mise végeztével a többiekkel jött haza.

Vidéki táj, harmónia nélkül. Kora hajnalban felbúg a permeterzógép, hangja elnyomja a madarak csicsérgését. A nap félénken bújik elő, mintha gondolkodna, mit is csináljon. A mezőkön még pihen a munka láza, de az utak porát már felverték a biciklik és messze hangzó zúgással a motoros kapák, kistraktorok.

Nyár vége van; az augusztus kezd kifáradni, a természet lassan hanyatlani kezd, mint az öregség előhírnöke.

Egy kóbor kutya csontjai szinte zörögnek, ahogy lopakodik; valami ételmaradékot talál az útszéli árokban. Turisták jártak erre a minap, ezért a sok szeméthalom. Köztük élelem; szegénység van, mégis eldobva a sok kenyér, konzerv, miegymás. Egy másik kutya is feltűnik, a hegyről jön lefelé, úgy látszik, a barlangban aludt. Messziről méregetik egymást, mint a jó és a rossz találkozása, majd morognak, s elkerülik egymást. Mindenki megy a maga útján. Predestináció.

A felhők olyan csodálatos színpompában virítanak, mint egy nemlétező festmény, melyet még senki nem festett meg, mert megfesthetetlen. Maga a tökéletesség. Az, ami van, de láthatatlan, mert mihelyt észreveszik, semmivé foszlik. Álom az élet. Nem álmodozás.

A nap egyre magasabbra hág, mint a rossz lelkiismeret, melynek rétegei minél jobban egymásra rakódnak, annál erősebb és vadabb, az ember már-már semmit nem érez. Az érzések világában érzéketlenül járnak az érzésre éhes lények. Mert gyávák, hát vagányok; s árnyékuk utól nem érhetik, bárhogy is szeretnék. Emberek: szaladgáló csontvázak járnak körülöttünk, csak rájuk festették a hús-vér képet.

A reggel lassan belopja magát mindenüvé; kakaskukorékolás, macskanyávogás, emberek boltba menése, autók zaja, s legyek zümmögése. Halkul a hajnal zenéje, már nem hallani a hallhatatlant. Megjött a reggel. Oda a hajnal.

Hideg októberi szél fújt, az ember foga is vacogott. Valami meleg helyre kíváncszott. A kis utca, mely néptelen volt, mint az eső utáni erdei sétatút, csendes, embert se látni. Egy autó suhant el mellette, reflektorai elvakították. A föltámadó szél csontjáig hatolt, sietve keresett egy helyet, ahová behúzódhat; nem szerette a hideget! A kánikulát imádta, s mikor mások hőgutát kaptak, ő akkor érezte jól magát. A trópusokon kellett volna születnie: tudta, soha nem fog oda eljutni, csak képzeletben. Amint megpillantotta a felvillanó neonreklámot, legyőzve ellenszenvét, benyitott a bárba. Végre meleg járta át testét. A bárpulthoz lépett. Egy férfi kortyolgatta italát, mellé ült. A bárpultos hölgy távolabb enyelgett egy fiatalemberrel. A helyiségben még ketten ültek az asztaloknál. A kisasszony mosolyogva jött hozzá, és kedvesen kérdezte, mit óhajt.

– Egy kávét – hebegte, és pénztárcájában kutatott utolsó forintjai után. Utazótáskáját a bárszék mellé tette, a padlóra. Egy pillantást vetett a mellette ülő férfira, és kavargatni kezdte kávéját. Kifizette a kisasszonynak, aki ezután visszament csevegni. Úgy turbékoltak, mint két galamb az odújukban. Belekortyolt a kávéjába, mely meglepően forró és erős volt. Jóleső remegés futott végig testén, kezdett fölmelegedni. Nem szokott bárókba járni. Óvatosan tekintett körül, kezdte jól érezni magát. A halk gépzene, a gomolygó cigarettafüst nagy békességet sugallt. A mellette ülő halkan megszólalt:

– Negyed kilenc van már!?...

Nem tudta, magában beszél, vagy tőle kérdezte. Nem válaszolt. A férfi újból megszólalt, de ezúttal félreérthetetlenül kérdezte:

– Negyed kilenc van már?

Órájára nézett és válaszolt:

– Két perc múlva annyi lesz.

A kérdező úgy tekintett rá, mint aki hálás az emberi szóért.

– Én nem iszom kávét – folytatta a társalgást. – Valamikor sokat ittam, de leszoktam róla. Inkább cigizek! Te nem dohányzol?

– Nem – felelte, és beszélgetőpartnere felé fordult. A férfi beszélni kezdett. Az időnek már nem volt jelentősége. Életét sorolta. Úgy törték elő belőle a mondatok, mint a gőz a leeresztő szelepen. Elmondta, hogy nőtlen, apja autószerelő volt, de két éve meghalt, anyjával él, az élettől nem sokat remél, feleségnek való nőt nehezen talál, akit szeretni tudna, mert kurvák jönnek-mennek, igaz barátnőt nem talál.

– Nagyon, nagyon nehéz... – dűnnyögte –, ha arra gondolok, hogy anyám is meghalhat, és ott maradok a bazi nagy hodályban egyedül, máris beleőrülök. Még csak harminc éves vagyok... nagyon... nagyon nehéz.

Belekortyolt a sörébe. Látszott rajta, hogy nem ittas, komoly bánat mardossa, elgondolása sincs, mit kezdjen életével. Kábultan hallgatta a szóözönt. A busza rövidesen indult, ezért elköszönt. Búcsúzáskor bemutatkozta egymásnak, s látta, ismerőse bánatos, amiért nem folytathatja a panaszáradatot. Kilépett a bárból, és sietve indult a buszpályaudvarra. A hideg, októberi levegő arcába hasított, feje fölött telihold ragyogott. Úgy érezte, mint aki önmagával találkozott az imént. Jövője olyan sivár és hideg, mint ez a fagyos éjszaka, mely most körülveszi. Már nem fázott, szinte jégge dermedt, és szemét áthatolhatatlan köd borította.

Nyár volt, és a perzselő napok egymásutánjaiban fel sem sejlett az a rémület, melyet megtapasztalni kényszerült. 17 éves volt, túl megannyi megaláztatottságon, testi-lelki szenvedésen, és mégis, nem nyugodott lelke, mely valami egyetemes igazságérzet után sóvárgott annyira, hogy kimondta, leírta és hirdette is a maga „igazát”. 1981-et írtak akkor, még dúlt-fúlt a puha diktatúra, melyben a hamisság és képmutatás épp annyira jelen volt, mint a katolikus egyházban, mely vizet prédikált, és bort ivott.

Munkáséletet élt, ahogy annyian, mert akkor még teljes foglalkoztatás volt papírforma szerint, bár ő már megtapasztalta akkoriban, hogy van, vannak, kik másképpen élnek fent és lent egyaránt; már akkor látott hajléktalanokat és olyanokat, akik azt se tudták, hová menjenek nyaralni, annyi pénzük volt. De az egyenlőség illúziójában ügyelni kellett a látszatra – mint általában mindenhol az élet területén –, családban, munkahelyen, baráti körben, mert a lemeztelenített igazság felszínre hozása alapjaiban rendíthette meg azt a meseképet, melyet felépítettek maguknak.

Nyár volt, július tombolt minden erejével, s gyenge, beteges teste áhította a napfényt, a vizet, a tengert, de nem mehetett a tengerhez, Jugoszláviába, mert nem kapott útlevelet, mondván, kiutazása a közrendet sérti. Még a Szovjetunióba sem mehetett társasúttal, mert az is veszélyt jelentett a szocialista nagyhatalomra nézve; röhejes, ugyanakkor mélységesen megalázó és az emberi szabadságjogokat abszolút semmibevevő törvény, mely méltán keltett felháborodást az egyetemes gondolkodású emberekben.

Azon a nyári napon, a konyhán, ahol dolgozott, éppen a káposztahegyek közt válogatott, savanyúságnak készítve elő, miközben a raktárban a liszteszsákoknak dőlve a fiatalságuktól duzzadó pincérek a konyhalányokkal henteregtek, nagyokat nevetve, lihegve, néha egészen komollyá téve a „megismerés” tárgyát, miközben a hangzavar teljes volt a konyhán, ahol kacajok, káromkodások egyvelege a súlyos, nehéz ételszaggal kiszállt a nyitott ablakon,

akárcsak néha egy-egy tányér, pohár, ha az épp ügyeletes mosogatónőre rájött a dühroham, miként hazafelé a szakácsnők is a már előre odakészített „maradékokkal” teli szatyrokat vették magukhoz, mert ugye, otthon a gyerek sír, süteményre, a férj meg rántott csirkére, s jól jön a vaj, sajt, cukor, miegymás, hiszen volt bőven mindenből, csak pénzből nem, így hát ott segítettek maguknak, ahol tudtak. Néha túlzásba estek, olyankor stop volt, őrt álltak, és meg kellett mutatni a táskát hazafelé, de aztán újra visszaállt a „rend”, s ment a fosztogatás a maga járatta útján. Fent és lent egyaránt, mert az irodisták is „gyűjtögettek”, ha szemérmesebben is, akárcsak alkalmi szeretőjüket, felcsípve maguknak egy jobb kinézetű pincért, vagy konyhalányt, mert lesbikus is volt az irodisták közt, ahogy a pincérek közt meleg is, s időnként olyasmiket látott, amit csak szexlapokban szokás. Zavartság, sutaság járta át ilyenkor, s kimaradt mindenből, pedig részese lehetett volna munkaidőn túli társaságuknak, de neki haza kellett mennie falusi lakhelyére, szőlőt kapálni, választani, kertet művelni, mert segítenie kötelesség, mert felnevelték, és még fizetését is le kellett adnia, minek az neki, nincs szüksége semmire, otthon mindene megvan, csak éppen az „otthon” nincs meg, melyre annyira áhított. Szegényes gyerekkora, kicsinyes, szűklátókörű családi háttére nyomasztotta, az egyhangúság, a sivár hétköznapi és erőltetett ünnepnapok, melyekből hiányzott valami, mint a legfinomabb ételből a só. Kulturális háttére nulla volt, könyvek nem is voltak náluk, ő kezdett apránként vásárolgatni, miközben két könyvtárba is eljárt, és olvasott mindent, ami érdekelte.

A 17 éve lázadozott benne, bár teste fejletlen, arca csúnya, mégis, valami lobogott szemében, valami, aminek nincs neve, de érezni lehetett azt a kisugárzást, mely vibráltatta személyiségét.

A káposztahegyek válogatása közben ki-kinézett a fényárban úszó városra, ahol zajlott az idegenforgalmi élet, és minden olyan kíváncsan nyárias volt.

Aztán, egyszer csak a háta mögül megszólalt egy hang: – Maga X. Y.? – kérdezte komoly, hivatalos hangnemben. Odanézett, és egy jól megtermett embert látott, öltönyben, nyakkendőben, s

mögötte még két hasonló alakot, de rangjukhoz méltón, kicsit soványabb kivitelben. Mikor válaszolt, amaz bólogatott, mint a birkák szoktak, s intett a mögötte állóknak, az pedig odalépett hozzá, s azt mondta: – Nyújtsa a kezét! – s mire felfogta, mi történik, már kattant a bilincs csuklóján. Aztán egy gyengéd vállérintés, és elvezették. Persze, nem a személyzeti átjárón, ahol be szoktak jönni, hanem a konyha és az étterem közötti folyosón, szép lassan, komótosan vezetve őt, hadd lássa mindenki, amint bilincsbe verten elvezetik. A konyhán megállt a munka amúgy is lanyhuló láza, és a néma döbbenet, az ismeretlentől, a láthatatlan hatalomtól való félsz kiült arcukra, ahogy a rácsodálkozás, hogy jó, ez a mitugrász képes volt „valamit” tenni, amiért értejöttek, és bilincsen elviszik? Mit tett, mit csinált? – kérdezték szavak nélkül, s egy hang belesikített a dermedt csendbe: – Jaj, mit tettél?! – de már nem tudta, látta, ki volt a felkiáltó, mert már kiértek az udvarra, ahol várt rájuk az autó. Civil rendőrségi kocsi, sofőrrel; a főnök előre ült, őt hátra ültették, s mellette két oldalt a két kísérő. A bilincset rajta hagyták; a városi kapitányságra mentek; ott némi papírmunka, egy-két szó, s ő már tudta, miért van mindez. Szinte várta, és megelégedéssel töltötte el, hogy lám, képes volt az apró porszem a hatalom arcába egy kis koszt okozni, melyet most próbálnak tisztára mosni.

Az első pillanatban megijedt ugyan, a félsz, a most mi lesz, de aztán olyan hideg, jeges önuralom vette birtokba lelkét, melyet még őrzői is megéreztek, s mikor mondta, mik a jogai és hova akar menni, hogy vigyék a követségre, mert politikai menedékjogot akar kérni, és pontosan, jogszabályi paragrafusok bejegyzéseivel elsorolta jogait, nos, akkor megdöbbenek, és meg is ijedtek, hogy lám, ez mégsem olyan „veszélytelen”, hogy ennek túl sok az ismerete, a tudása, ami néha veszélyes fegyver.

Már mosolygott őrzőin, ők meg duzzogtak; hazafelé mentek, közben beszélgettek, egész kedélyesen. Ő volt a hangadó, kérdezett, válaszolt, a hatalom emberei pedig felengedtek, s kedélyesen elcsevegtek. A megérkezés szomorú közbjáték volt; anyja nem volt otthon, nyilván boltba ment. Ő megbilincselte kézzel kinyitotta a

kaput, majd a lakásajtót, s bent a lakásban is rajta hagyták. Még vizet is úgy engedett magának, megbilincselte kézzel. Nem könyörgött, nem szólt, hogy vegyék le, hagyta, de tekintete a szavaknál is többet mondott. A főnök szinte kedvesen szólt: – Ha megígéred, hogy nem szöksz meg, levesszük a bilincset – s már jött is a másik, kezében a kulccsal, s nyitotta is. De ő nem ájult el ettől a szíves-ségtől, hanem visszaszólt, kikéri magának a tegezést, ezért panaszt fog tenni az ügyészségen. Elkomorult a főnök, s újból hivatalos pofát vett magára, de a bilincset nem tették vissza. Mikor anyja megjött, sírt; rossz volt, a pokolnál is rosszabb volt az a jelenet és a csomagolás, – s mikor a két szomszédasszonyt is áthívták mint „tanúkat”, átkutatták a lakást, szekrényeit kirámolták, írásait, jegyzeteit mind-mind elvitték, majd jegyzőkönyv és a fájdalmas búcsúzás az otthontól, a helytől, melyet ki tudja, mikor lát...

A megyeszékhelyre vitték; a kocsiban újra megbilincseltek – a szabály az szabály –, s egy ízben megálltak valami útszéli csárdánál, ahol is jókat ettek-ittak – államköltségen, persze –, majd tovább folytatták útjukat.

Már ismerős volt neki a folytatás, hiszen pár éve tiltott határátlépési kísérlete volt. Tudta, mi fog jönni, mi hogy fog történni, így nem is volt annyira ideges, inkább az a fajta nyugalom szállta meg, ami sokkalta inkább félelmetes, mint a törni-zúzni akaró idegbajos. Mert a nyugalom felszíne alatt vulkáni erők gyülemlettek, melyek ismeretlenek, és előre nem sejthető dolgokat okozhatnak. Érezték a fegyőrök, miközben leltárba vették mindazt, ami abban a pillanatban személyiségét jelentette. Ruhája, cipője, órája, öve, melyet le kellett adni, meg a cipőfűzőt is, persze csak azért, mert őket féltik, nehogy öngyilkosok legyenek – mintha máskülönben nem tudná magát az ember megölni, ha nagyon akarja –, s nevetséges kérdéseire a komolynak tűnő válaszok már egyszerűen komikusak voltak.

Vagy nyolcan lehettek, mikor a közös zuhanyozás következett. Mind fiatal, életerős srácok, kik már férfiak voltak a szó teljes értelmében, s szórakozásuk a saját és mások nemiségével enyhíteni tudta azt a görcsös félelmet, mely megszállta őket. Az egyik

rab, vele egykorú lehetett, nagyon hasonlított valakire... nem tudta, kire, s nem is maradt ideje, mert elvezették őket újra a folyosóra, ahol szétoztották, mint a választási malacokat; te ide, te oda, amaz pedig amoda.

A cellában ketten voltak; az ablak kicsiny, berácsozott, s ha felállt az ember a priccsre, a nedves földet és fűszálakat látta, meg az eget. A priccsen lőszőrből készült párna, takaró, s alig egy-két négyzetméternyi hely. Sötét volt, hűvös, nyirkos és embertelenül félelmetes, ha úgy igazából belegondolt. De nem akart belegondolni, nem akart megbolondulni; lelki szemei előtt pálmafás korallszigetek jelentek meg, végtelen szavannák, havas hegycsúcsok... beszélt, álmodozott, s a másik szájátva hallgatta, s nem telt bele pár nap, ő lett a „fenti” személy; tisztelték, kedvelték tudásáért, humorosságáért, azért a közvetlenségért és nyíltságért, mely áradt belőle. Mosolya, tekintete, gesztusai annyira természetesek voltak, mintha... örültek jelenlétének, s ő annak, hogy lelki támaszt adhat másoknak, az elesetteknek, azoknak, kik elbuktak, s kik tudatlanságukban is őrzik azt az ősi emberi érzést, hogy „szeressük egymást, emberek”. A napi séták alkalmával a kicsiny zárt udvaron jókat hülyültek, nevetgéltek, bár nem szabadna, az örök hagyták, mert így könnyebb dolguk volt.

Mikor aztán megtudták, hogy ő miért van bent, még inkább felnéztek rá; hiszen nem önmaga gazdagodása miatt van itt, hanem miattuk is valamilyen szinten, hiszen az emberi jogokért állt ki, s ezért bezárták.

Nap mint nap kihallgatták, fárasztó üres órákat töltve az irodában, s csak két hét után tudta meg, mi a hivatalos vád ellene: folytatólagosan elkövetett államellenes izgatás! Hú, de komoly, ez igen, ezért már érdemes börtönben ülni, és eszébe jutott Petőfi Apostola, meg a többi, amiket olvasott. Szabadság, egyenlőség, testvériség, humanizmus, demokrácia? Mennyi nemes, szép eszme, melyért küzdve küzdöttek annyian... ahogy ő is?

Egy hónapig volt ott; cellatársával összebarátkozott, sok mindent mesélt neki, s mikor elszállították, ez a máskülönben vagány srác úgy sírt, mint egy kisgyerek, s azt üvöltözte még akkor is,

mikor már nem látták egymást, hogy „hiányozni fogsz”. A sors paradoxonja, hogy sosem mondta még senki neki ezeket, s életében először érzett valami olyasmit, amit régtől kellett volna. Ahogy a könyvekben, filmekben lenni szokott, hogy a családtagok kimutatják szeretetüket egymás iránt, hangot is adva, ez neki ismeretlen, de mélységesen hiányzó dolog volt, s a közöny, a zsarnokiasság, az örökös önbizalomletörés törvényszerűen magába zárkózottá tette, mely előszobája volt későbbi depressziójának.

Átszállították egy „rendes” börtönbe; ahogy a filmekben látni, olyan volt: hatalmas kapuk, elektromos záruk, rácsok, fegyőrök, négy emeletnyi rácsvilág, őrbódékkal teletűzdelt belső udvar... iszonyat és döbbenet, a börtönlét megannyi szindrómája, embertelensége, ridegsége. Ugyanazok a rítusok: orvosi vizsgálat, leltár-bavételezés, majd zuhanyozás. Vadabbnál vadabb arcok, eltorzult vonások, indulatok, vágyak, érzések megannyi skálája, és az örület határán való tántorgás... az egyik rab kiborult, hirtelen nekiszaladt a falnak, felkapaszkodva a rácsos ablakhoz, szemét kimeresztve az ég felé, és olyan állatias, vérfagyasztó kiáltásba kezdett, ami mindenkit megzavart. Két fegyőr leszedte, majd elvitték, mint később megtudta, a „dühöngőbe”, amely párnázott kis zárkát jelent, ott aztán lecsillapodhat, s kárt sem tud tenni magában.

Itt már „szállodai” minőség fogadta; emeletes ágyak, kétszer kettő, azaz négyen voltak egy zárkában. De nem sok hely maradt az ágyak közt, s a berácsozott és fénytörő ablak itt is magasan a mennyezet alatt volt, így nem láthattak ki, csak az ég egy-egy darabkáját pillanthatták meg. A sarokban elfüggönyözött WC és egy kis mosdó. Persze, csak hideg víz, az is módjával. Kis szekrények, egy asztal négy székkal. Ennyi a birodalom. Ez már keményebb helynek tűnt; de szerencséje volt, a zárka legidősebb tagja – negyvenen túl – egy bűnbanda főnöke volt. A másik három köztörvényes, rablás, betörés, lopás, garázdaság, autófeltörés. Szerencsére gyilkos, ámokfutó nem volt köztük; itt is rácsodálkozás, mikor megtudták, miért van itt. Már az első éjszaka felrémlt benne Sobota kurvapecéri regénye. Már aludt a fenti ágyon, mikor arra ébredt, nagyon mozog az ágy, recseg-ropog, s halk nyögde-

cseléseket hall. Kíváncsiságból lenézett az alatta levő ágyra. – Ha pofázol, kinyírlak – szólt egyikük. A „főnök” azonban rászólt, pedig azt hitték, alszik már. – Ha hozzányúlsz, halott vagy! – s aludt tovább.

Feszült volt a légkör, s szerencsére elvitték azt a srácot, aki senkinek nem volt szimpatikus. Egy másikat hoztak, az meg ismerte a főnököt, és úgy örült, mint kutya a csontnak, hogy egy zárkában lehet vele. Már fárasztó volt hallgatni dicshimnuszát s azt a rajongást, amit a főnök iránt érzett. De aztán a napok múltával lecsendesült minden; eldumálgattak, kártyáztak, s ő ismét kiharcolta magának az „okos” jelzőt, mert akaratlanul is „tanítgatta” őket földrajzra, történelemre, erre-arra. Ők meg elmesélték, hogy lehet az autót feltörni, elindítani és hasonlókat. Szerencsére el is felejtette abban a percben, nem izgatta az ilyen, távol állt tőle.

Hónapokat töltött így; néha elvitték kihallgatásra, majd tárgyalásra, újabb tárgyalásra. Üres napok, hetek, a nyár már őszebe borult, meleg ruha kellett volna és fűtés, de nem fűtöttek. Megfázott, beteg lett, de nem törődtek vele. Aztán egyszer csak tetveséget kapott; leborotválták a fejét kopaszra, az orvos valami gyógyszert is adott. Lefogyott, legyengült, de lelkiereje megmaradt, s elvolt a többiekkel. Könyveket is kapott a börtönkönyvtárból, papírt, tollat, írt is, s beszélgettek, s mintha az idő megállt volna. A heti egyszeri közös zuhanyozás volt a társadalmi élet: vagy húszan, ha nem többen tolongtak a zuhanyozóban, s nevetgéltek, hancúroztak, vidámság töltötte el őket, s néha egy kis inzultus, verekedés, kirohanás, de többnyire minden rendjén. Aztán a zárka magánya, a megszokott arcok, testek, indulatok. Néha kiborultak, s a kaja mindig rossz volt, s az örök is különbözők. Volt, aki nagyon durva volt, volt, aki cigarettát hozott, csak úgy, néha csokit, konzervet.

De éjszakánként gyakorta felriadtak álmukból, amint belehasított egy-egy velőtrázó sikoly a szabadság, a kimenekülés visszhangjaként. Aztán hirtelen beálló csend, mely a halál egy pillanatnyi sugallata, mely néha társat talált magának. A szomszéd zárkában az egyik rab öngyilkos lett; nagy volt a sürgés-forgás, de

hivatalosan „véletlen baleset”-et regisztráltak. A törvényt a törvény házában sem tartották be úgy, ahogy kellett volna, mert mindig könnyebb eltusolni valamit, mintsem utánajárni és lerendezni okot és okozatot.

Aztán később újabb tárgyalás, melyen „alakított”, olyan szöveget leadva, ami sírásra készítette a népi ülnököket. Majd az ítélet: szabad! Még pár nap, és elmehet. Örült, de félt is: mihez kezdjen és hogyan? Szabadsága átmeneti, hiszen pártfogói felügyelet alatt áll majd, hetente jelentkezve nála, ugyanakkor a társadalom hasznos tagjának kell lennie, igazolt munkahellyel. Haja még nem nőtt ki, parókát kell majd venni, miből és hol... megannyi kérdés-késég, mely itt „bent” nem volt gond.

Egy hajnalon, még alig pirkadt, kinyílt börtönének vaskos kapuja, s ő ott állt kis batyujával a néptelen, hideg őszi városban. Senki nem várta; nem is tudta, hová menjen. Haza, vagy el, bárhová... aztán komótosan elindult a buszmegálló felé. Még korán volt, az első busz el se ment. Beült a hideg váróterem mocskába, s várta az idő múlását, közben fázott, éhes volt... majd végre beállt a busz, s az elágazástól gyalog indult. Elnézte a tág horizontot, a hegyeket, a madarakat, mindazt, amit hónapokig nem láthatott... miért is?

Jó félórai gyaloglás után, izzadtan, de megérkezett otthonába; a kutyák vadul megugatták, mint egy idegent, s egy percre minden olyan idegennek tűnt ténylegesen, mintha nem is ő lenne, itt és most... Otthon zavartság; apja még aludt, anyja a konyhában, bátyja a szobájukban. Öröm, félsz, aggodalom és a hidegség, mely áradt a falakból, a bútorokból. Érzéketlensége az érzékenységet vágyta, a bátorító ölelést, azt a szót, mely még most sem hangzott el: szeretünk... tekintetükben csak a „megbélyegezettség” vibrált, a szégyené, hogy ez történt velük, a látszatra példás életet élő családdal. Fagyos lett szíve, s a rémület a helytől, mely ezután újra az otthona lesz, megriasztotta, és nem tudta, most szabadult, vagy most érkezett a „börtönbe”.

Január, február, itt a nyár – tartja a mondás, s bizony már nagyon kívánta a napsütést, a kék eget. Igaz, nem panaszkodhat, a tél valóban tél volt, karácsony óta szinte fehérben a táj, s ki is használta azokat az időszakokat, mikor vastagon belepte fehérségével a környező hegyeket a friss hó, és nagy sétákat tett, órákon keresztül bókászva, hallgatva, mint recseg-ropog lépte alatt a hó.

Mégis, májust várta minden zsigerével, a tavasz melengető sugarát, a madarak csicsergését, a kevesebb ruházatot s mindazt a semmi mással nem pótolható érzést, amit a tavasz tud nyújtani: megújulás, remény, vágyakozással teli várakozás, a hosszabb nappalok nyújtottsága – mindezek bizsergetően hatottak lelkére. De nagyon lassan vánszorogtak a hetek, február mintha sosem akarna elmúlni, s március a maga csípős szeleivel inkább szobába nyomó volt, mintsem szabadba hívogató.

Végül csak elmúlt április is, és május első napja kint találta a hegyen, honnan lenézhetett a völgybe, az elnyúló háztetők és utcák végtelenjeit bámulva, miközben feje felett madarak röpködtek, és kék volt az ég, kellemesen langyos volt az idő.

Ám ami igazán benne rügyezett, az a két hét, amit nemsokára majd ott fog eltölteni, ahol... igen, a tengernél, élete egyik legfontosabb pontjánál, mert hiába született szárazföldi országba, lénye a tengerrel élt, mozgott, átjárta minden hullámozása nap mint nap, s nem volt olyan év, hogy legalább egyszer egy napra le ne menjen legalább Triesztig, látva és magáénak érezve a tenger hullámain.

Ez azonban más lesz; repülővel megy Krétára, s ott lesz két teljes hetet: egy csendes halászfalu mellett valami apartmanban, semmi körutazás, múzeumlátogatás, csak maga a tenger, a halászfalu, a kikötő, a kocsmák, az emberek, a nap és a hold, végtelen egymásbefolyó napok láncsorai.

Izgalommal vegyes várakozás töltötte el, gyermeki naivitása tetőfokára hágott, s indulás előtti éjszaka alig aludt, pedig az utazás

nem volt idegen számára, mégis, ez valahogy más lesz, legalábbis úgy érezte.

A formaságok mindenütt egyformán nyomasztóak és megalázóak; vizsgálatok, pecsételések, miegymás. A transzfer se egy álmotázás, s megérkezve végre a célállomásra, a telepített idegenvezető elhadarta a szükséges tudnivalókat, majd mindenkit útbaigazított saját apartmanja felé.

Ő egyedül volt a szobában, direkt ilyet választott; a konyha, fürdő és egyéb közös volt, de saját hálószobája csakis az övé volt, így vissza tudott vonulni, elzárkózva másoktól.

Szerencséje volt azért; két fiatalember volt a másik szobában elhelyezve, s rokonszenveseknek tűntek, az első vacsoránál egész jól elbeszélgettek. Búvárkodni jöttek, csak úgy hobbi-szinten. Amúgy István és Alfi volt a nevük. Vacsora után, sétálva a környéken, mintegy megismerve, mi hol, merre van, együtt voltak egészen éjfél utánig. Két hét viszonylag hosszú idő, s megbeszéltek, nem zavarják egymást, de ha valami gond van, számíthatnak a másokra. Ez neki nagyon is megfelelt, nem voltak „ragadosak”, azaz elváltak magukban, sőt, úgy tűnt, ők is inkább csak kettesben szeretnének lenni, ahogy ő egymagában.

Másnap aztán át is adta magát a tengernek; jól kigyalogolt, távol mindentől, s egy parti sziklánál lepakolta cuccait, s elnyújtózott a parti fövényen, lábát benyújtva a hullámok közé.

Egész nap úszkált, napozott, nézelődött. Néha olvasgatott magával hozott könyveiből, evett-ivott, s nagyon jól érezte magát, a csend, nyugalom átjárta teljes lényét, s bárhová el tudta képzelni magát, annyira távol volt mindentől. Igaz, a fűtről néha hallatszott egy-egy hangosabb autó motorhangja, de távoli visszhangszerűsége jóleső érzés volt, nem idegesítő.

Így teltek napjai; szinte alig beszélt, épp csak a vacsoránál – ami inkább ebéd volt –, de nem volt nagy társalgó amúgy sem, így nem érezte hiányát embertársainak. A két fiatalember külön asztalnál ült, látszott rajtuk, jól érzik magukat. A többiek is elváltak, nagy nevetések, eszem-iszomok, tánc, miegymás. Ő nem sokáig maradt

köztük, visszavonult apartmanjába, kicsit olvasott, majd lefeküdt aludni.

Így teltek napjai; három, négy, öt, hat, hét... a tengert nem unta meg, egyre messzebbre ment, és megismerte már a jobb helyeket is. Elsétálgatott a halászfaluba is, benézett a kocsmába, a kis kikötőbe, elnézegette a halászhajók sokaságát, egy ízben az egyik halászhajóval ki is ment. Egész jól elkommunikált a helybeliekkel, akik kedvesek, megértőek voltak, de ugyanannyira hétköznapiak is, mint otthon egy átlagos család. Csak nekik itt a tenger, ez az életmódjuk, s számukra ez nem varázs, hanem köznapiság.

Most már eljárt a strandra is, mert kicsit unta a magányt; hallgatózott, egy-egy nevetésbe belekuncogott, s elnézegette a röplabdázókat, a teniszezőket, a nagy sakkfigurákkal játszókat a parton, ahol minden kapható volt. Alig volt egy-két ember, aki magában lett volna. A társaság, ha csak ketten is voltak, annyira másabb, emberibb volt, s egymáshoz tartozásuk, közös tevékenységük minden elképzelhető dolgot megsokszorozott vidámságukkal, egymás iránti kedvességükkel, melyek közt a bolondulás nagy kacagásokat kísért, s közös élményük maradandóbbnak tűnt minden magányos kóborlásnál.

A tizedik napon már nagyon kivolt; nem akart már egyedül lenni! Lehajtott fejjel járt-kelt az emberek közt, lopva, vágyakozón nézve rájuk, s annyira szeretett volna velük, köztük lenni, részt venni szórakozásaikban, de sehová nem tartozott, magányos volt. Néha szóba elegyedtek vele, egy-két mondat, kis mosoly, de aztán mentek tovább a maguk társaságával, csak ő maradt magában.

Esténként apartmanjában elhallgatta két szomszédját; mennyit hülyültek, nevetgéltek! Két jóbarát, együtt, egymásért, újraidevze napközbeni kalandjaikat, melyeken jól nevettek, miközben mosogattak, főzöcskéltek, s tervezgették a másnapi programjaikat. Egy ízben két srác is velük jött, s hajnalig ott maradtak. Hangosan szólt a zene, de nem zavarta, sőt, örült neki, s bár nem volt velük, mégis részese volt a társaságnak, hiszen jó hangulatuk áterjedt a falakon túl, s beragyogta magányos szobájának csendjét.

Már alig aludt valamit éjszakánként; hiába vett be nyugtatót, csak forgolódott, mászkált ki-be, elnézve a csillagos éjszakát, hallgatva a tenger morajlását, a távoli hangok sokszínűségét. Egyre nyomasztóbbak lettek napjai, estéi, s bár kijárt a tengerpartra, valahogy egyre közelebb került az emberekhez, már csak úgy érezte jól magát, ha legalább szemmel látható közelségben más embereket is látott. Távoli, alakszerű mozgásuk megnyugtatóan hatott rá, s időnkénti fel-felhangzó nevetésük bizsergette érzéseit.

A kilencedik nap estéjén, vacsora után összeszedte minden bátorságát, és odaült „szomszédai” asztalához. Kedvesen fogadták – épp cigire gyújtottak –, s minden kertelés nélkül megmondta nekik azt, hogy szeretné, ha...

Nem is lepődtek meg igazán; a két srác széles mosollyal nyugtatta, mondván, már fogadkoztak maguk közt, meddig bírja még ezt az egyedüllétet. Azon az estén sokáig fent voltak; jól eláztak, s ez a részegség lehántotta feszültségüket, s oldottságuk megnyitotta lelküket, s nagy nevetések közepette hancúroztak hajnalig, járva a partot, a kocsmákat, elnyúlva a padokon.

A következő napok gyorsan elrepültek; hármasan töltötték napjaikat, bejárták a környéket, autót béreltek, megnéztek pár várost, látnivalót, útközben meg-megállva egy-egy szép helyen, útszéli benzinkútnál, melynek romantikája egyetemes, s úszkáltak, búvárkodtak egy-egy szép öbölben, időnként csónakáztak, s esténként bejártak a discóba, s élvezték szabadságuk minden mámorát, a zajt, a tömeget, a nyüzsgést, mindazt a végtelen szórakozást, melyet egy tipikus tengerparti nyár nyújtani tud.

A búcsúvacsoránál az egész csoport együtt mulatott, bár nem igazán voltak „csoport”, mégis látásból ismerték egymást, s a hazautazás ténye egy kicsit közelebb hozta őket egymáshoz. Érdekes, minden társasútnál az utolsó nap az, mikor is „összejönnek” az emberek, s szeretnének együtt lenni akkor, mikor már menni kell.

A repülőn is jókat szórakoztak ők hárman; a felhők közti repülés valami mennyei érzést adott, s féktelen jókedvük még Ferihegyen is tartott, ahol még közösen elfogyasztották a kávé, majd ki-ki a

maga útjára indult. Címeket cseréltek ugyan, de sosem szokott írni nekik, ami elmúlt, elmúlt.

Vagy mégsem? Napokon keresztül mániákusan vágyott arra, hogy újra velük legyen, hiszen... olyan jól megvoltak Krétán, miért ne lehetnének itthon is ugyanolyan jól, vagy még jobban, hiszen...

Nem, nem szabad – nyugtatta magát, de legbelsőbb énje annál inkább az újbóli találkozásra vágyott. Jóformán semmit nem tudott róluk „igazából”, mégis, az együtt átélt élmények megadhatják az alapot arra, hogy... ugyan már... hogy is jöhetne hozzájuk a maga adottságaival, mikor ők annyira mások voltak, külsőleg épp úgy, mint szellemileg.

Teltek a napok, már a hetek, de még mindig a bizonytalanság, a menni-, tenniakarás vibrált benne, nemegyszer fel is öltözött, és már úton volt, mikor egy sarkon visszafordult, kezei közt szorongatva a címet. Tehetetlensége, mely gyávaságán alapult, megőrizte, és álmatlan éjszakáin csak bámulta az ott készült fotókat, ahol hármasban voltak. Napfény, tenger, mosoly, mindezek oly távoli-aknak tűntek, mint egy másik csillagzat, pedig egyazon élet, mégis...

Nagyon dühös volt magára, hogy... képtelenség, ez így nem mehet tovább, el kellene döntenie, mit csináljon, mert ez csak önkínzás!

Egy hétfői napon felhívta őket; de mikor beleszólt a másik, hirtelen letette, mert nem tudott mit mondani.

Vajon mit csinálnak, hogy telnek napjaik, mit olvasnak, hova járnak, kik a barátaik... mennyi, mennyi kérdés, mely izgatta, és... predestináció, a találkozás szükségszerűsége, hogy egymásba gabalyodjanak, és... vajon mit kellene tennie, mi az, ami „feladat” számára, miféle karmikus erők készítenek erre a... mire is? Barátságának nem nevezhető a dolog, csak... rokonszenv, mely nagyfokú, lángoló, egyre jobban, olyannyira, hogy már-már benne ég a maga alkotta lángban.

Az egyik fényképet, mely a többen is jobban sikerült, s amelyen hárman álltak egészalakban, a tengerparton, egymás mellett szorosan, kinagyíttatta, s szobája falára helyezte. Szinte hallotta a

tenger moraját, érezte a meleg, sós levegőt, s újraélte és továbbgondolta azt, ami volt és ami nem, de ami lehetett volna, ha...

Megint és újra saját gyengeségébe fulladt vitalizmusa, mely csak utólag, a négy fal között terebélyesedik újjá, hogy... késő, túl késő, minden túl későn jön.

Ahogy most is „tétvészik” magában, miközben múlnak a hetek... valamilyen ürüggyel el kéne menni hozzájuk, ami nem nagyon átlátszó, nehogy zavarban legyen, legyenek, s túl nyilvánvalónak látszódjon a dolog, hogy igazából... mit is akar velük?

Nem tudja megfogalmazni, csak ráérezni tud: náluk lenni, ennyi, részesévé válva életüknek, mert... ugyan, megvan nekik a saját életük, és különben is, ha valamit jelentett számukra, ők jelentkeznének. Vagy ők is ugyanúgy a másokra várnak, ahogy ő? Igen, ez lehet; el kell menni hozzájuk, nincs mese, aztán vagy kidobják, vagy vendégül látják, de végre valami fix dolog legyen, mert ez a bizonytalanság mindennél rosszabb.

A következő hétfőre tervezte látogatását; szombat délután, úgy gondolta, az semleges időpont, akkor még talán nem mentek sehová, s túl vannak az ebéd utáni sziesztán is.

Hamar odatalált, na persze, térképen ezerszer megnézte, hol laknak, s a környék átlagos, középosztálybeli. A kapucsengőt megnyomta gondolkodás nélkül, s mikor meghallotta egyikőjük hangját, megremegett, s dadogva mondta, kicsoda is. Máris nyílt a kapu, s gyalog ment fel a harmadik emeletre, hogy megnyugtassa magát, de aztán hirtelen megrázta testét, azt hajtogatva, az istenit, nem kivégzésre jöttem. És máris jobban érezte magát, mi több, vidám, felszabadult képpel nyitott a lakásba.

Mindketten otthon voltak – együtt laktak –, s szívélyességük meglepte, nem is várt tőlük ennyi kedvességet.

– Épp a fotókat rendezgetjük – szolt István, és a szőnyegen szerteszét heverő fotók halmazaira mutatott.

– Beszkenneljük a számítógépbe, így sokkal könnyebben tudjuk megnézni, amit akarunk.

Odahoztak egy széket neki is a számítógépasztalhoz, miközben István nyomogatta a gombokat, s jobbnál jobb fotókat láthatott,

ami róluk készült a világ legkülönbözőbb helyein. Csendes csodálkozással s némi irigységgel figyelte a látnivalókat, mert... nem tudta igazán, mit is érez, csak valami kimondhatatlan vágyat arra, hogy... Zavarban volt, mikor meztelen fotókat látott a monitoron, s bár oda-odanézett, mégis inkább István arcára figyelt; ő közben cigire gyújtott, hajába túrt, s bajszát simogatta – sűrű, tömött bajusza volt, már őszülő kissé –, de nagyon jól állt neki, ahogy minden, ami rajta és benne... Alfi a konyhában csörömpölt, készítette a kávé, s hamarosan érezte illatát. Mikor bejött a szobába, mosolya, élénk tekintete, melyben művészi láng lobogott, hiszen remekül rajzolt, kiállításai is voltak már, s az előszobában látta nagyméretű rajzait, melyek fogvatartották amúgy is érzékeny lelkét, elmosolyodott, és örült kimondhatatlanul annak, hogy itt lehet velük, olyanokkal, kikre mindig is vágyott. Szellemességük, humoruk, nyitottságuk és közvetlenségük semmivé foszlatta megmaradt ideggörcseit, és felszabadultan tudott beszélni, mozogni, ami nem semmi nála.

A dohányzóasztalnál itták meg a kávé, kényelmesen elnyújtózva; ők egymás mellett ültek, ő velük szemben.

– A te fotóid milyenek lettek? – kérdezte István, s kutató tekintete, mely lelkéig hatolt, nem zavarta, sőt...

– Egész jók – felelte, majd kis szünet után... – Egy kép nálam van – s nyúlt táskájába, s elővette azt, ahol hárman vannak. Összehajolt a három fej, megnézve a képet, s Alfi felkiáltott: – Ez remek! – István pedig máris ugrott a számítógéphez, máris beszakkenelte, s csak utána kérdezte: – Szabad?

– Megtiszteltetés – felelte ő –, hogy ilyen klassz társaságba kerül – s elismerően nézett hol rá, hol Alfira.

Aztán mindhárman újból a számítógép elé ültek; sorra mutatták a több évnyi fotókat, melyek Japántól Perui, Londontól Ciprusig számtalan helyen készültek. De kedvencük Görögország volt, oda egy évben többször is elmentek. És persze repülővel, nem úgy, mint ő, busszal. Igaz, így többet lát, de a fáradtság nehezen viselhető, ahogy néha az útitársak is. Ők mindig magukban szoktak elmenni – ez a krétai út kivétel volt –, s csak azért mentek így, mert

„last minute” volt, hirtelen ötlettel... Megtehették, s ha van kivel, akkor semmi gond nem lehet. Kettesben még egy várótermi éjszakát is el lehet viselni, ha éppen nem kapnak szállást azonnal.

Sokáig elbeszélgettek, nagyokat nevetve, hülyülve, s már éjfél is elmúlt, mikor eljött tőlük. Abban maradtak, majd hívják egymást, s gyakrabban összejönnek...

Napokon keresztül madarat lehetett volna fogatni vele, annyira örült új barátainak. Aztán eltelt egy hét, még egy és még egy, s már egy hónap is elmúlt, és még mindig nem telefonáltak. Ő hívta őket, de üzenetrögzítő felelt. Elszomorodott, és egyre inkább kerülgette a depresszió, az önutálat, s mikor megnézte a közös fotót, tudat alatt igazat is adott nekik, hogy nem keresik társaságát. Nem közéjük való, sem külsőleg, sem szellemileg, ők sokkalta másabbak, nívósabbak, s erejük, akaratuk, köznapi életvitelük messze elmarad attól, ahogyan ő él.

Mégis nagyon odavolt; hangulata egyre rosszabb lett, már ki sem mozdult a lakásból, nem érdekelt semmi, hiszen... neki nincs joga arra, hogy emberek, szép emberek közt legyen, ő örüljön, hogy egyáltalán él, maradjon ott, ahol van, visszavonultan, magányban, s a nagy élet iránti vágyát és a társaságbeli tereferét a tévécsatornákon elégítse ki. Nem mehet a napfényre, árnyékban a helye... ilyen pofával, ilyen.... gyűlölte magát, azt, ahogy kinéz, káromolva a sorsot, hogy... ha már rátságot adott, akkor miért nem adott hozzá „butaságot”, miért táplálta belé a közösségi életre való igényt, hogy emberek, események közt legyen...

Aztán egy délután megszólalt a telefon: István volt! Elnézést kért, hogy eddig nem hívták, de nem voltak otthon, Ausztriában jártak, most jöttek meg, s ha van kedve, ugorjon fel hozzájuk.

Már nem is tudott annyira örülni, fásult hangon mondta, persze, megy, s megbeszélték az időpontot is, de azt a kellemes bizsergést, amit első ottjártakor érzett, tudta, már nem fogja érezni; valami elszakadt benne.

Aztán lehiggadt, korholva magát, hogy lehet ilyen hülye, hiszen... s újra örült annak, hogy náluk, velük lehet, s végre kibeszélheti magát, hiszen heteken át alig érintkezik emberekkel, főleg

olyanokkal, akikkel jól megértik egymást, egy húron pendülve érzés- és gondolatvilágával.

Napjai vidámabban teltek, két nap múlva megy hozzájuk – s kedve támadt újra olvasni, tévét nézni, mosolyogni. Mint az elfelejtett virágcserep, melyet napokon át nem locsoltak meg, s ami vizet kapva, újjáéled, úgy virult ő is, s depressziója lassan semmivé vált.

De azért valami repedés mégis megülte; fékezte magát, ha túlságosan lendületbe jött képzelete, álmovilága, hogy... mit is, hogy is... nem tudta igazán, csak ráérezett valamire, amit nem tudott, vagy nem akart igazából szavakba foglalni, pedig ott toporzékolt agyában, csak nem kapott bebocsájtást a tudatába, mert... félt valamitől, amivel nem volt tisztában, s ami elsősorban önmagában volt zavaros.

Zűrzavarosnak érezte érzelmi megnyilvánulásait irántuk; igazából alig ismeri őket, mégis, szinte képes lenne meghalni értük, ha úgy adódna, de hogy miért, azt nem tudná megmondani.

Mintha egygyé válna velük, mikor ott van, s azt látja, ami lenni szeretne, és azt éli, amit élni vágya.

Az álmokkép piciny valósága, mely megmutatja, milyen is lehetne az őszinte, teljes értékű élet saját világnézete szerint, lehántva a külvilág hamisságát, s megvalósítva a földi mennyországot, ahol végre szabadon érintkezhet és cselekedhet, félredobva örökös alkalmazkodását, mely igába hajtja szárnyalni vágyó lelkét.

Megnyugodott, s örült az újbóli találkozásnak, a lehetőségnek, hogy legalább ideig-óráig önmagát adhatja.

Mikor eljött az a nap, hogy újra találkozzanak, valami furcsa előérzete támadt; aggodalom, vágy, a vonzás-taszítás egyvelege.

A helyközi buszon falubeli ismerősök, kikkel amúgy semmi kapcsolat, csak a szokványos „hogy vagy”-ok, néha egy kisebb csevej, de annak sincs semmi értelme. Elnézve az arcokat, melyek megannyi életutat sejtetnek, rácsodálkozik a sokszínűség kavalkádjára, és hogy képesek és akarnak, mi több, örülnek annak, hogy élnek! Szegényen, betegen, kiszolgáltatottan, jól, rosszul, de nevetve, fittyet hányva a gondoknak, igen, így túl lehet élni, lelkizés,

nyavalygás nélkül, élve a hétköznapi adottságait, nem törődve „fölöslegesnek” tűnő látszatproblémák halmazával, melyek csak disztimiás hangulatát erősítik, nem az önbizalmát, mely kamaszkorában kihalt, akaratán kívül.

Az elágazásnál kivételesen egyedül szállt le; van, mikor tízen is összejönnek, ki dolgozni, ki orvoshoz, ki csak úgy. Most, hogy egyedül volt, eszébe ötlött: jó lenne stoppolni, nem is a pénz miatt, hiszen pár forintért fent van, hanem hogy „kalandja” legyen. De nagyon régen stoppolt, már nem tudja, akarja-e igazán, vagy csak gondolatban játszik vele, mint annyi mindennel. Azért a buszmegállóban, ahol mindig hidegebb van, s most fújt a szél is, elnézte az elsuhanó autókat, s már-már nyújtotta jobbját, de... minek, miért? Innen jól látni faluja panorámáját, a hegyeket, melyek körülölelik, s ahol gyakrabban van képzeletben, mint valóságban. Bár most, hogy ilyen szép őszi napok vannak, a héten felment mindkét hegyre, és lenézett, elnézett jólismert, ugyanakkor egyre idegenebbnek tűnő falujára, mely már kinőtte egykor volt falusiasságát, és az ismerősök, rokonok eltávolodása egyre inkább valami régmúlt időbe vesző emlék, mely már nem biztos, hogy volt, úgy ahogy.

Miközben vár a buszra, a vonat, az „interpici” elrobog nagy csattogással és üresen, sort állítva az autófolyamnak. Mikor már zöld a lámpa, mint kígyótekervény, száguldanak a szebbnél szebb autók, s némelyikük pillantását elkapja, talán felvonnák, de mert nem stoppol, maguktól nem állnak meg. Mennyi tehetetlenség, kölcsönös félreértés és bizalmatlanság, mely mindkét félnek egyfajta lehangoltságot ad, pozitivitás helyett.

Úgy tűnik, sokan lesznek a buszon, vagy a sofőr lassú, vagy mindkettő; ilyenkor már nyugalmasabb az élet, délelőtt fél tíz körül, nem úgy, mint a reggeli buszon, mikor is az egy órás út majdnem két órás a nagy dugók miatt. Nem beszélve a sok diákról, kiknek beszédét egyre érthetlenebbnek tartja; nem ismeri szlengjeiket, mert már kiesett a fiatalság bűvköréből, hogy a semmiben lebegjen, hiszen a munkásokat sem érti, nem tartozva közéjük sem. Meglehetősen furcsa állapotban van, s néha eltűnődik, miként is

lehetséges ez a halmozottan hátrányos helyzet, amiben és ahogyan él; az a „státusza”, melyben lebeg, meglehetősen zavaros szemé-
lyiséget takar, hiszen beteges, csúnyácska, miközben jövő-menő,
mindenre kíváncsi, szabadságban élő egyén, aki szeret az élet
sűrűjében evickélni. Beszédhibája, nagyothallása, gyenge fiziku-
ma és fulladásos rohamai, örökös gyulladási sem képesek otthon
marasztalni, pedig ezáltal boldoggá, vagy legalábbis nyugodttá
tehetne egy-két embert, kiknek ez lenne a vágya, de az élet vala-
milyen szinten „odakint” van, nem a négy fal között. Ha már tud
menni, ellátni magát, és van is hová, miért, akkor miért zárja be
magát, a világot meg ki, miközben mennek az évek, és már több
van hátul, mint elől, s az a reklámszöveg nap mint nap üldözi, mely
így hangzik: „Eleget éltem már ahhoz, hogy tudjam, még nem
éltem eleget”. Na persze, panaszra semmi oka nem lehet, azért volt
része sok mindenben, kamaszkorától ifjú felnőttéig. Amit
akart, amire vágyott, azt elérte, így hát már csak a „megélés”
marad, az évek nyomasztó ismétlésébe valami ízt adva.

A tömött buszon fiatalok, három fiú és egy lány, megpillantva
őt, hangos nevetésbe kezdtek, s egyikük annyira röhögött s grima-
szokat vágott, hogy a másik srác háta mögé bújt, annyira elkapta
a nevetés, ugyanakkor a másik két srác is röhögőgörcsöt kapott, a
lány pedig mosolygott. Egyszerűen nem tudtak uralkodni magu-
kon, s aki a lánnyal volt, már rászólt a nagyon röhögősre, hogy „Ne
égyess már!” – de közben ő is grimaszokat vágott, s mindig, ha
ránéztek, újra elkapta őket a nevetés, ő pedig hallotta, amiket
mondtak, hogy „Úristen, ilyen pofát!” s hasonlók, melyeket mások
is hallottak, s amazok is ránéztek, de nem tettek megjegyzést. A
lányra nézett, kitartóan, megbámulva pattanásos arcát, s a gúnyo-
lók kezeit nézte mereven, melyek olyan koszosak voltak, beléjük
ivódott a munkáslét minden szennye, s amúgy ők maguk is, főleg
a nagyon röhögős, mindennek volt nevezhető, csak szépnek nem,
sőt! Szerencsére tartotta magát, nem vörösödött el, nem volt za-
varban, állta a rohamokat, még inkább kiegyenesedve, miközben
lelke üvöltözött, és legszívesebben odaszólt volna valamit, de nem
tette.

Hangulata persze odalett; mi több, semmire se vágyott jobban,
mint hogy otthon legyen szobájában, a „szigetén”, ahol ha egyedül
is, de nyugalomban lehet. Ritkán szokott ilyen „élménye” lenni
mostanság, s ez annál élesebben vágta szemébe másságát, azt,
amiről néha elfeledkezik, hogy különbözősége irritálja a többieket,
mindegy, milyen megfontolásból.

Istvánéknál valamelyest helyrejött a hangulata, de érezte, és ők
is érezték, hogy valami nem „oké”; nem kérdeztek rá, s mikor
elköszönt tőlük, tekintetük mindennél többet mondott, s jólesett
számára ez a szavakba nem öntött együttérzés. Útközben azért
felhívta őket, s elmondta okát rossz hangulatának; sajnálták, s
mondták, jöjjön vissza, tartanak valami bulit, hogy megvigasztal-
ják. Jólesett ez a gesztus, de inkább mégse, túlon túl övön aluli
ütésnek érzi most ezt az egészet, s inkább hazamegy a délutáni
busszal, melyen nem kell átszállni, s ahol már „ismeretlen ismer-
ős”. A nyugalom, melyet erőltetnie kellett, fárasztotta, s arra
gondolt, szülei nem értik, hiszen nem is érthetik, mi minden-
en megy keresztül, hogy számára a „Pestre járás” nemcsak felemelő,
de mélységesen lehangelő is tud lenni, s nem véletlen, hogy oly
sokszor nem ment el egy-egy megbeszélrt találkozóra, mert a
félelemtől való aggodalmaskodás megbénította útrakelését. Érez-
te, nem bírja már ezt a gyűrődést, ezt az örökös hadiállapotot a
külvilággal. Bele kellene törődnie, át kellene állnia arra, hogy
visszavonult életet él, melyben nincsenek ugyan nagy élmények,
de a nyugalommal unalma, a meghittség egyszerűsége átfonja és
bekebelezi, mint egy pókháló, s észre sem venné már önmaga
rabságát.

De tudta, csak pár nap, vagy hét, s újra útrakel; olykor erőt merít,
felkészíti magát előre lelkiileg, s akkor nem éri váratlanul a gúnyo-
lódás, és akkor nem számít semmi és senki, állja a viharokat. De
az a sok energia, mely ilyen dolgokra megy el – feleslegesen –,
más módon is kifejezésre juthatna, s lelki ingázása tengeri beteggé
teszi itt a szárazföldön, mert sosem tudja, tudhatja, hol, milyen
„kikötő”-be ér.

Megzavart nyugalom

Egyre mélyebben süllyedt abba az erkölcsi fertőbe, melytől mindig is viszolygott természetétől fogva. Néha rácsodálkozott magára, mint valami ismeretlenre, hogy tényleg ő cselekszik-e úgy, ahogy? A humánus megtagadása egyre könnyebb és sikamlósabb, ami időnként lelkiismeretfurdalásba csapott át, de nyugtatta magát: nincs más alternatívája, mint a nem látás-hallás, mikor is... hiszen nap mint nap tucatnyi kolduson átnéz, félrefordítva fejét, mert ha akarna, se tudna segíteni, és talán nem is akarják, hogy segítsen nekik, mert egyfajta „munkahely” számukra a koldulás, s már nem tudni, ki az „igazi”, s ki az, ki ravaszságból teszi. És a hajléktalanok, a betegek, a fényképeket mutogatók, kik érdekes módon hónapok óta ugyanazon a helyen egyazon szöveggel kéregetnek, nos, nem csoda, hogy megtagadta azt a valamit, ami ellen lázadozott.

És az udvariaskodás, a jólneveltség mint nyári leégés hámlik le róla, s már ritkán adja át helyét, mert gyakorta megsértették azzal, hogy nem fogadták el jószándékát. Akkor minek erőltesse magát, miért legyen jó, miközben elvileg erre inspirálja valami belső hang, a realitás az ellenkezőjét bizonyítja, s jobb „álrossznak” lenni, mintsem megalázkodni a jószívűség zászlaja alatt, elszenvedve a lelki pofonokat.

Mi tagadás, néha egészen jólesett gonosznak lenni, na persze bizonyos határokon belül; sőt, miért ne? Miért csak mindig ő kapjon s viseljen el negatív megjegyzéseket, tetteket? Neki miért ne lehetne visszavágni, odamondani, hiszen sokszor igazságtalanul bántották, ő meg hagyta magát, mert gyáva volt. De az az idő már egyre távolabb, mint a gyerekkor, s ma már nem kellett a szomszédba mennie egy kis magánvéleményért, melyet úgy tudott előadni, mint valami színész, s ami igencsak beletalált a másik ember szívébe, jelképesen „megölve” őt.

Persze, gyakran elege volt az ilyen dolgokból, s néha átcsapott a túlzott udvariasságba, mely érdekes módon inkább ellenszenvet

váltott ki, mintsem megértést. Mintha az emberek már elszoktak volna a jóságtól, mintha emögött is valami hátsó szándékot gyanítanának, hogy ugyan már, miért olyan előzékeny ez az ember, talán akar tőle valamit? A dolgok pusztá önmagukért való megélése és elfogadása már egyre ritkább, s ez elszomorítóan lehangoló, mely önmagáért beszél, nyelvek nélkül.

Sokszor bandukolt maga elé meredve, s minduntalan nekiment más embereknek – szándékosság nélkül –, s néha oszlopnak, hirdetőtáblának, avagy kocsinak ütdött, s e rossz szokásáról nem tudott lemondani, valahogy véreben volt. Gúnyolták is ismerősei emiatt, s mikor valamelyikükkel csatangolt, nevetve számolgatta, hány embernek ment neki.

A lefelé való csúszás az egykor oly erősnek hitt erkölcsi-szellemi magasságból meglepően könnyűnek, szinte légiesnek tűnt.

Lassanként leszokott minden komolyabb tevékenységről, mely szellemét erősítgette volna. Nem olvasott újságokat, könyveket, rádióban és tévében nem hallgatott-nézett mást, csak ami könnyű, szórakoztató, amin nem kell gondolkodnia és odafigyelnie, s valahogy minden fennköltebb esemény hidegen hagyta, szinte élvezte saját butulását, egysíkúvá válását, miközben a másik oldalon, a züllés útján egyre magasabbra jutott.

Régebben nem dohányzott, nem fogyasztott alkoholt; lassanként belejött ebbe is, sőt, némelykor túl is tett ismerősein, s ezen meglepődött, hogy alkoholista ismerősét túlitta úgy, hogy ő még mindig józan volt valamelyest.

A cigizéssel nehezebben bírt, de volt, mikor naponta két dobozt is elfogyasztott. Minek, miért? Csak úgy, mert bár nem esett jól, szervezete tiltakozott ellene, ő mégis csinálta, mert nagyon akarta, hogy így legyen. Negatív impulzusokat akart gyűjteni, minél többet, töményebbet, hogy átszivárogon egész lényén, megfertőzve szellemét is, hogy ne tudjon reálsan gondolkodni, érezni. Ám nagyon messze volt még ettől; nagyon is tisztában volt mindig azzal, amit cselekedett, és ez dühítette, hogy képtelen volt kikapcsolni agyát, a normálisnak mondott ítélőképességét, a határtalan szabadság érzetét átélve, mintegy átlényegülve abba a dimenzióba,

hol nincsenek kontroll elemek, ahol azt teszi s mondja, amit valóban akar, érez. Hosszú még az út, hogy odáig eljusson, és megtalálhassa magában azt a pontot, ahol is elveszíti önmagában alkotott erkölcsi normáinak forrását, mintegy lebetonozva azt, hogy újjászülettként repíthesse magát a holnap nélküli jelen felé.

Nem is olyan könnyű a züllés; külsőleg könnyebb, de a külső dolgok mindig látszólagosak, a lényegiek láthatatlanok. Közhely az angyalarcú ördög, és az ördög kinézetű angyal. Ma már semmi sem az, aminek látszik, s minden valóságos kép mögött ott leledzik az a másik, melyet csak jelentősebb idő múltával lehet meg- és felismerni, s ezután megszeretni, vagy gyűlölni.

Úgy érezte, már nem tud tovább zülleni, számára ez volt a csúcs, ahol épp tartott. De kevésnek tűnt, hiányosnak, mi több, hamiskásnak. Ki is nézték mindenünnen, s ahogy régen, úgy most sem tartozott sehová sem. Nem volt olyan közeg, ami befogadta volna, mert mindegyik megérezte azt a valamit, amit nem lehet szavakba foglalni, egyfajta hatodik érzék, de annál erősebb.

Miért, miért? – visszhangzott benne gyakran a kérdés, megválaszolatlanul. Azt gondolta, annál nagyobb erkölcsi fertőbe nem kerülhet, mint mikor – ha kissé remegve is –, de tiltott jelképeket festett egy hídnál és egy gátnál, majd egy katolikus templomban csinált valamit: nos, ezek olyan emelt szintű gonoszságok voltak, melyek a megbocsáthatatlan bűn kategóriájába tartoztak.

Aztán kiderült, ez semmi ahhoz képest, amit egy ismerőse csinált, s amivel el is dicsekedett, mondván, gonoszságban ő elsőrangú. Mikor elkezdte mesélni hőstetteit, nem bírta hallgatni, magára hagyta, még akkor is, ha még másnap is visszhangzott fülében az a megvető nevetés, mely jutalmául adatott. Ugyan, hol is van-lehet a határ, mikor egy ember eldönti: márpedig ő „rossz” ember lesz. Meddig mehet el, s mikor mondhatja azt, most már az vagyok, ami, s úgy, ahogy, még akkor is, ha külső szemlélőnek e határ nevetségesnek tűnik, de neki magának már maga a plafon.

Dühös volt magára, s nem oktanul; ilyen nehéz nehézfiúnak lenni? Vagy még mindig olyan magas az erkölcsi érzése, amin nem tud átlépni, mert saját magának kellene azokat a korlátokat ledön-

teni, melyeket évtizedek alatt felépített, nem tudni, milyen megfontolásokból és miféle elvárásokhoz igazítva. Hisz számtalanszor tapasztalta a valóság és az elmélet szöges ellentétét – ezért is döntötte el, rossz ember lesz –, mert a jóság önmagában és önmagáért semmit nem adó és értő fogalom, mely pusztán szóvirág, aminek jelentősége semmitmondó a hétköznapiok realitásának megtapasztalásához viszonyítva.

Ismerősei kezdték kinevetni, lám, milyen gyenge nemcsak ahhoz, hogy önmaga legyen kontrollok nélkül, de még ahhoz is, hogy rossz legyen.

– Te sose leszel igazán rossz ember – mondta egyik legrégebbi barátja két mondat között, csak úgy odavetve, amit akkor nem is fogott fel igazán, csak később, mikor is ez a mondat minduntalan elhangzott benne, mikor valami rosszat cselekedett, vagy mondott. Rossz embernek lenni nem lehet csak úgy, mint ahogy jónak sem, mert mindkettő igényli azt a fajta mélységet, melyet nem lehet csak úgy kimerni, mint kútból a kanna vizet. Látszólag meg lehet ugyan tenni, de felszínes és átlátszó, mint a hegyipatak, melybe bele lehet lépni mezítláb és sáros cipővel is, attól a patak még patak marad, és nem változik meg semmi, csak látszólag és időlegesen. A forrás tiszta, és amíg az be nem szennyeződik, addig minden más tiszta marad, még akkor is, ha időlegesen beszennyeződik. Ahogy a nyári napot is eltakarja néha egy felhő, vagy télen is kisüt a nap vakítóan.

Elszomorodott, és már nem tudta, mi is legyen; mihez tartsa magát, milyen erkölcsi és szellemi igényekhez igazítsa tetteit, és kik azok, kiknek véleményére adhat, ami valóban kívülálló, és ezáltal objektív.

– Te sosem leszel igazán rossz ember – hallja minduntalan, és már agyára megy ez a mondat, kész örületbe kergeti, még akkor is, mikor alszik, mintha a falakból, a bútorokból is e mondat sugallna feléje, értelve, mely megvilágosodásra gyenge, ám ahhoz elég, hogy összeroskadjon, és kártyavárként essen össze saját bizalmatlanságának gyökértelenségében. De ez se ment könnyen, a valóság mezején; gondolatban máris „jó ember” képét öltötte

magára, de sajnos annyira képlékenynek tűnt ez a felvett jószág, hogy az első negatív visszajelzésre átvedlett rosszmájú alakká.

Mikor a villamoson átadta helyét egy idősebb néninek – aki melleleg nem úgy nézett ki, mint aki szőlőkapálással és egyéb mezei munkákkal töltötte régmúlt napjait, sokkal inkább egy ránc-talanító krém reklámfotója lehetett –, ránézve azt mondta, nem ül le, nos, akkor felment benne ama bizonyos pumpa, és úgy ült vissza a helyére, hogy kissé „félrelökte” a nőt, miközben látványosan elmosolyodott, rátekintve, méregetve kifestett arcát, miközben keze olyan ráncos volt, mint valami aggyastyané. Zavarba jött a nő, s ő élvezte, mi több, még rá is tett egy lapáttal, csak úgy morogva maga elé, hogy milyen szánalmas az olyan alak, aki hetvenévesen is húszévesnek hiszi magát. Rosszindulat? Igen, az volt a maga teljességében, s a következő állomáson le is szállt a nő, pedig látnivaló volt, tovább akart utazni, de nem bírta azt a helyzetet, melyet valamilyen szinten ő maga kezdeményezett. Így lett a sértőből sértett.

Máskor szerette megbotránkoztatni az embereket, főleg ha okot adtak rá. Egyszer a buszon valamilyen okból kifolyólag elkapta az a belső nyugtalansággal vegyített kivagyiság, ami a megbotránkoztató önmutogató stílust eredményezi. Szemben vele ült egy férfi, s bámulta őt. Talán nem is bántón, csak úgy, erre ő rákérdezett, talán tetszik valami rajta? – Nem – felelte amaz, de ő tovább gonoszkodott. – Talán a fogam tetszik? – Így ő, s meg se várva a férfi válaszát, egyszerűen benyúlt szájába, kivette felső fogsorát, és odatartotta a férfi arca elé, kérdezve, na milyen, hogy tetszik? Közben ujjai közt csorgott a nyál, s hamarosan a szemben ülőnek is, maga elé kapva tenyerét, miközben kiabálni kezdett, hogy bunkó, neveletlen és a többi. Senki nem keveredett a társalgásba, volt, ki elfordult, más elnevette magát, de mindenki tartotta magát a „semmit se látok, semmit se hallok” stílushoz.

Miért tette, amit tett? Csak úgy, heccből, hogy történjen valami. Egyszerűen képtelen volt eligazodni magán; nem tudta, ki is, mi is. Jó, rossz, nagyon jó, avagy nagyon rossz. Minden volt, miközben egyvalami nem; önmaga! Csak megjátszás, rájátszás volt

minden nevetséges, komikus, vagy megbotránkoztató viselkedése, melyet valahogy éreztek mások is, de nem tudták eldönteni, vajon most „csak úgy” csinálja, amit csinál, vagy pedig egyszerűen tényleg egy „elmebeteg”, akivel jobb nem közösködni, mert ki tudja, mit csinál a következő pillanatban.

Persze, a legváratlanabb helyzetekben istenien jó is tudott lenni; ilyenkor valami melegség járta át beteges lelkét, hogy „de jó is jónak lenni”, ám hamar szertefoszlott e ritka érzés, mert nem sok idő elteltével máris negatív élményei támadtak.

Felelősségérzet, kötelességtudat, mások érzéseinek tiszteletben tartása, együttérzés, tolerancia, humanizmus – szép szavak, mint a keresztény dumák az összelopkodott kincsekkel. Templomba már be sem mert menni, mert a valamelyik belvárosi mellékutcában található templomban egy esti misére betért, és egyszerűen nem bírta visszatartani magát, közbeszólt a szentbeszédbe, megzavarva a „szentséget”, de ott és akkor teljesen igaznak és helyénvalónak érezte azt, amit mondott és tett, mert...

Utólag minden más értelmezést nyer, és visszamenőleg meg lehet magyarázni dolgokat, eseményeket, gondolatokat. De vannak olyan esetek, mikor ott és most kell (!) mondani, tenni azt, amit. Aki ezt nem érti, semmit sem ért az ember természetéből. Az alkalmazkodás nem egyenértékű az örök lelki szolgálattal. Jézus sem volt „szent”, megtagadta saját anyját, és sorolhatnánk a negatív cselekedetek végtelen sorát. Akkor az embertől ki és milyen jogon várja, kéri, követeli azt, hogy „jó” legyen?! Mihez viszonyítva és kihez?

Nehezen bírta ezeket a napokat. Egyre soványabb, beesettebb és kegyvesztettebb lett. Valami undor, méla közöny és utálat a világgal szemben egyre jobban magába szívta, mint valami mocsár, s minél inkább ki akart mászni belőle, annál jobban bele-süllyedt a fertőbe, a mocsokba, hogy átlényegülése a negatív oldalra egyre tökéletesebb legyen.

Már lopott is; boltban, önkiszolgálóban. Volt pénze, megvehette volna a kakaót, kiflit, szalámit, de az olyan közönségesnek és bárgyúnak tűnt a szemében. Nincs benne semmi lényegi dolog,

nincs varázsa, izgalma, merő unalom a sima „bevásárlás”. Egészen belejött ebbe az „önkiszolgálóságba”, s büntudata cseppet sem volt. Igaz, jelentéktelen összegek voltak, de maga a lopás ténye mint a bűn fogalmának egy szeletkéje, izgalomba hozta, mint valami szexbomba, akit meg kell hódítani, le kell tiporni, hogy aztán ásitva forduljon oldalára, hátát mutatva.

Barátai már alig voltak; sorra összeveszett mindenkivel. Rég megtehetette volna, de a „ne szólj szám, nem fáj fejem” megakadályozta abban, hogy kimondja azt, amit évekkal ezelőtt kellett volna. Érdemes volt „igazmondónak” lenni, elveszítve azt a pár embert, ki úgy-ahogy kitarzott mellette? Erkölcsi értelemben igen, de gyakorlati szempontból egyáltalán nem.

Éjszakázni kezdett újból, mint kamaszkorában. Pályaudvarok, körutak, kies mellékutcák vészujjcsócsa csendjei, a sötétségből felbukkanó és eltűnő emberárnyak, kik hol bosszúsak, hol kedvesek, mindezek új varázst adtak bágyadó testének.

Nagyon elhanyagolta magát; az egyik elegáns kávéházba be sem engedték, hiába mutatta pénztárcáját, van miből azt a „szaros kávénak mondott lötytyöt” megvennie, kitessekeltek, ő meg ott üvöltözött a bejáratnál, jópár vendéget elriasztva, mígnem a kidozóember a szomszéd utcasarokra tette, mint valami kiselejtezett bútordarabot.

Egy hajnalon, félig szunyókálva egy padon, nem messze tőle megállt egy csodálatos autó, ami kész művészi alkotás volt. Hosszúlábú, vékonytestű bombanő mászott ki elég elesetten, s mikor becsukta az ajtót, és a kocsit tovasuhant, ő ránézett, s csak úgy, szinte akaratlanul is azt kérdezte: – Kinek a farkát tisztelhetem magában?

Nem volt szívbajos a széplány, mert nevetve azt felelte: – A tiédet biztos nem! – avval tovább sétált, s eltűnt az egyik ház kapujában.

Hát, az ilyen „eszmecserék” mindig felvillanyozták. Ez igen, ez belevaló nő lehet, s már bánta, hogy hagyta elmenni.

Időnként kijárt a korzóra; leste a szépfűikat, a leszólító hapsikat, a román kurvákat, de csak azért, hogy megtapasztalja szokásaikat,

stílusukat. Időnként őt is megszólították, ilyenkor némi félsz járta át, de ha beleélte magát, szóba elegyedett egyikkel-másikkal; néha még egy kávé is megivott a közelében, hallgatva a másikat, ki sokszor nem is akart mást, csak beszélgetni, együtt lenni valakivel. A szójáték érdekesebbnek tűnt, mint a testek játéka, melynek végállomása többnyire lesújtó rácsodálkozás, hogy hát ez az, amire vágyott? Sovány a valóság a képzelet kövérségéhez, mely mindig többnek és gazdagabbnak találja fel az elképzelt eseményeket.

Azért gyakorta betért templomok félhomályába, megülve a sarokban mint jólnevelt kutya, miközben elnézegette a jövő-menő embereket, kik sokféleségükben is egyivásúaknak tüntek; valamit akartak. Imádkozásuk valamiért, valakiért elszomorítónak tűnt, hiszen többnyire nem a világbékéért esdekeltek, hanem saját vagy közvetlen környezetük gazdasági, emberi jobbrafordulásáért, melynek lesújtó egoizmusa semmivé foszlatta a hit erejének minőségét.

Egyszer, fogadásból megkérdezte ismerősének az ismerősét, ki melleleg katolikus pap volt és viszonylag fiatal, hogy „neked sose áll fel?”, s a zavar önmagáért beszélt.

Bohémságért nem kellett a szomszédba mennie, bár időnként úgy tűnt, akaratossága már-már közveszélyessé teszi abnormális közmegebotránkoztatásait, mégis, vagy csak azért is, mindig túlélte az ilyen dolgokat, s újult erővel talált ki még meglepőbbeket.

Mikor legtöbbször vannak a metrón, villamoson vagy buszon, nem érdemes valamit is tenni, mert olyan sűrűn állnak egymás mellett az emberek, hogy nem veszik észre azt, amit pedig meg kellene látniuk. Olyankor érdemes megmutatni azt a valamit, mikor sokan vannak, de nem tömötten. Így hát, kora délelőtt, vagy késő délután élvezetes ez a dolog, mely biztosítja szürkéségéből való megmutatkozását mintegy kakukkfőka gyanánt.

Egyik lábára mamuszt húzott, a másikra – mely a jobbik – egy Adidas edzőcipőt. Így, ilyen felállásban ment ki az utcára, s minden adandó alkalommal keresztbe ült, vagy kinyújtotta lábait, hogy még szembetűnőbb legyen eme különlegesség. Észre is vették egypáran, s voltak, kik mosolyogtak, rácsodálkoztak, de az

igazi csemege az volt, mikor valaki szóvá is tette, hogy uram bocsá, de két különböző cipő van a lábán. Akkor ő a legnagyobb nyugalommal s széles mosollyal azt felelte: – Tudom!

Hát, ilyenkor már „pofát” szoktak vágni, mert ehhez nem lehet mit mondani, ez olyan letagózásképe, s csak hebegtek-habogtak, majd sietve eltűntek. Ő pedig ült nyugodtan tovább felemás cipőben, mely ugyan két különböző pár volt, de egy. Majd miután kiélvezte e rácsodálkozás minden vitalizmusát, nyugodt léptekkel haladt tovább a belvárosban. Időnként be-betért egy-egy butikba, s ott is észrevették az eladók, sőt, a mindenütt jelenlevő biztonsági őr; az egyik helyen – egy könyvesboltban – végig a nyomában járkált, cseppet sem titkolva rosszindulatú feltételezését róla, majd mikor megvásárolt egy könyvet s minden botrány nélkül kísértált, elégedett volt.

De a szakrendelésen, ahol két és fél órát várt sorára, már cseppet sem volt elégedett, főleg, mikor az a negyven év körüli „hölgy” az ajtónyitáskor szó nélkül, kissé félre is lökve a sorbanállót, besurrant a rendelőbe. Többen morogtak, teljesen jogosan, hiszen mindenki szeretett volna túllenni a rendelésen, s hogy némelyek milyen pofátlanok tudnak lenni, hogy csak úgy besurrannak... neki is felment az adrenalin szintje, s mikor jó negyedóra múltán e hölgy kijött a rendelőből, odaállt elé, s jó hangosan azt mondta neki: „Remélem, a temetőbe is így fog sietni?!” – nos, akkor elégedett volt magával, s látta a többi emberen is e kiszólással való egyetértését, de a hölgy nem jött zavarba, mosolygott, s úgy sietett el.

Meg volt bolondulva, nem vitás; bármibe belement volna, egyszerűen elvesztette kapcsolatát a „normális” világgal, s ez a képzavaros életmód egyre inkább kikezdte testi-lelki erejét.

Vagy mégsem? Milyen könnyű „rosszmájúnak” lenni akaratlanul is; a szavak, melyek elhagyják ajkát meggondolás nélkül, felérnek egy lövedékkel.

Aztán egyik napról a másikra abbahagyta ezt a vadságot. Maga sem tudja, miért, egyszerűen megunta. Nehéz dolog egy életen keresztül egyvalamilyennek lenni; a változatosság az élet sója, ahogy mondta egyik kedvenc írója régen, s mikor baráti családnál

volt, s azt mondta, nyissák ki az ajtót, ők meg rákérdeztek, minek, a válasz pedig az volt, „mert megjött az eszem”, ez akkor, bár poén volt, mégis annyira silány és unalmas viccnek tűnt. Akkor mintha valami hideg szél csapta volna meg, rájött, változnia kell, új dolgoknak kell következniük.

Nehezen, de rábírta magát, hogy megváltozzék; ehhez azonban egyfajta nyugalom kell, melyet úton levésével nem talál meg, hisz a külvilág inspirálja tettek elkövetésére, így aztán nem maradt más, mint a visszavonulás. Egy barátjának valami kis nyaralója volt egy tóparton, nem messze Budapesttől, s elkérte, bár sosem kért semmit, most hangjából a határozottság és a reményvesztés kiérződött, így szó nélkül megkapta, nem beszélve semmi fix időpontról, meddig és hogyan. Hamar odatalált – taxival vitette ki magát –, s a nyaraló ideális helynek tűnt, hogy „rendezze” zavarodottságát. Ismerte, járt már itt többször, egy ízben egy hetet is eltöltöttek, össze is veszte, de a múlt megannyi emléke újfent eszébe jutott, miközben kitakarított, s élvezte, máskülönben utálta, és átrendezgette a bútorokat is, az asztalt az ablak elé vitte, a székeket is, s szoba közepe üres maradt, így ott tudott meditálni, fekve, ülve, behunyt szemmel, sajátos egyvelegét csinálva annak, ami a zen tanból, a buddhizmusból, a katolicizmusból és ki tudja, még miféle összeszedett vallások morzsáiból állt össze egy teljes egésszé, ami számára ideálisnak tűnt.

Közel s távol sehol egy ház, szinte ijesztően magányos a hely; csend, mely belehasít a tudat mélyébe, s a csillagok ragyogása a telihold fényében mesebelivé tette a környéket. A fák suhogása, a békák karattyolása, az ismeretlen állathangok, a tó hullámverésének csobbanása nyugalmasságot adott, melyben talán... megtalálhatja azt, amit, akit keres...

A napok gyorsan múltak; bőven volt konzervje, s volt gáztűzhely palackkal, víz, villany, tévé, rádió – de egyszer sem kapcsolta be egyiket sem! – s könyvek, folyóiratok tucatjai szanaszét. Kezdett megnyugodni, „Robinsonná” válni, s nem érezte hiányát a zajos külvilágnak. Lassan, mint a szivacs, telítődött a nyugalmaság lágyásával, mely apránként itatta át egész lényét.

Egy csodás alkonyatkor, mikor a nap bíborvörösen bukott alá a távoli dombok hajlatában, s az ég színpompája festőinek hatott, úgy érezte, valaki van odabent a szobában. Nem ivott alkoholt, nem kávézott, nem dohányzott, mióta itt van, így szó sem lehetett holmi hallucinációról. Egyszerűen tudta, hogy valaki van odabent. Mielőtt benyitott volna, egy-egy pillanatra meg-megállt – zavarában, mert mint mindig, meztelen volt –, s ha akart volna, se tudott volna sortot venni magára, az odabent volt, s ahhoz előbb be kell menni... Szinte örült ennek az ismeretlenségnek, az új varázsának, melytől valami más lehet, másabb, mint amilyen.

Benyitott határozottan, de nem zajosan; szeme egy kicsit összezecsukódott, de mikor kinyitotta, a látvány eksztázisba hozta. Ez, ez nem lehet igaz – suttogta magában, s megállt a küszöbön, mintha vendég lenne, s bebocsájtást várna. Az asztalnál, mely hosszú, gyalulatlan fából készült, egy hatalmas gyertya égett, olyan, amilyen a templomokban szokott lenni. De lángja semmihez nem hasonlítható, fénye, mely beragyogta a szobát, ismeretlen, ám meleg, hívogató. A széken egy férfi ült, meztelen. Jobbjával a gyertyát, bal kezével az asztallapot fogta, s egyik lába felhúzva térdben, feje hátrahajtván, a mennyezetet nézte. Bajszos, szakállas, göndörhajú volt, s nagyon vonzó, nemcsak arca, testalkata is. Szótlanul ült ebben a testhelyzetben, s mintha bámulta volna a mennyezetet lehunytt szemmel. A belépő nem tudta, mit csináljon, zavarban volt; aztán egy lépést tett, s abban a pillanatban, anélkül, hogy az asztalnál ülő változtatott volna testhelyzetén, hozzá szólt. Bár nem tudta, valóban beszél-e, csak azt tudta, tudatába beleszáll, és hang nélkül beszél.

– Nem akartam megzavarni nyugalmadat. Ne félj tőlem, ülj ide az asztalhoz – s akkor kissé megfordult, intett neki, és tekintetük találkozott.

Az a nézés, az a vibráló, mindentudó és semmit számon nem kérő tekintet, mely mint a mágnes vonzotta felé, széteszlatta minden személyes énjét, és megszűnt a létezés azon fokán, melyen az volt, akinek gondolta magát. Mintha egyek lettek volna, mégis külön, de úgy, mint test és árnyék. Hang nélkül szólt hozzá, s mikor

kezét az asztallapra helyezte, a másik jobbjával lefogta. Akkor minden megszűnt, a világ mint fénycsóva száguldott a mindenség ragyogásában, s átívelt korokon, időn túl olyan dimenzióba, melyet senki nem írt le úgy, ahogy a maga valóságában létezett, mert leírhatatlansága maga a csoda.

S ahogy előbb, úgy most is szó nélkül, telepátiával „társalogtak”.

– Már találkoztunk többször is, nem emlékszel? – kérdezte az ismeretlen, s fejét lehajtotta, egészen közel ülve hozzá, hogy arcuk szinte összeért. De semmi emberit nem érzett, izzadságszagot vagy bármi mást, csak azt a fényességet, melegséget, mely áradt belőle, de olyan vitalizmussal, melyről álmodozni sem tudott, mégis, ilyenre várt hosszú ideje már.

– Igen, emlékszem – felelte –, egyszer a metróban, mikor a szerelvény elé akartam ugrani, aztán egy hídon, ahonnan szintén ugrani akartam, majd egy lakásban, nagy adag kávé dobva magamba, és... igen, akkor magamon kívül voltam, tudom, hogy fentről néztem testemet, amint lent ülök az asztalnál, és várom, hogy... aztán visszatértem, mint azon a havas téli éjszakán is, mikor gyalogoltam hazafelé egy rosszul sikerült szilveszter után, szinte most is magam előtt látom, ahogy rágondolok, hogy ott lent lépkedek a sötét, kietlen úton, s jóval felette lépkedek lenézve magamra, miközben láttam a távoli város fényeit, az ég csillagait, és... félelmetes volt, de valami mélységes nyugalmat is éreztem akkor...

– És most – szólt közbe az idegen –, miért vagyok itt? – S ránézett, s ettől a tekintettől nem jött zavarba, nem érezte kínosan, „bűnösen” magát, csak a megbánás egy válfaját és a kegyelem bizonyos fokát érezte át.

Aztán az idegen lefogta jobbját, kezébe markolva, s abban a pillanatban mintha évszázadok tűntek volna el; végeláthatatlan sebességgel suhantak a másik létben, látta születését, csetlő-botló növekedését, gyermekéveit, kamaszlétét és mindazokat, akik mély nyomokat hagytak benne, életének főbb eseményeit, a negatív és pozitív dolgokat egyaránt, de olyan nagy vitalizmussal, hogy

minden idegszála belesajdult a felismerés tiszta fényébe, ugyanakkor látta és megértette az addig értelmetlennek tűnő események láncreakcióit, a dolgok halmazait, melyek annyi kint, szenvedést és örömet okoztak. De ezek az örömök semmivé foszlottak ahhoz a tudathoz képest, melyet annak a másiknak a jelenléte adott! Mintha ősi kultúrák letűnt nyomait látta volna, s a történelmi folyamatok láncszemei mint apró, fodrozó hullámok, úgy kergettek egymást, és a kérdések, melyek fel sem merültek, választ kaptak.

Saját létének tettei, melyeket szabad akaratából tett, kínosan érintették, de számonkérés nem történt, csak „szembesítés”, hogy önmaga mondjon ítéletet arról, ami... s újra látta megannyi cselekedetét, átérezve mások általi érzéseit, indulatait, vágyait, ugyanakkor a meg nem tett hiányai, melyek égő lándzsaként szúrtak szívébe, gyógyíthatatlan sebet okozva, hogy... mennyi, mennyi nap és hónap tűnt a széthulló semmibe, eljátszva az egyszerű megadatott időt, mely elmúlt, és... mintha arcok, ismertek és ismeretlenek is feltűntek volna, de mint egy távoli, ködös látomás, s a suhanás a végtelenben szünni nem akaró impulzusokat adott, melyben elveszett volna, ha nincs mellette Ő... akinek nem tudja nevét, aki névtelen, mégis a mindenség tudója, s a vágy, hogy vele, halála maradjon már az idők végtelenségéig, olyan nagyfokúvá vált, hogy úgy érezte, nem élne túl, ha magára hagyná.

Mikor újfent „normálisan” látott, megnyugodott; végtelen jószág, mindaz a ki nem fejezhető érzéshalmaz, mely áradt belőle, lassan mint lázas beteg, kezdett visszatérni önmagához. Elnézegette ezt a tökéletességet, szeretett volna „eggyé” válni vele, de hogy egyre jobban lett lelkileg, úgy egyre inkább homályosult a mellette lévő, miközben szelíd tekintete átfonta minden idegszálát, mosolya maga a békesség szívárványossága. Ahogy tisztult agya, így kezdett tudatára ébredni, és nyöszörgött, mint egy kiskutya, keresve szavait, közben kezét nyújtotta felé, kérve, hogy ne, ne menjen, de a másik egyre ködösebb, egyre haloványabb lett, s mire teljesen öntudatra ébredt, már nem volt mellette senki.

Fejét két tenyerébe hajtotta az asztallapon könyökölve, és most már emberi testében olyan zokogásba kezdett, melytől egész teste rázkódott. Egyszerűen nem bírta abbahagyni, mintha legbelsőbb énjéből törne fel újra és újra a könnytenger, mely lassan ugyan, de meghozta a megtisztulást, s mire végre megnyugodott, már mosolyogni tudott, s felállt, kiment a kertbe, nézte a naplementét, s tudta: sosem volt egyedül!

Kóborlélek, céltalan

Kezdett elfáradni a sok gyaloglástól; hajnali háromtól rótt a város útjait, s úgy gondolta, hazamegy; kilátástalan és elszomorító mindig úton lenni, mert a megérkezés, ha szomorú is, mégiscsak fix pont, mint a visszatérő évszak, melyre számít az ember, hogy na, majd jön a jó idő, és akkor... többnyire nem történik semmi, de a „lehet”, a „talán” kecsegtető mámore ott lebeg, hogy majd... és így gyűrődnek az évek ráncai egymásba. Ám az Erzsébet-hídnál megtorpant, s inkább lesétált a partra, elnézve a hullámokat, a hajókat, a szemben lévő látnivalókat, miközben valami mély megnyugvás kerítette hatalmába. Az a fajta megnyugvás, mikor kész bármit elfogadni, a születő életet épp úgy, mint a halált. Belépés, kilépés, jövés-menés az élet, melynek állomásai egy-egy esemény rövidzárlatai, hogy aztán újra a várakozás töltse ki az űrt, s valami értelmet találva tovább éljen, míg... míg van idő, s a halál közbe nem szól. Mások halála, melyben benne van a mi életünk egy darabkája is, és saját halálunk, mely nemcsak a miénk, hanem azoké is, kik ismertek, szerettek, gyűöltek. Helyet adunk – akaratlanul is – lelépésünkkel azoknak, kik valamiért irigyeltek, utáltak, s hiányt azokban, kiktől tudtuk, szeretnek, és kiktől nem tudtuk, hogy szeretnek.

Elmúló évek árnyai suhannak benne, s mintha galambként elszállna a város felett; galamb, melynek nincs hírnöke, ki csak önmagát értékelheti, s vélemény szabadsága minduntalan ellentmondásokba bonyolítja, miközben ítélkezik, pedig „ne ítélj” a szlogenje, de a bonyodalmak, a szókimondások követelik a maguk „eredményét”. Hallgatni nem arany, hanem megalkuvás, csigaházba való visszavonulás, és a szavak kísértének, másokat, beléjük vágva az éles tört, megsebezve s elvérezve.

Szörnyen unalmasnak, üresnek érezte „általában” magát az életet! Csupa ismétlés, körforgás... hirtelen beszélgetni támadt kedve, s egy telefonfülkéből felhívott pár ismerőst, de többnyire üzenetreggizítők válaszoltak. Végre a negyedik élő beszéd volt.

– Ráérsz? – kérdezte, s a válasz megnyugtatta. Nem sokkal később már nála volt; a gyerekek még aludtak, az asszony reggelit készített. Egy kis csevegés, majd irány a város; rozoga autója minden egyes kanyarban a szétesést játszotta, ám csak egyben maradt, miközben házról házra jártak és beszélgettek. Nem győzött csodálkozni rajta, mennyire megváltozott, és mégis ő az. Régen sok kalandjuk akadt egymással és közös ismerősökkel, ám sokáig alig találkoztak, ki tudja, miért. Ki-ki élte a maga életét, miközben mégis együtt voltak azért.

– Már nem csajozol? – kérdezte, s a válasz meglepte.

– Nem, sőt, képzeld sorra kapok ajánlatokat a csajoktól, és ez egyszerűen dühít. El tudod képzelni? Régen örültem az ilyeneknek, de ma már nem akarom, hisz olyan jól megvagyok a feleséggel, nem hiányzik más. És te? – kérdezte, miközben derékszögű kanyart vett.

– Semmi, illetve az, ami volt. Én nem tudtam felnőni...

Kis hallgatás után, melybe egy távoli mentő szirénája hasított, megszólalt barátja.

– Én már felnőttem, ez igaz. Örülök is neki, bár néha hiányzik a bohémkodás, de... ott van a család, a gyerekek, és már nyugalomra, csendre vágyom, nem érdekel már annyi minden. Igen, felnőttem. Dolgozom, mint az állat, szerencsére van is látszatja, és kielégít, örömmel csinálom.

– Ami elég meglepő!

– Na igen, hogy régen mennyire nem szerettem dolgozni. De ez valahogy más.

– Te lettél más – így ő.

Nem válaszolt, csak bólintott. Kalandjaink ideje elmúlt... és mennyi más! Hirtelen elege lett belőle. – Állj meg, kiszállok!

– Most? De hát mért...? – kérdezte, miközben ránézett, s többet nem szólt, csak megállt, s mielőtt becsukódott az ajtó, odaszólt: – Gyere bármikor, várlak!

Hosszan intett utána, miközben tudta: egyhamar nem fog elmenni hozzá, pedig hát jól el tudnak dumálgatni, és kedves a családja is, de... valahogy furcsa... minden, minden olyan más... miért?

Átsétált a Keleti pályaudvarra; ott zajlott az élet nagyban, az emberi sokaság moslékká vált, miközben idegen szavak röpködtek galambként a fejük felett. Elnézegette a falakat támasztó lányokat, kik többet mutattak, mint takartak, és srácokat, kik félig lehúzott sliccüket simogatták. Koldusok egymás során, egyik nyomorékbabb, mint a másik. – Úristen, hol a te irgalmad s jóságod? – és a sietős utazók, kik valahonnan valahová, valakitől valakihez mennek, maguk után hagyva a nagyváros zsvajját. Itt, ebben a kis bábelen mintha megnyugodott volna; a szenny, a mocsok kell neki, ahol meghemperegphet, mint egy vaddisznó. Egyre jobb hangulata lett, ahogy mászkált összevissza, s mintha zsigereibe visszatért volna az élet. Szeme felcsillant, gerince kiegyenesedett, s arca sugárzott. Érezni akarta az embereket, hozzájuk tartozni, beléjük hatolni, lelkükbe bújni, mint szerető karok közé... egy kis kurva – lehetett vagy húsz éves – leszólította, ő pedig belement a játékba, hagyta magát sodortatni, s már túl voltak az italon, kávéban abban a lepusztult „étteremben”, mikor már mehetnékje volt a kisasszonynak. Akkor kibökte, csak úgy foghegyről, hogy egyáltalán nincs kedve vele menni, csak beszélgetni akart, és különben is: majd fogta magát, s szó nélkül elment.

Hirtelen ötlettel irányt váltott, s felment a 16-os busszal a Várba. Megcsodálta a valóban gyönyörű panorámát – szerelmes volt ebbe a városba, nem vitás –, majd végigsétált a Galérián, aztán átment

a Ludwig Múzeumba. Falta szemével a sok látnivalót, melyekből egy-egy alkotás rögződött agyában, majd beült a cukrászdába, és az embereket kezdte figyelni.

Az egyik asztalnál negyven év körüli nő ült; szépnek nem mondható, de valami báj áthatotta, és ettől olyan bohémkásnak tűnt. Nem volt normális, ezt megérezte azonnal, s nem csalódott, mikor feléje intett, amaz pedig vissza. Odaült asztalához, megkérdezve, szabad-e. Közelebből még ráncait is jobban lehetett látni, és mélyen ülő szemében volt valami: nem tudja, miért, de azt a furcsa, megmagyarázhatatlan szomorúságot érezte, melyben a vágy és a csalódás keveredik, kutyaszomorúságnak szokta mondani. Hangulata változóvá vált; egyik pillanatban vigyorogni támadt kedve, később pedig üvölni. Elveszve érezte magát, mintha rajta kívül lenne még valaki, aki minduntalan figyel, meglesi minden mozdulatát, gesztusát, és gondolatait is ellenőrzi, mint aki felügyelet alatt áll.

Meleg volt, az évszakhoz képest nagyon is. Az emberek megálltak, élvezték melengető sugarát, s a város mintha feléledne, s azt hinné, tavasz jön, nem ősz. De csak röpké óra, már borul az idő, sötét felhők gyülekeznek, mint a hit-gyülekezet tagjai, hogy éneküktől visszhangozzon a stadion. Egyszer elment, meghallgatta őket, ám ebből elég volt ennyi is.

Mit csináljon, mihez kezdjen? Mások tele vannak tervekkel, ezt vagy azt akarják elérni... ő már semmit nem akar, nincs miért. Tanuljon nyelveket, grafológiát, iratkozzon be valamilyen tanfolyamra? Milyen hülyeségnek tűnik ez; elfecsérelt energia, mely semmit nem ad, csak elveszi a még meglévő-adatott időt.

Mindig a jövőtől félt, attól, ami lehetne, miközben tudat alatt mégis egy biztos pontra várt életében, azt kereste, kutatta, s mikor meglelte, eldobta magától, mint valami fértőző betegséget, hogy idejében megmenekülhessen, miközben tudta, valami olyasmit veszít és dob el magától, aminek hiányában szenved.

A belváros forгатaga visszahozta jókedvét; elsétálgatott a jól ismert kirakatok előtt, a Ferenciek terén, majd átballagott a szomszédos utcába, útközben egy ötvenest hajítva a féllábú koldusnak

– tudva, úgysem az övé, hanem a közelben meglapuló maffiózóé, de ez most nem érdekelte. Az idegen szavak csak úgy röpködtek a feje felett – vénasszonyok nyara van –, és fagyaltot vett, egy gombócot, széles mosolyát adva ráadásként a pultoscsajnak, ki visszamosolygott rá.

Mikor már elfáradt, moziba ment, csak úgy váratlanul, mint többnyire. A moziban kevesen voltak, de így legalább nem ült előtte senki, ki zavaró lenne a képen. Szokásos akciófilm, vége felé már majdnem kijött, de megvárta, nem akarta a többiek feszült izgalmát megzavarni távozásával. Kint szinte vakított a nap, alig bírta nyitvatartani szemét, de mikor hozzászokott a fényhez, már nem is volt olyan erős.

Alig ment pár lépést, ismerős hangokat hallott; Iván és Robi álltak mögötte, s vadul gesztikulálva kérdezték, mi járatban, mi újság, ő meg nem is tudott mit felelni, de örült, hogy társaságra lelt. Hármásban kószáltak tovább, bárókba betérve, iszogatva, miközben dumcsiztak, s az erőltetett jókedv mint nyári zápor, lógott fejük felett.

Egy téren leültek a járdaszélre, s mellettük emberek siettek, épp csak lenézve rájuk. Nekik nagyon jó kedvük volt, nevetgéltek, hülyültek, Robi énekelni kezdett, s egymást lökdösve, továbbstálgattak egyik utcából a másikba.

Végül is kiértek a Duna-parta. A Lánchíd fenségesen trónolt, s ő azonnal oda akart menni. – Oda, oda, le, a lábához – ismételte, barátai pedig követték. Friss szél fújt, a hullámok vadul csapkodták egymást, s megborozongtak kissé, de ez a hűvösség jól jött felhevült testüknek. A legalsó lépcsőre ültek, tovább iszogatva, nagyokat nevetve. Ott fent pedig csak folyt az autóáradat.

Bárcsak sose lenne vége ennek a pillanatnak: belső nyugalom, jóérzés, szeretet, mindez annyira tapintható volt, mint az a lépcsőfok, melyen ült. A Duna hullámait nézegette, egy darabka fát behajított, figyelte, ahogy magával ragadja a sodrás, majd átnézett a túloldalra, fel a hídra, mely olyan nagynak tűnt innen lentről. Mögöttük a gazdagok világa, az Átrium, Fórum szálló, de az út elválasztja őket egymástól, ahogy északot a déltől, láthatatlanul.

Egy hajó kürtölése belevisított a monotonságba, s azt nézegették, integetve nekik, de senki nem intett vissza, mint egy kísértethajó, csordogált el előttük. Valahonnan kutyaugatás hallatszott, fent a hídról pedig vad dadaszó. A város szívének egy zugában voltak, és mégis kívül.

Robi elnyúlt hosszában, egyik lábát felhúzva, míg jobbjával vadul gesztikulált, magyarázva kedvenc együttesének történetét, dalainak mondanivalóját. Iván és ő hallgatták, közben bele-beleszóltak egy-egy hülyeséget, amin jól nevettek mind, és a szavak csak úgy ontották egymást, hogy feledtetni tudják a felejtethetlent.

– És milyen volt a nagyvilág? – kérdezte hirtelen váltással Robi –, hallottam, egy csomó távoli helyen jártál. Miért nem mesélsz róla?

Igen, ez furcsa – döbrent rá, szinte senkinek nem mesélt azokról a csodálatos utakról, pedig nagyon sok élménye volt.

– Legalább a fényképeket mutasd meg – folytatta Robi, miután ő nem válaszolt.

– Nincsenek – felelte, és elhallgatott. Robi szólani akart, de Iván leintette.

Míntha hirtelen kijózanodtak volna; a tekintetek elevenek, kutatók, s bágyadtságukat elhagyva, frissek lettek.

– Na, menjünk, rakjuk odébb magunkat – így Robi, miközben látszott rajta, az egészből semmit sem ért. Együtt mentek vissza a Deák térig, ott elbúcsúztak egymástól, Robi a földalattival ment tovább, Iván és ő pedig...

– Hová? – kérdezte.

Némi töprengés, majd irány Iván lakása; belvárosi, negyedik emeleti, három szoba, összkomfort. Egy embernek nagy, mégis, néha kicsi. Jólismert lakás, sok éjszakát töltött itt és számtalan vig napot, mikor is annyi tervük volt. Éjszakákon át számítógépeztek, olajos játékot és egyéb programokat, miközben elcsevegtek, és állandóan jöttek a furánál furább alakok, olyan volt a lakás sokszor, mint egy átjáróház, ahol a legkülönfélébb világnézetek találkoznak, hogy kiokádva magukat, hátrahagyva eszméjük paraszát, elrobbogjanak. Élvezte azt a vitalizmust, ami nála volt, a jövés-me-

nést, az ismeretlen arcok felbukkanását és a meglepetésszerű kirohanások tömkelegét. Néha nagy veszekedések, kiabálások tarkították a hétköznapiak egyhangúságait, s ez a bohém tanyá nyitva állt minden egyéniség számára, s jöttek is, sokszor már terhes volt az ott létük. Időnként szerelmeskedések helyszíne volt – Iván aggregény, akárcsak ő –, bár volt barátnője, mindez nem akadályozta abban, hogy az adódó alkalmat kihasználja, s ebből bőven jutott; Iván jóvágású srác, akinek címlapokon kellene szerepelnie. Tudta magáról, hogy szép, de ritkán használta ki ezt az adottságát. Ami természetes, az természetes, nem tűnik kiváltságnak. Egy látónak nem nagy kunszt az, hogy lát; de egy gyengénlátónak bizony maga a mennyország!

A lakás tele szobrokkal, félig készekkel és egészekkel. Szobrászkodott, volt már csoportos kiállításon is, de önálló kiállítása még nem volt, bár szeretné, de közben azt mondja, nem akarja. Furcsa szobrai vannak, de hát ez is csak amolyan pótcselekvés, mint annyi más. Mindenki csinál valamit, hogy kitöltse idejét, máskülönben halálra unná magát.

– Nincs nagy rend természetesen – mondta –, de azért összeszedgette a szanaszét dobált ruhákat. A szőnyegen több volt, mint a ruhásszekrényben. Régebben ő szokott rendet tenni, nem bírta elviselni ezt a káoszt.

Volt idő, mikor együtt is éltek napokon keresztül; akkoriban bajban volt, nem akart egyedül lenni, ő pedig maradt. Szerette, képes lett volna meghalni érte; túlidealizálta barátságukat, miközben látta és tudta, igazából csak önmagát központosítja, de élvezte és hagyta, mert jól érezte magát. Reggelente ő csinálta a reggelit, teát, ezt, azt, s mikor készen volt, felkeltette Ivánt. Ő meg sokszor fél óra múlva kerekedett fel, kócosan, nyújtózkodva, miközben szólt a magnóból a rockzene. Csodálatos napok voltak, érezte fontosságát, hogy szüksége van rá. Néha egy-egy oldalpillantásból meglátta, mennyire örül annak, hogy itt van. Egyszer, mikor már lefeküdtek, azt mondta Iván: – Ha nem lennél itt, megőrülnék! – Máskor, a legváratlanabb pillanatokban csak úgy odamondta neki: – Örülök, hogy itt vagy! – s érezni lehetett, kivételesen igaz

az, amit mond. Mert mint mindenkinek, Ivánnak is volt rossz szokása, a hazugság; nagyon ment neki, felsőfokon művelte, de már mindenki tudta róla, s közröhej tárgya volt. Gyakorta mondták ismerősei, amit Iván mond, annak a fele eleve hazugság, s a felének a fele igaz talán. De mindez nem számított; együtt voltak, rohangáltak a városban, mindenfelé benéztek, és teltek a napok, hetek, az évszakok.

Mindez oly régen volt; valami megváltozott köztük, talán az öregség, ami átváltoztatta őket. Mindegyiküket megcsapolta az élet, aztán el is tűntek egymás elől, majd újra találkoztak. Aztán megnősült, majd elvált, miközben alkalmi barátnői voltak. Néha elmentek vacsorázni, szórakozni, de már inkább csak a múltat emlegették, mintsem a jelen perceit élvezték.

Hallgattak; hirtelen nem tudták folytatni a kommunikálást, mintha technikai hiba lépne közbe. Kínossá vált a csend, mely nyomasztotta és izzasztotta amúgy is felhevült érzésüket.

– És most? – kérdezte ő.

– Mi legyen?

– Dráma ne, az már ügyis van! Menjünk valahová.

Ebben maradtak; kószáltak a városban, mint a hulló falevél, cél nélkül. De ebben a kószálgatásban nyoma sem volt a régi idők vidámságának. Mintha temetőben járnának; egy sarkon mondta is, jobb, ha különválnak most.

Egy önkiszolgáló étteremben menüt evett – meglepően jó volt –, majd felhívott pár ismerőst; egyikhez benézett, épp festés volt náluk, csupa ragacs minden, nem is maradt sokáig. Egy másik ismerőshöz is elment, ott viszont állt a bál, a feleség kiabált a férjjel, amiért megint iszik és részegen jár haza.

– Szólj rá legalább te – csattant fel az asszony, ő meg csak lesett; mit is mondhatna, és minek? Otthagyták őket értelmetlen és parttalan civakodásaikkal, bár sajnálta őket, hiszen két aranyos gyerekük van, kikkel sokat eljátszott régen, mikor még gyakrabban feljárt hozzájuk. Sehol egy boldog család?

A Klauzál tér közelében egy csaj leszólította; megállt, megtekintette az árut, s csak úgy foghegyről odavetette: – Mennyi?

– Mennyit ér neked, és mit akarsz? – kérdezett vissza hidrogénezett hajával, feketére lakkozott körmeivel, miközben belékarolt, kivillantva sárga fogait.

– Van hol? – kérdezte válasz helyett, s mikor a lány bólintott, belement. Egy szomszéd utcában levő, lepusztult belső udvari lakásba tértek; nem volt ott más, csak egy nagy franciaágy pálmafás óriásposzterrel a falon, az ablak pedig sötétítve. A csaj bekapcsolta a magnót, megkérdezve, nem zavarja-e a zene, majd vetkőzni kezdett, de közbeszólt.

– Majd én – suttogta, s ahogy egymás karjaiba estek, úgy egyre inkább elkapta a vágy.

Utána beszélgettek, s a szépleány azt mondta, régen élvezett így. Na hiszen! Ezt dicséretnek is felfoghatja ilyen nagyüzemtől, de lehet, ez is a dologhoz tartozik. Tény és való, ha már begerjed, átadja magát mindenestül, miközben mégis máshol van.

Szerelem? Biológiai kielégülés a kék levezetése, mint egy ürítés? Furcsa dolog így szeretkezni és gondolni rá, de legalább problémamentes, ha drágán mérik is a perceket.

Mosolyogva ment tovább, egy kutyát megsimogatott, el is beszélgetett gazdijával, egy idősebb asszonnyal, majd ment tovább; benézett egy mozi előcsarnokába, közben cigit kért és kapott, szemezett egy ronda csajjal, aki már majdnem belement a dologba. Lelépett, vágyképeit hagyva hátra.

Otthon az üres lakás megnyugtatta; kávé ivott, cigire gyújtott, beállt a zuhany alá, majd könyvet vett elő, és némi olvasgatás után elszunyókált. Tűrhetően aludt, ahhoz képest, hogy nem vett be nyugtatót. Mostanság egész elfogadhatók az éjszakái, átalussza őket, nem úgy, mint régen, mikor többet volt fent, mint amennyit aludt, és olyan hosszúaknak tűntek az éji órák. Most, hogy megnyugodott jövője felől, bizonytalansága is odalett. Hiszen jövőtlensége megölte benne a holnap terveit, s csak a máról holnapra létezés motiválta, melynek központisége a feltétel nélküli szeretet, azé a szeretet, mely nem kér és számít, csak ad, ha kell, szellemet épp úgy, mint testet. Nem akart már nemet mondani, s mire eljutott addig, hogy az életben meg kell tanulni nemet mondani, addigra

pont az ellenkezője lett hitvallása, mert kiszabottsága, mely az időt beszorította, megváltoztatta világnézetét.

Néha felkelt, hogy igyon, majd újra tett-vett; végtagjai zsibbadtak ugyan, ilyenkor félsz szállta meg, mi lenne, ha kiszolgáltatott lenne, de aztán elterelte gondolatait más irányba. Az órák repültek, mire „felébredt” tényleg, kint újból sötét volt. Hogy mennek a napok, egyik a másik után... vagy csak ő érzi úgy, hogy gyorsabban múlik az idő? Egy perc mindig egy perc, csak néha gyorsnak, vagy lassúnak érzi az ember, attól függően, milyen szituációban van. Számára a végtelennek hitt idő végessé vált, s ebben a tudatban más érzések jönnek elő, mint mikor azt hiszi az ember, van még harminc-negyven éve. Vajon, ha tudná, pontosan mikor hal meg, kibírná-e, el tudná-e viselni a dátum végzetszerű közeledtét, vagy megőrülne, és elébe menne? Néha mennyivel jobb a tudatlanság, mint a tudás, mely megmérgezheti a még megadatott szép napokat, hogy másokban emlékeket hagyjon arról, aki ő volt.

Normális ember arra törekszik, hogy tudja, mi lesz holnap és azután, mert ez a máról holnapra való élés nem „normális” állapot, miközben neki már ez az, ami „normális”.

Hajnalban újra fent volt; könnyített magán, majd ágynak esett, de még fel sem kelt a nap, már ismét fent volt. Felült ágyában, maga köré terítve könyveket, folyóiratokat, a távirányítót, és időtlensége, mely épp annyira beléágyazódott, mint testének vonala, próbálta emberivé varázsolni.

Elege volt már életéből... csak legyen vége már... mennyi, mennyi élet törik ketté, látszólag értelmetlenül, miközben az órák lassan mennek, az évek gyorsan.

Mindenbe belekapott, de nem találta helyét; hol csendet csinált, hol teljes hangerőre tette a tévét, ám minden hiába, egyszerűen nem tudott mit csinálni magával, duzzadó energiájával. Mint az őrült, ugrott ki ágyából, miközben akaratlanul is elkiáltotta magát: – A francba! –, és szélsébesen nekilátott felöltözni, póló, farmer, edzőcipő, s máris kint találta felhevült testét az őszi reggel párájában, ahol megindult a reggeli forgalom, hogy újratermelje a hétköznapi siság monotonosságát.

Kissé lenyugodott, ahogy járkálni kezdett, kicsit fázott is, de ezen túltette magát, ahogy az első, útjába kerülő emberen is, ki csodálkozva nézett rá. Nyilván bolondnak néz – gondolta, s elmosolyodott; miért ez az örökös nyugtalanság már akkor is, mikor még nem tudta, amit, hogy... bárcsak itt lenne már az ideje, hogy vége szakadjon ezeknek az értelmetlen és öncsonkító éjszakáknak, nappaloknak, hol árnyéktalanként jár önmaga árnyában, miközben keres valamit, valakit, amiért és akiért még egyszer újra fellángolhatna, beleadva minden megmaradt energiáját.

Önkéntelenül is a hidak közé ért; hány napot töltött itt bolyongva, mint kísértet, mintha valaki hajtaná, ösztökélné, hogy menj, menj tovább... tovább, amíg lehet, ameddig menni bír, míg fizikai teste hagyja, megadva azt a kegyet, nem úgy, mint a feloldozást. Lelkiismeretfurdalása volt megalkuvósága miatt, de ki az, ki mindig mindenhol önmagát adja, felszabadítva saját korlátait, hogy személyisége kibontakozhasson, és csakis az legyen testben és lélekben, ami és kizárólag ő. Ez a tény félreismert lelkiismeretfurdalást okozott, ezáltal megbénította saját személyiségének kibontakoztatását, ami legbelsőbb énjében fogant.

Hús-vér lénynek az örökkévalóság maga a pokol; élő embernek csak az idő kiszabottsága adhat értelmet, ahogy szegény és gazdag egy húron pendül látszólagos tehetetlenségével, kiszolgáltatottságával a világ eseményeinek.

Ennyi volt hát mindaz, ami... nem érzett szívében szánalmat, félelmet, gyűlöletet, csak egyfajta lassúbbodó belenyugvást, mint aki elkábult, és már nem akarja tovább vonszolni beteg testét-lelkét, mely ad még némi örömet másoknak, de már...

Hamar kiért a hidak közé. Végigtekintett a város panorámáján, elnézte a hidakat, a Duna hullámain, elbotorkált végig a jól ismert korzón a Boráros térig, majd a part mentén vissza a Lánchídig, s a Francia Intézet felé nem messze leült az egyik padra, a gesztenyefák árnyékában, és bámult maga elé, miközben elővette azt a kis tablettát, melyért egy vagyont fizetett, és ami mindig egyfajta „biztonságérzetet” adott. Mikor szája elé fogta ujjai közt, egy hirtelen feltámadt szél elsodorta, és mielőtt elkaphatta volna, sze-

lek szárnyán a Duna hullámaiba pottyant. Fel se fogta, csak ült, nézte tenyerét, valami stigmát keresve rajta, ahol előbb még a „meghívott halált” tartotta, most pedig csak izzadságcseppeit.

– Ilyet, ilyet – dadogta magában félhangosan, miközben majd eszt vette a dühtől, hogy... Aztán legyintett csak úgy a semmibe, majd felállt, s komótos léptekkel elindult a Lánchíd felé. A híd közepénél az egyik kiugró résznél megállt; elnézte a hullámok tajtékját, mást se látva, és csak nézte, nézte, míg bele nem szédült, míg át nem vette a hullámok kergetőzésének vonzó játékát, várva, hogy valami erő átsegítse, miközben egyre jobban elszédült, és már nem volt ura önmagának.

„Lelkem szomjazik az Isten után, az élő Isten után. Mikor mehetek már, hogy lássam Isten arcát?” – suttogta magában kedvenc zsoltárját, miközben két tenyerével belekapaszkodott a híd szélébe, de már gyenge volt ahhoz, hogy bármit is cselekedjen.

Nem tudta, mi történt később, meddig és hogyan maradt a hídon; csak arra eszmélt fel, hogy otthon van, az üres, visszhangtalan lakásban, melynek falaiból árad a céltalanság, lelkébe találva, hogy a megőrülésnek adja át helyét. Forgolódott, izzadt, minden baja volt, s azt sem tudta, reggel, vagy este van, hétköznap, vagy hétvége, de nem érdekelte, mert még önmaga léte sem izgatta.

Aztán valahogy elszunyókált; nem aludt, de ébren sem volt, a kettő határán lebegett, mely nagyon kellemes állapot volt számára, sőt, hovatovább az egyetlen cél életében, de ez most valahogy más volt. Mámlyenebb annál a lebegésnél, amiben része szokott lenni.

Egy hang minduntalan újra és újra megszólalt benne, s ő felelt, anélkül, hogy kinyitotta volna száját. Feküdt a kanapén, plafonra meredt tekintettel, ha néha felnyitotta szemét, lábait, karjait szét-tárta, s mint egy nagy X terült el. És a hangok jöttek...

Nem, Jézus semmit nem szenvedett igazán; ma az emberek milliói sokkalta nagyobb szenvedést élnek át testi-lelki kínjaik miatt, mint Jézus a maga idejében, aki nem volt beteg, nem kellett gondoskodnia magáról, hogy mit egyen és hol lakjon, mert „sztársága” mentelmi jogot adott neki a hétköznapi élet alól.

Félre a sok buta dumával, a tiltó és büntető törvények halmazával, melyeket elsődlegesen azok nem tartanak be, akiknek pedig hivatalból is kellene. Félre a hamissággal, a képmutatással, avval a sok-sok agyalágyult szöveggel, a templomiasság megannyi hókuszpókuszával, melyek semmiben nem különböznek a primitív törzsek bálványimádásaitól, mégis legyilkolták a keresztények Jézuska nevében; saját magukat ölték meg képletesen, megtaposva a „Ne ölj!” törvényét. Mennyi, mennyi szenvedés kísérte a kereszténység útját!

Micsoda gondolatok, milyen felismerés; érezte, tudta ezt régről, de így, ennyire még nem öntötte szavakba ezeket a dolgokat, s meg is ijedt tőlük, de tudta, érezte, valamilyen szinten igaza van! Igen, Jézus szenvedései szűnyogcsípések azokhoz a szenvedésekhez képest, melyeket ma átélnek ártatlan emberek milliói szerte a világban.

Hirtelen magához tért, felugrott ültéből, és karjait a levegőbe hasította, mintha bokszolna, és kiabálni kezdett:

– Gyűlöllek, Isten, gyűlöllek, gyűlöllek! – s hangja egyre hangosabb lett, már-már üvöltözött, majd kinyitotta az ablakot, kihajolt, és belekiáltott a város forgatagába: – Gyűlöllek, Isten! – s fejét az égre emelte, ahol galambok szálltak, s egyikük odaszállt párkányára, s úgy nézte, mintha... ő meg lassan megfogta a galambot, megsimogatta, és könnyes szemmel mondta a galambnak: – Szállj, szállj tovább! – s intett az ég felé, a galamb pedig pár pillanat után felszállt. Hosszan elnézett utána, közben hallotta, hogy lent az utcán emberek kiabálnak, hogy „Ott egy őrült!”, meg hogy „Öngyilkos, ki akar ugrani!” – és a többi, de nem foglalkozott velük, hirtelen becsukta az ablakot, s újra lefeküdt, karjait feje alá téve.

– Igen – dünnyögte magában –, Isten szenvedései mesék, melyek nevetségesek – s hirtelen, mint aki kijózanodott, újra felpatant, felrángatta ruháit, és leviharzott a nyüzsgő városba. Csoda-szép idő volt; fényárban úszott minden, az őszi fények megszínesítették a betondzsungel szürkeségeit. Mintha bilincseitől szabadult volna, szinte lebegett, nem érezve testsúlyát, csak azt a végtelen könnyed légzést, mely átjárta egész lényét. Rosszullétei,

fulladásos rohamai megszűntek, mintha megszabadult volna testi-ségétől, miközben mégis átérezte anyagiasságát, lüktető vérét, az izgalmat, a vágyat, s örülni kívánt szeretni, belevadulva ebbe a színpompás világ megannyi kézzelfoghatóságába, önmagát adva és kapva.

Szabad volt, végre szabad! Felszabadította magát a gátlások és szokások szorításaiból, s már tudta, mit kell tennie; alapjaiban változtatja meg életét, s az imádkozást mindörökre befejezi, ahogy a templombajárást, és a sok-sok elvesztegetett időt megpróbálja „felfedezni”. Melankolikussága, disztimiás hangulata mint nyári leégés hámolt le róla, ugyanakkor mindenütt kedves, előzékeny, segítőkész volt, és bátran mosolygott az emberek szemébe, mert felismert valami olyasmit, amit mások talán nem, vagy ha mégis, eltitkolják magukban, mert félnek az évezredek hagyomány tisztelétől, mely gúzsba köti az embert.

Tartalom

Vidéki napok.....	7
Kábulat.....	13
„Paraszt” lesz.....	21
Hosszú hétvége.....	25
A múlt árnyéka.....	28
Örökség.....	33
Kiruccanás.....	37
Süket?!.....	49
Újjászületés.....	51
Tiszta sor.....	55
Padon ülve.....	58
Se vele, se nélküle.....	60
Szavak tánca.....	65
Egy nap a tengernél.....	68
Párizsi napok.....	70
Nosztalgia.....	73
Utazás.....	77
Kezsibu.....	79
A gyónás.....	81
Sóbálvány.....	84
Hajnali telefon.....	86
Hétköznapi szerelem.....	88
Egy férfi az ágyból.....	91
A békéért.....	94
Vonyítás.....	96
Kézből kézbe.....	99

Elhatározás.....	102
Költözés.....	105
Reggeli mise.....	108
Reggel.....	109
A bárban.....	110
Fogságban.....	112
Utórezgések.....	120
Megzavart nyugalom.....	132
Kóborlélek, céltalan.....	145

Írónk a hétköznapi világából meríti témáit, de műveiben szerepet kap az a személyes életélmény is, amely a kényszerű magányból, olykori magárahagyatottságából ered. Lírai töltésű, érzékletes, realista prózát ír ez a vidéki életet éppen úgy, mint a városi nyüzsgést jól ismerő író.

Szakonyi Károly

Meglepett írásainak filozófiai mélysége és gondolati határozottsága.

Bajor Nagy Ernő

A szerző megjelent kötetei:

Merengés. Válogatott versek, 1996

Kapcsolatok. Elbeszélések és esszék, 1997